

Marjo Kauppinen ja Soile Siirtola

”Nää asiat pitäis tuoda päivänvaloon enempi... tää on niin valtavan suuri asia, mistä ei puhuta”

Parisuhdeväkivaltaa kohdanneiden naisten kokemuksia työskentelystä ammatillisten toimijoiden kanssa

Opinnäytetyö

Kevät 2018

SeAMK Sosiaali- ja terveystieteiden ala

Sosionomi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Marjo Kauppinen ja Soile Siirtola

Työn nimi: ”Nää asiat pitäis tuoda päivänvaloon enempi... tää on niin valtavan suuri asia, mistä ei puhuta”: Parisuhdeväkivaltaa kohdanneiden naisten kokemuksia työskentelystä väkivaltatyötä tekevien ammattilaisten kanssa

Ohjaaja: Katariina Perttula

Vuosi: 2018 Sivumäärä: 80 Liitteiden lukumäärä: 5

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää parisuhdeväkivaltaa kohdanneiden naisten kokemuksia työskentelystä ammattilaisten kanssa. Tutkimuksen avulla pyrittiin tuomaan esiin väkivaltailmiön yleisyys ja puheeksi ottamisen vaikeus. Tutkimusraportin lisäksi toteutettiin valokuvanäyttely, jonka aiheena oli: ”Kuka tahansa voi olla väkivallan kokija”.

Tutkimus toteutettiin yhteistyössä Etelä-Pohjanmaan Ensi- ja turvakotiyhdistyksen kanssa. Tutkimusote oli kvalitatiivinen eli laadullinen, ja aineisto koostui kuuden parisuhdeväkivaltaa kokeneen naisen teemahaastattelusta. Haastattelurunko jakautui kolmeen teemaan: väkivallan tunnistaminen ja puheeksi ottaminen, ammattilaisen kohtaaminen ja kehittämisehdotukset. Tutkimustulokset analysoitiin teemoittelun avulla aineistolähtöistä sisällönanalyysia käyttäen.

Tutkimuksessa tulevat esiin väkivaltaa kohdanneiden naisten omat kokemukset, joiden perusteella voidaan todeta, että väkivallan kokijan on vaikea tunnistaa kohdanneensa väkivaltaa ennen sen muuttumista fyysiseksi. Ammattilaisen on vaikea ottaa puheeksi väkivallan epäily ilman näkyviä merkkejä ja rehellistä puhetta. Useimmiten läheiset ovat ensimmäisenä huomanneet avun tarpeen ja kannustaneet väkivallan kokijaa hakemaan apua. Opinnäytetyömme osoitti, että ammattilaisilla koetaan olevan yleisesti melko hyvin tietoa parisuhdeväkivaltaa kohdanneen henkilön auttamisesta ja ohjaamisesta muihin palveluihin. Haastateltavat pitivät onnistunutta ensikohtaamista selviytymisensä edellytyksenä väkivaltaprosessissa. Ammattilaiselta odotetaan kuuntelemisen taitoa ja samalle tasolle asettumista, mutta myös suoraa puhetta ja konkreettisiin toimenpiteisiin ryhtymistä. Tutkimuksessa kävi ilmi, että palveluja ja toimijoita avun saamiseen on tarjolla, mutta häpeän tunne ja vaikeus ymmärtää omalla kohdalla tapahtuvaa väkivaltaa estävät avun hakemista. Ammattilaisten tietämys parisuhdeväkivallasta ilmiönä on lisääntynyt, mutta puheeksi ottaminen on edellytys selviytymisprosessin käynnistymiselle.

Avainsanat: väkivalta, lähisuhde- ja perheväkivalta, parisuhdeväkivalta, naisiin kohdistuva väkivalta, väkivallan puheeksi ottaminen, ammatillinen kohtaaminen, väkivaltatyö

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Bachelor of Social Services

Authors: Marjo Kauppinen & Soile Siirtola

Title of thesis: "This subject should be brought to public discussion more. It is such an enormous phenomenon that is not talked about": How female victims of intimate partner violence experience professional help.

Supervisor: Katariina Perttula

Year: 2018 Number of pages: 80 Number of appendices: 5

The purpose of this study was to clarify how the female victims of intimate partner violence experience working with professionals. The research aims to increase a social awareness of the prevalence of an intimate partner violence and difficulty of intervention. In addition to this written report, a photo exhibition with the focus on the subject was presented: "Anyone can be a victim of violence". The study was carried out in co-operation with the Federation of Mother and Child Homes and Shelters.

This thesis was conducted as a qualitative research and the data was collected through thematic interviews on six women who have experienced intimate partner violence. The interviews were divided into three themes: identifying and speaking of violence, contacting professionals and suggestions for improvement to professional work. The research results were analysed using themes in the content analysis.

This study is based on women`s personal experiences that point out how difficult it could be to identify the signs of violence before it turns out to be physical. For a professional it might be difficult to recognize abuse and turn the conversation to the suspicion of it without any concrete signs or honest talk. The results of this thesis show that they are the closest to the victim who have first noticed the need for help and encouraged her to seek help. Based on the results of the study, it can be concluded that, in most cases, professionals can help and guide abused victims to other social services. Interviewees consider a successful first meeting with a professional as a prerequisite for surviving the process. Abilities to be expected from professionals are listening and settling down to the same level with the client, as well as direct speech and concrete actions to be taken. The study showed that services and actors to get help are available. Seeking for help is prevented by the feel of shame and the difficulty to understand experiencing abuse. The knowledge of intimate partner violence as a phenomenon has increased, but initiating the recovery process implies raising awareness about it.

Keywords: violence, domestic violence, intimate partner violence, violence against women, seeking professional help, violence prevention work

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo.....	6
1 JOHDANTO.....	7
2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT.....	9
2.1 Taustalla kansainvälisiä ja kansallisia tutkimuksia sekä toimenpiteitä.....	9
2.2 Työn tarkoitus ja tavoitteet.....	11
2.3 Jalkautuva Naistyö – Naisen hyvinvoinnin vahvistaminen väkivaltaa ennaltaehkäisevänä tekijänä -hanke.....	12
2.4 Aikaisemmat tutkimukset.....	13
3 PARISUHDEVÄKIVALLAN ULOTTUVUUDET.....	16
3.1 Väkivallan määrittely.....	16
3.2 Parisuhdeväkivallan muodot.....	17
3.3 Parisuhdeväkivallan tyypit.....	21
4 NAISIIN KOHDISTUVA PARISUHDEVÄKIVALTA JA SIIHEN LIITTYVÄ VÄKIVALTATYÖ.....	23
4.1 Naisiin kohdistuvan väkivallan erityispiirteet.....	23
4.2 Väkivallan tunnistaminen.....	24
4.3 Avun hakemisen esteet.....	26
4.4 Väkivaltatyö.....	29
4.5 Ensi- ja turvakotien liiton väkivallan vastainen työ.....	30
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	33
5.1 Tutkimusmenetelmä.....	33
5.2 Tutkimusaineiston keruu.....	34
5.3 Aineiston analyysi.....	37
5.4 Luettavuus ja eettisyys.....	40
6 TUTKIMUSTULOKSET.....	43
6.1 Haastateltavien taustatiedot ja nykytilanne.....	43

6.2 Väkivallan tunnistaminen ja puheeksi ottaminen.....	43
6.3 Ammatilaisen kohtaaminen	47
6.4 Kehittämisehdotukset.....	51
7 VALOKUVALLA VAIKUTTAMINEN JA DOKUMENTAARINEN	
VALOKUVAUS.....	56
7.1 Valokuvanäyttelyn toteutus	57
7.2 Valokuvanäyttelyn palaute	59
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	61
9 POHDINTA	67
LÄHTEET	70
LIITTEET	80

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuva 1. Turvakodit Suomessa vuonna 2017 (vasen kuva) ja lisäksi vuodelle 2018 rahoituksen saaneet.....	8
Kuvio 1. Parisuhdeväkivallan ulottuvuuksia. Vallan ja kontrollin ympyrä.....	20
Kuvio 2. Väkivallan sykli.....	24
Kuvio 3. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin vaiheet.....	39
Kuvio 4. Esimerkki tutkimuksen vastauksien teemoittelusta.	40
Taulukko 1. Parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten avun hakemista estävät tekijät	28

1 JOHDANTO

Naisiin kohdistuva väkivalta on tällä hetkellä sekä yhteiskunnallisesti että maakunnallisesti ajankohtainen aihe. Aiheesta käydään julkista keskustelua, mutta perheen sisällä tapahtuva väkivalta mielletään kuitenkin vielä salaisuudeksi, johon ei pidä puuttua. Väkivallan puheeksi ottaminen on vaikeaa niin väkivallan kokijalle, toimijalle kuin kenelle tahansa kansalaiselle. Läheskään kaikki väkivallan kokijat eivät ilmoita tapahtuneesta viranomaisille. Voidaankin todeta, että väkivallan kokijoita on enemmän kuin viralliset tiedot osoittavat (Danielsson & Kääriäinen 2016, 2; Piispa & Heiskanen 2017, 74–75).

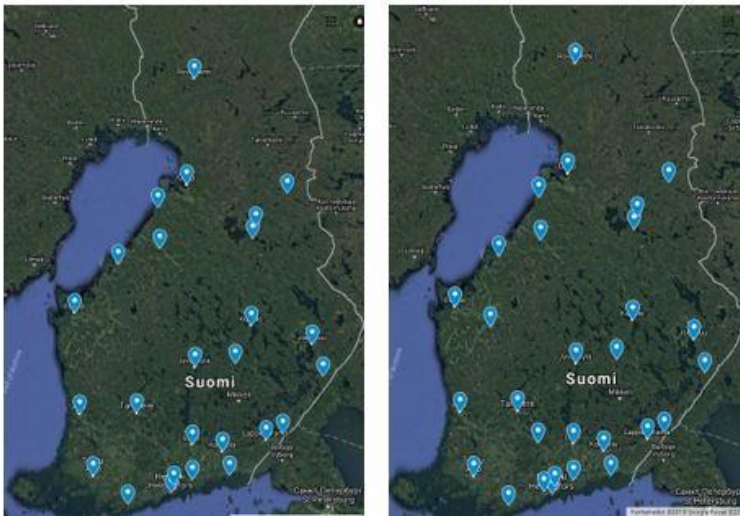
Kaikkiaan täysi-ikäisiin kohdistuneesta perhe- ja lähisuhdeväkivallasta tapahtuu noin 80 prosenttia nykyisten ja entisten avio- tai avopuolisoiden välillä. Miehillä osuus on noin 60 prosenttia ja naisilla lähes 87 prosenttia. (Suomen virallinen tilasto 2017.) Vuoden 2016 henkikirkoistilaston mukaan aikuisista naisuhreista lähes kaksi kolmasosaa oli joutunut puolison, seurustelukumppanin tai entisen puolison surmaamaksi (Lehti 2016, 23). Tilanteen kohentuminen edellyttää väkivallan tunnistamista ja puheeksi ottamista sekä moniammatillista yhteistyötä.

Ammattilaisilla on oltava tietoa parisuhdeväkivallasta ilmiönä ja sen vaikutuksista hyvinvointiin ja terveyteen sekä väkivallan kokijan kohtaamisesta (Kunnilla on velvollisuus tehdä ehkäisevää väkivaltatyötä 2015). Oikea-aikaisella, oikeanlaisella ja riittävän pitkään jatkuneella avulla on merkittävä vaikutus väkivaltaprosessista selviytymiseen (Ojuri & Laitinen 2015, 45).

Suomessa turvakotipalvelujen järjestäminen sekä palveluverkoston koordinoiminen ja kehittäminen ovat Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) vastuulla. THL:n tilastoraportin mukaan turvakotien asiakasmäärä kasvoi 16 prosenttia vuonna 2016, joten turvakotipalveluiden järjestämiseen on osoitettu lisärahoitusta myös vuosille 2017 ja 2018. (Turvakotipalvelut 2016, 1; Turvakotipalvelut 2017.)

Etelä-Pohjanmaa on ollut Suomen turvakotiverkoston ”katvealuetta”. Lähimmät turvakodit ovat tähän asti sijainneet Vaasassa, Kokkolassa, Tampereella ja Porissa. Etelä-Pohjanmaan Ensi- ja turvakotiyhdistys ry sai rahoituspäätöksen turvakodin perustamiseen Seinäjoelle tänä vuonna. Muut turvakotirahoituksen saaneet ovat

Pääkaupungin turvakoti ry Espoossa, Kanta-Hämeen turvakoti ry Hämeenlinnassa ja Tampereen ensi- ja turvakoti ry Tampereella (Kuva 1). (Turvakotipalvelut 2017.)

Kuva 1. Turvakodit Suomessa vuonna 2017 (vasen kuva) ja lisäksi vuodelle 2018 rahoituksen saaneet (Turvakotien yhteystiedot 2017).

Etelä-Pohjanmaan Ensi- ja turvakotiyhdistyksen toimintatapoihin tutustuminen sai meidät valitsemaan työmme aiheeksi juuri naisiin kohdistuvan väkivallan ja siihen liittyvän väkivaltatyön. Tavoitteenamme on tuoda esiin väkivallan tunnistamisen ja puheeksi ottamisen sekä kohtaamisen merkitys väkivaltatyössä.

2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Taustalla kansainvälisiä ja kansallisia tutkimuksia sekä toimenpiteitä

Pohjoismaat kuuluvat maailman tasa-arvoisimpien maiden joukkoon, kun mitataan naisten osallistumista talouselämään ja politiikkaan sekä eroja koulutuksessa ja terveydessä sukupuolten välillä. Loogisesti ajateltuna naisiin kohdistuvan väkivallan odotetaan laskevan, kun naisten asema on yhteiskunnassa tasavertainen suhteessa miehiin. Pohjoismaiset naiset kohtaavat kuitenkin eniten väkivaltaa Euroopassa, jolloin voidaan puhua käsitteestä *Nordic Paradox*. (Gracia & Merlo 2016, 27–30.)

Näitä tuloksia tukee European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) eli Euroopan unionin perusoikeusviraston vuonna 2014 julkaisema Euroopan laajuinen naisiin kohdistuvan väkivallan tutkimus. Pohjoismaista Suomi ja Tanska sijoittuivat niiden kolmen maan joukkoon, joissa naisiin kohdistuva väkivalta on yleisintä Euroopassa. Keskiarvon ollessa 22 prosenttia on Tanskan luku 32, Ruotsin 28 ja Suomen 30 prosenttia. Fyysisen tai seksuaalisen väkivallan lisäksi henkisen väkivallan kokijoita on paljon, yli 50 prosenttia suomalaisista naisista. (European Union Agency for Fundamental Rights 2014, 28–74.)

Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyn ja väkivaltatyön taustalla on lukuisia lakeja ja sopimuksia. Yksi tärkeimmistä on YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen kolmas artikla, jossa korostetaan jokaisen yksilön oikeutta elämään, vapauteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen (YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus 1948, [viitattu 28.9.2017]).

Suomi ratifioi ns. Istanbulin sopimuksen eli Euroopan neuvoston yleissopimuksen naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta huhtikuussa 2015 ja se tuli voimaan 1.8.2015. Sopimus velvoittaa Suomea tavoittelemaan naisten suojelua kaikilta väkivallan muodoilta, ehkäisemään ja poistamaan naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja perheväkivaltaa sekä saattamaan väkivallantekijät syytteeseen. Lisäksi se velvoittaa perustamaan helposti saavutettavia turvakoteja

riittävässä määrin sekä ottamaan käyttöön valtakunnalliset, ympärivuorokautiset auttavat puhelimet. (L 53/2015, artikkelit 1a, 23 ja 24.)

Ensimmäinen suomalainen kansallinen hanke, joka oli suunnattu selkeästi naisiin kohdistuneeseen väkivaltaan, oli Kansallinen naisiin kohdistuvan väkivallan ja prostituution ehkäisyhanke. Se toteutettiin 1998–2002, mutta hankkeen päätyttyä työn jatkuvuutta ei turvattu eikä pysyvää koordinoivaa tahoa nimetty. (Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyön koordinointi ja osaamisen kehittäminen 2006, 25.) Oikeusministeriö julkaisi Kansallisen ohjelman väkivallan vähentämiseksi 2007–2008 (2005), ja sisäministeriö Sisäisen turvallisuuden ohjelman: Turvallinen elämä jokaiselle 2008–2015. Ohjelmien tavoitteena oli vähentää erityisesti vakaviin seurauksiin johtavaa väkivaltaa sekä pyrkiä toimenpiteisiin, jotka vähentävät perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa sekä parantavat väkivallan kokijan asemaa. (Sisäisen turvallisuuden ohjelman toimeenpano 2010.)

Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelman 2010–2015 tavoitteena oli vähentää kokonaisvaltaisesti naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Ohjelma sisälsi toimenpiteitä väkivallan ehkäisystä, uhrin suojelemisesta ja tukitoimista sekä rikoksenteijän saattamisesta vastuuseen teoistaan. Sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2008 antaman suosituksen mukaan kuntien on asetettava poikkihallinnollinen väkivallan ehkäisyn koordinaatio- ja yhteistyöryhmä sekä väkivallan ehkäisytyön vastuhenkilö. Sen mukaan kuntien hyvinvointistrategioihin ja turvallisuussuunnitelmiin tulee sisältyä lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyö omana toimintaohjelmanaan. (Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn suositukset... 2008, 19.)

Suomen kansalliset toimet väkivallan torjumiseksi ovat olleet eurooppalaisessa vertailussa vaatimattomia ja riittämättömiä (Nousiainen & Pentikäinen 2017, 59–64). Vaikka yhteiskunnassa korostetaan oikeudenmukaisuutta ja ihmisoikeuksia, ei niiden toteutuminen väkivaltakysymyksissä ole käytännössä aukotonta tai yksiselitteistä niin työkäytännöissä kuin ihmisten arjessakaan (Nyqvist 2001, 231; Husso 2003, 326–328; Ojuri 2004, 157; Nousiainen & Pentikäinen 2017, 64). Ihmisoikeusjärjestö Amnesty Internationalin Suomen osasto ja Satu Lidman pyrkivät selvittämään vuonna 2016 tehdyllä kuntaselvityksellä, miten naisiin kohdistuvan väkivallan ihmisoikeusvelvoitteet toteutuvat Suomessa kunnallispoliittisessa päätöksenteossa

ja käytännön toimissa. Vastauksia etsittiin vertaamalla tilannetta vuoden 2006 vastaavan selvityksen tuloksiin sekä ajankohtaisia erityisteemoja tarkastelemalla. Aineiston perusteella voitiin todeta, ettei naisiin kohdistuvan väkivallan vakavuutta ja vaikutuksia yleiseen hyvinvointiin edelleenkään kohdata asian vaatimalla vakavuudella. Ennaltaehkäisyssä, varhaisessa puuttumisessa ja kohdennetun avun piiriin ohjaamisessa todettiin olevan puutteita, samoin väkivaltaa kokeneiden laadukkaiden ja matalan kynnyksen palvelujen saatavuudessa. Moniammatilliseen väkivalta-työhön suositeltiin kiinnitettävän entistä enemmän huomiota. (Lidman & Amnesty International Suomen osasto 2017, 4–126.)

2.2 Työn tarkoitus ja tavoitteet

Tavoitteenamme on edistää parisuhdeväkivallan tunnistamista ja puheeksi ottamista yleisellä tasolla sekä ammatillisten toimijoiden keskuudessa. Haastattelujen avulla pyrimme selvittämään väkivallan kokijan avun saamiseen ja hakemiseen sekä ammattilaisen kohtaamiseen liittyviä ajatuksia. Tarkoituksenamme on kartoittaa kehittämisehdotuksia ja saada näin kuuluviin väkivallan kokijan omat toiveet.

Tutkimuskysymyksiksi muotoutuivat: Miksi väkivallan puheeksi ottaminen on vaikeaa? Miten ammattilaisen kohtaaminen vaikuttaa väkivaltaprosessiin? Kuinka toimijoiden toivotaan huomioivan väkivaltaa kohdannut avunhakija?

Rajasimme tutkimuksemme pelkästään miesten naisiin kohdistamaan väkivaltaan, koska siitä löytyy tilastotietoa ja aikaisempia tutkimuksia. Tunnustamme siitä huolimatta sen tosiasian, että parisuhdeväkivalta voi olla myös naisten miehiin kohdistamaa tai samaa sukupuolta olevien toisiinsa kohdistamaa väkivaltaa.

Joissakin viittaamissamme lähteissä käytettiin nimitystä väkivallan uhri, mutta tässä tutkimuksessa käytämme nimitystä väkivallan kokija. Aikaisempien tutkimusten sekä omien haastattelujemme perusteella kokijat eivät halua heistä käytettävän ”uhri”-nimitystä. Meikin kohtelemme heitä mieluummin ”selviytyjinä”. Joissakin väkivallan määrittelyissä käytettiin alun perin ”puoliso”-nimitystä, mutta tässä tutkimuksessa käytämme ”kumppani”-nimitystä, koska parisuhdeväkivallan osapuolet eivät välttämättä ole avio- tai avopuolisoja. Käyttäessämme nimitystä ”väkivaltaprosessi”

tarkoitamme väkivallan kokijan prosessia, joka etenee väkivallan tunnistamisesta avun hakemiseen ja väkivallasta irtautumiseen.

Tutkimusraportin lisäksi tuotoksena oli valokuvanäyttely, jossa kuvasimme tavallisia ihmisiä arjen eri ympäristöissä. Näyttelyn avulla toivoimme saavamme näkyväksi viestin: "Kuka tahansa voi olla väkivallan kokija". Keräsimme näyttelystä palautteen ja esittelemme sen tutkimusraportin lopussa.

2.3 Jalkautuva Naistyö – Naisen hyvinvoinnin vahvistaminen väkivaltaa ennaltaehkäisevänä tekijänä -hanke

Ensi- ja turvakotien liitto on toteuttanut useita hankkeita ja tekee väkivallan vastaista työtä vastaten naisiin kohdistuvan väkivallan haasteisiin ja Istanbulin sopimuksen velvoitteisiin. Vuonna 2015 käynnistettiin hanke, jonka pilotteina toimivat Etelä-Pohjanmaan Ensi- ja turvakotiyhdistys ry ja Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry. *Jalkautuva Naistyö – Naisen hyvinvoinnin vahvistaminen väkivaltaa ennaltaehkäisevänä tekijänä* -hanketta rahoitti Raha-automaattiyhdistys (RAY), vuoden 2017 alusta Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus STEA. (Särkelä 2017, 4.)

Hankkeen tavoitteena oli viedä tietoa perhe- ja lähisuhdeväkivallasta ja siihen liittyvistä palveluista arjen toimintaympäristöihin, kuten kauppakeskuksiin ja erilaisiin harrastustilanteisiin. Sillä haluttiin tuoda esille, että väkivalta ei aina näy mustelmina, vaan voi ilmetä myös henkisen väkivallan käyttönä. Lähtökohtana oli, että nainen tunnistaa ja tunnustaa väkivallan omaa hyvinvointiaan estävänä tekijänä sekä oppii suojautumaan ja hakemaan tarvittaessa apua. (Havu ym. 2017.)

Tarkoituksena oli kehittää etsivää ja jalkautuvaa väkivaltatyötä. Tällöin "mennään ihmisen luo, ihmisen ei tarvitse tulla palvelun luo". Hankkeen mukaan etsivä ja jalkautuva työ mahdollistavat sellaisten naisten kohtaamisen, jotka eivät osaa tai halua hakeutua tarjolla oleviin palveluihin tai ovat niistä tietämättömiä. Lisäksi haluttiin vaikuttaa naisiin kohdistuvaan väkivaltaan liittyviin vähätteleviin asenteisiin. (Havu ym. 2017.)

Hankkeen pohjalta kehitettiin matalan kynnyksen palveluja ja koulutettiin yhteistyökumppaneiden työntekijöitä, ammatillisia toimijoita ja vapaaehtoisia. Tarkoituksena

oli myös vahvistaa väkivallan kokijoiden osallisuuden kokemuksia ja kokemusasi-
antuntijuuden merkitystä järjestämällä erilaisia tapahtumia ja osallistavia vertaisryh-
miä. (Havu ym. 2017.)

2.4 Aikaisemmat tutkimukset

1990-luvulta lähtien kansainvälisten järjestöjen sopimukset ja Suomen ratifioimat
julistukset, kuten YK:n vuoden 1993 yleisjulistus naisiin kohdistuvan väkivallan pois-
tamisesta sekä Pekingin julistus ja toimintaohjelma vuonna 1995, alkoivat edellyttää
naisiin kohdistuvan väkivallan tutkimista, tilastoimista ja dokumentointia (Riski 2009,
15–17). Perhe- ja lähisuhdeväkivalta saatettiin Suomessa virallisen syytteen
alaiseksi rikokseksi vuonna 1995 (L 21.4.1995/578, 21. luku ,1§) ja vuonna 1998
valmistui ensimmäinen suomalainen kyselytutkimus parisuhdeväkivallasta. Tämän
kyselytutkimuksen tuloksen perusteella viidesosa naisista oli ollut silloisessa pari-
suhteessaan fyysisen väkivallan kohteena, ja entisen puolisonsa väkivallan tai sillä
uhkailun kohteeksi oli joutunut puolet avio- tai avoliitoissa elävistä naisista. (Heiska-
nen & Piispa 1998.) Tämän jälkeen on naisiin kohdistuvan väkivallan tutkimukseen
alettu kiinnittää enemmän huomiota.

Ensimmäisiä suomalaisia sosiaalitieteellisiä väitöskirjatasoisia tutkimuksia väkival-
lasta parisuhteissa olivat Leo Nyqvistin (2001) *Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus
ja muutos: prosessiarviointi parisuhdeväkivallasta ja turvakotien selviytymistä tuke-
vasta työstä* ja Marita Husson (2003) *Parisuhdeväkivalta: lyötyjen aika ja tila*. Ny-
qvistin (2001, 227–242) tutkimuksen mukaan väkivaltakriisissä asiakaskokemuk-
sista tuli esille yksilöllisen avun tarve sekä turvakodista saadun välittömän avun li-
säksi selviytymistä tukevan avun jatkaminen pitkäjänteisesti. Husson (2003, 252–
320) tutkimuksessa korostuivat väkivallan kokemuksista kertomisen vaikeus ja mer-
kittävyys suhteesta irrottautumisen aikaansaamiseksi. Onnistuneet kohtaamiset
ammattiauttajien kanssa perustuivat useimmiten kahdenkeskisiin keskusteluihin pa-
riterapioiden sijasta.

Vuonna 2004 ovat väitelleet Minna Piispa nuorten naisten kokeman parisuhdeväki-
vallan määrittelystä survey-tutkimuksessa ja Auli Ojuri parisuhdeväkivaltaa kokenei-
den naisten elämänkulusta ja selviytymisestä. Piispan (2004, 83–86) tutkimuksessa

selvisi, että nuoret naiset olivat valmiita keskustelemaan väkivallasta parisuhteen ulkopuolella, ja he ilmoittivat herkemmin väkivallasta, mutta tunsivat siitä syyllisyyttä muita useammin. Nuorilla naisilla oli valmiudet hakea apua, mutta ammattiauttajat eivät välttämättä tunnista neet väkivaltaa heidän ongelmiansa taustalla. Ojurin (2004, 73–194) tutkimuksessa tuli esiin väkivaltaa kohdanneiden naisten vaikeus puhua väkivallasta sekä tunnistaa ja tunnustaa se. Avun piiriin saattaminen, sen toistuvuus ja pitkäkestoisuus sekä vertaistuki olivat merkityksellisiä väkivallan kokemuksesta ja sen seurauksista selviämisessä. Naisten negatiiviset kokemukset virallisesta palvelujärjestelmästä ja positiiviset kokemukset turvakodin tarjoamasta väkivaltaspesifistä avusta kertoivat väkivaltatyön kehittämisen tarpeesta.

Marianne Notkon väitöskirja *Väkivalta, vallankäyttö ja vahingoittuminen naisten perhesuhteissa* julkaistiin vuonna 2011. Hän keräsi kirjoituksia naisten perhesuhteissaan kokemasta vallankäytöstä ja väkivallasta. Hänen pyrkimyksenään oli tarkastella kuvauksia prosesseista, joita naiset kävivät läpi perhesuhteissa tapahtuneen vallankäytön ja väkivallan keskellä tai siitä irtautuessaan. Tutkimustuloksista ilmeni, että väkivallan kokemukset ja määritelmät olivat monimuotoisia ja vahingoittavista kokemuksista kertominen ja avun hakeminen tapahtuvat usein vasta pitkään kestäneen prosessin jälkeen. Laaja käsitys perhesuhteista on merkityksellistä vahingoittavien kokemusten ymmärtämiseksi ja selviytymisen mahdollistumiseksi. Keskeistä vallankäytön ja väkivallan tarinoissa oli kaipuu hyvään suhteeseen eli tavalliseen, turvalliseen arkeen ja elämään. Kertomuksissa väkivallan kokemukset lukitsivat paikalleen, johtivat eroon väkivaltaa käyttäneen perheenjäsenen kanssa tai suhde jatkui jonkinasteisesti, mutta kokijan ratkaisut, päätökset tai valinnat olivat vaikuttaneet parantavasti omaan elämään. (Notko 2011, 30–216.)

Elina Björninen haastatteli vuonna 2014 pro gradu -tutkielmassaan eri organisaatioissa työskenteleviä yhteiskunnallisia toimijoita tarkoituksenaan selvittää, mitä heille merkitsi kohtaaminen väkivaltaa kokeneiden naisten kanssa ja millaisia merkityksiä he antoivat kokemusasiantuntijoiden tiedolle. Tutkimustulosten mukaan kohtaaminen avasi yhteiskunnallisille toimijoille uusia näkökulmia ihmisten arkeen ja väkivallan kanssa elettyyn elämään. Lähisuhdeväkivallan kohtaamisessa kuvattiin tunteiden olleen vaikeita ja raskaita käsitellä. Kokemustiedon kuuleminen täydensi ja vahvisti ammatillista tietoa. (Björninen 2014, 27–101.)

Mari Paasolainen (2016, 49–124) tarkasteli pro gradu -tutkielmassaan Naisten Linjan internetsivuilla julkaistuja naisten omaelämäkerrallisia tarinoita. Pyrkimyksenä oli selvittää, mitkä tekijät sitoivat parisuhteissaan väkivallan kohteena olevia naisia väkivaltaisiin suhteisiin ja mitkä auttoivat irtautumaan väkivallasta. Parisuhdeväkivaltaan sitoviksi ja suhteesta irtautumista estäviksi tekijöiksi nousivat luottamus, väkivallan tekijän vallankäyttö ja kontrollointi, pelko, voimavarojen puute, häpeä, kokemus omasta syyllisyydestä väkivaltaan, väkivallan normalisointi ja toimintamahdollisuuksien puute. Paasolaisen mukaan tutkimuksesta kävi ilmi, että vaikka väkivaltaisesta suhteesta lähtemiseen tarjottaisiin konkreettinen mahdollisuus, se ei aina riitä, vaan tarvitaan myös voimavaroja lähteä ja uskoa itseensä sekä muutokseen. Hänen johtopäätöksensä oli, että parisuhdeväkivallan torjumiseksi tarvitaan ymmärrystä väkivallan syistä ja seurauksista sekä uusien toimintakäytäntöjen luomista sosiaali- ja terveydenhuoltoon.

Noora Siivosen pro gradu -tutkielmassa selvitettiin sosiaalityöntekijöiden kokemuksia ja näkemyksiä sukupuolittuneen väkivallan kohtaamisesta ja sen haasteista. Tarkoituksena oli kartoittaa, millaisia kehittämistoiveita työntekijöillä oli oman osaamisensa ja vaikutusmahdollisuuksiensa suhteen. Siivonen tarkasteli naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ihmisoikeuskysymyksenä ja sen kohtaamista sosiaalityönä, joka on ihmisoikeustyötä. Hänen mukaansa sosiaalityöntekijät kokivat valmiutensa naisiin kohdistuvan väkivallan tunnistamiseen hyväksi, vaikka väkivallan esiin ottaminen koettiin vaativaksi. Tutkimuksen tulosten mukaan aikapula ja siihen liittyvä työmäärä vaikeuttavat empaattista kohtaamista ja luottamuksellisen suhteen syntymistä, mikä on edellytys väkivallan puheeksi ottamiselle ja jatkotyöskentelyn onnistumiselle. Johtopäätöksensä Siivonen peräänkuulutti kuntien yhteistyön laajentamista paikallisten ja valtakunnallisten kolmannen sektorin toimijoiden kanssa monipuolisen väkivaltatyön osaamisen hyödyntämiseksi. Lisäksi työntekijältä edellytettiin myös luottamusta tarjoamiensa palvelujen resursseihin. Lähisuhdeväkivaltaa lukuun ottamatta naisiin kohdistuva väkivalta on vielä käsitteenä tuntematon sosiaalityön koulutuksessa ja kenttätöissä, Siivonen kiteytti. (Siivonen 2017, 4–62.)

3 PARISUHDEVÄKIVALLAN ULOTTUVUUDET

3.1 Väkivallan määrittely

Väkivallan määrittely ei ole yksiselitteistä, koska se on aina sidoksissa aikaan, paikkaan, kulttuuriin ja uskontoon (Marttala 2011, 37). Maailman terveysjärjestö WHO:n määritelmä:

Väkivalta on fyysisen voiman tai vallan tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista, joka kohdistuu ihmiseen itseensä, toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään tai yhteisöön ja joka johtaa tai joka voi hyvin todennäköisesti johtaa kuolemaan, fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriytymiseen tai perustarpeiden tyydyttymättä jäämiseen (Krug ym. 2002, 5).

Väkivalta on rikos, jota tekijä ei voi oikeuttaa eikä selittää millään. Se on vallankäyttöä ja kontrollia ja vastuussa on vain tekijä (Kaitue, Noponen & Slåen 2007, 12). Ruuhilahden (2015, 32) ja Laitisen (2011, 74) mukaan väkivallan kokemus ei ole pelkästään kokijan kärsimys yksilötasolla, vaan myös yhteiskunnallinen ja sosiaalinen ongelma. Terveydellisten ja sosiaalisten haittojen lisäksi ilmenee taloudellisia kustannuksia. Väkivalta maksaa Suomelle vuodessa 850 miljoonaa euroa, jotka koostuvat tuotannon menetyksistä ja uhrin kokemien haittojen ja vammojen hoidosta (Väkivallan ehkäisyn strategiat 2014).

Lähisuhde- ja perheväkivalta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) määrittelee lähisuhde- ja perheväkivallan sellaiseksi väkivallaksi, joka tapahtuu nykyistä tai entistä kumppania, lasta, lähisukulaista tai muuta läheistä kohtaan (Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on? 2017). Sisäasiainministeriön julkaisussa 6/2001 poliisitoiminnan yhteydessä kohdattava perheväkivalta määritellään seuraavalla tavalla:

Perheväkivaltaa on kaikki perheen sisällä tapahtuva, yhden perheenjäsenen toiseen kohdistama fyysinen, seksuaalinen tai psyykkinen väkivalta tai sen uhka. Väkivaltaisia ovat teot, jotka tehdään vastoin uhrin tahtoa ja jotka aiheuttavat tälle kärsimystä (Perheväkivalta, [viitattu 4.10.2017]).

Parisuhdeväkivalta on mitä tahansa kahden, intiimissä sidoksessa olevan ihmisen välillä tapahtuvaa väkivaltaa. Parisuhde voi olla heteroseksuaalinen tai bi- tai homoseksuaalinen seurustelusuhde, avo- tai avioliitto. (Ronkainen 2017, 32.) Erityisen haavoittavaa parisuhdeväkivallasta tekee sen tapahtuminen intiimissä perhesuhteissa, jolta odotetaan rakkautta, huolenpitoa ja turvaa (Parisuhdeväkivalta 2015).

Sukupuolistuneella väkivallalla on monimuotoisia määritelmiä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen määritelmän mukaan se on väkivaltaa, jossa sen muodot, käytännöt ja merkitykset eroavat sukupuolen mukaan (Sukupuolistunut väkivalta 2017). Tutkija Satu Lidmanin (2015, 18–19) mukaan sukupuolittunut väkivalta tarkoittaa sitä, että ”tekijän ja kokijan sukupuolella on erityinen merkitys väkivallan syntymisessä ja kokemisessa sekä käytetyissä väkivallan muodoissa”.

3.2 Parisuhdeväkivallan muodot

Tässä luvussa tarkastelemme väkivallan moniulotteisuutta. Väkivalta on monisärmäistä ja sillä on monia eri muotoja, joiden rajat ovat häilyviä. Se voi muuttua luonnettaan ja vakavoitua ajan kuluessa. Pitkään jatkuneissa väkivaltasuhteissa väkivalta alkaa raaistua ja monimuotoistua. (Marttala 2011, 44; Lidman 2015, 65.) Useissa väkivallan muodoissa on nähtävissä yhtäläisyyksiä ja osassa ne menevät päällekkäin ja limittäin, joten tiettyjen muotojen spesifioiminen on vaikeaa (Mitä lähisuhte- ja perheväkivalta on? 2017).

Fyysinen väkivalta määritellään aina rikokseksi. Siihen voi sisältyä tönimistä, tuupimista, hiuksista repimistä, kiinnipitämistä, liikkumisen estämistä sekä nyrkillä, kämmenellä, teräaseella tai jollain esineellä lyömistä. Se voi olla myös potkimista tai kuristamista. (Kaitue ym. 2007, 13.) Fyysisen väkivallan monimuotoisuudesta kertoo myös se, että oman pahan olon purkaminen tavaroihin ja niiden heittäminen kumppanin väkisin siirtäminen toiseen tilaan ja nyrkin iskeminen seinään määritellään fyysiseksi väkivallaksi (Hautamäki 2013, 52–53).

Henkinen väkivalta on muun muassa uhkailua, tarkoituksellista hiljaa olemista ja mykkäkoulua sekä tarkoituksellisen pelon tuottamista raivoamalla, esineen särkemistä tai aseiden käsittelyä kumppanin läsnä ollessa. Henkistä väkivaltaa katsotaan

olevan myös katoaminen perheestä, kontrollointi, kumppanin äitiyden kritisointi, ulkonäön ja vaatteiden kritisointi, nimittely, itsemurhalla tai lasten vahingoittamisella uhkailu, lemmikkieläimen vahingoittaminen, uskonnon tai hengellisyyden arvostelu ja vähättely sekä veitsellä tai muulla esineellä uhkailu. (Hautamäki 2013, 54.) Henkinen väkivalta ilmenee myös sosiaalisen kanssakäymisen rajoittamisena, kun kumppania estetään tapaamasta sukulaisia ja ystäviä (Kaitue ym. 2007, 15).

Seksuaalista väkivaltaa on kumppanin painostaminen seksuaaliseen kanssakäymiseen, hänen satuttamisensa seksuaalisesti tai fyysinen pakottaminen seksiin. Hellyydenosoituksista tai seksistä pidättäytyminen ovat myös seksuaalista väkivaltaa, samoin toisen tarpeiden ja halujen huomioimatta jättäminen. Kyseiseksi väkivallan muodoksi määritellään myös se, kun suhteessa kumppania vertaillaan seksuaalisesti muihin tai häntä petetään tai uhkaillaan suhteen loppumisella ja uuden aloittamisella jonkun toisen kanssa. Lisäksi seksuaaliseksi väkivallaksi määritellään pornon katseluun pakottaminen, asiaton koskettelu ja seksuaalissävyytteinen vihjailu. (Hautamäki 2013, 57.)

Seksuaalinen väkivalta ja hyväksikäyttö ovat aina rikoksia. Kohdattujen tekojen tunnistaminen väkivallaksi sekä normaalin seksuaalisen kanssakäymisen ja pakotetun toiminnan erottaminen on vaikeaa kyseisen väkivallan kohteeksi joutuneelle. Yleensä naiset eivät määrittele kokemaansa väkivaltaa raiskaukseksi, vaikka he tiedostavat ryhtyneensä seksuaaliseen kanssakäymiseen pakotettuna. Kun on kyse parisuhdeväkivallasta, nainen saattaa ”antautua” ja ryhtyä seksiin myötäilläkseen väkivaltaista kumppaniaan ja estääkseen suurempien konfliktien syntymistä. (Kaitue ym. 2007, 14.)

Taloudellinen väkivalta on kumppanin työssäkäynnin estämistä, kieltämistä ja sen vaikeuttamista. Lisäksi siinä kontrolloidaan toisen rahavaroja, ja taloudellista elämää vaikeutetaan esimerkiksi antamalla pelkästään viikkorahaa tai tarkkailemalla jatkuvasti rahallisten varojen kulutusta. Tyypillistä taloudelliselle väkivallalle on myös kumppanin rahavarojen omavaltainen käyttäminen itseensä ja omiin tarkoituksiinsa. (Kaitue ym. 2007, 15.)

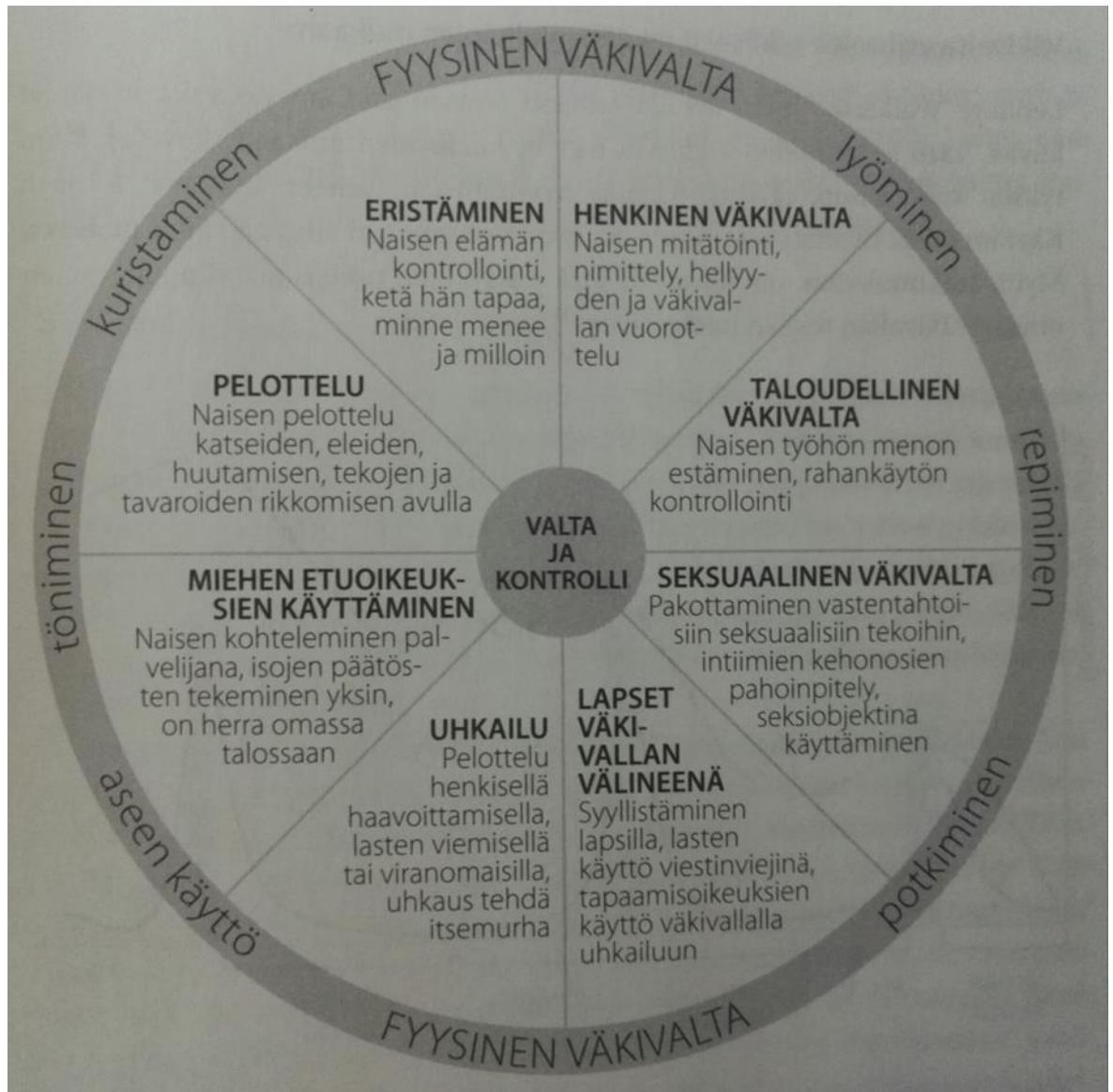
Hengellinen väkivalta. Kaitue, Noponen ja Släen (2007, 15–16) toteavat hengellisen väkivallan olevan kyseessä silloin, kun pelottelu, uhkailu ja kumppanin manipulointi tapahtuvat uskonnollisten sääntöjen tai niihin liittyvien rajoitusten käyttämisenä painostuksen välineinä. Kyseinen väkivallan muoto tuottaa Villan (2013, 14–15) mukaan fyysisen ja henkisen tuskan lisäksi hengellistä tuskaa, ja se voi loukata kokijan etuja ja oikeuksia.

Villa (2013, 14–15) esittää, että hengelliseen väkivaltaan kuuluu myös käännättäminen, jolloin ihmistä hänen tahtomattaan ja väkisin käännytetään toiseen uskontoon tai häntä syyllistetään väärästä uskonnosta tai uskontoa loukkaavasta toiminnasta. Lisäksi se voi olla uskontoon liittyvää kontrollointia, jolloin hengellistä väkivaltaa kokeva ei saa harjoittaa uskontoaan tahtomallaan tavalla.

Kunniaväkivallasta on kyse silloin, kun väkivallan tekoa perustellaan kunnian nimissä tehdyksi. Kunniamotiivilla tehtyjä väkivallantekoja ei voida liittää pelkästään johonkin tiettyyn uskontoon, vaan niiden taustalla ovat häpeän pelko ja kunnian kulttuuri. Tällöin se on usein miesten naisille tekemään väkivaltaa, jonka taustalla ovat yhteisöllisyyteen perustuvat perherakenteet ja yhteisöt. Näissä väkivallanteon perusteena on oman sosiaalisen kunnian suojelu ja säilyttäminen arvojärjestelmässä, normeissa ja perinteissä. Kunniaväkivallan käyttäjät ajattelevat, että kunnia on mahdollista saada takaisin joko pakottamalla kokija mukautumaan takaisin yhteisön asettamiin normeihin tai tappamalla tämä. Virkavallalle ja oikeuslaitokselle kunniaväkivallan tutkiminen ja selvittäminen aiheuttavat ongelmia vaikenemisen vuoksi. Useimmiten väkivallan kokija ja tekijä sekä toimia todistava lähipiiri vaikenevat tutkinnassa täysin. (Kaitue ym. 2007, 18–20.)

Parisuhdeväkivallan moniulotteisuutta kuvaa Ellen Pencen ja Michael Paymarin väkivallan ja kontrollin ympyrä, jonka Hannu Säävälä on kääntänyt (Kuvio 1). Henkinen ja fyysinen väkivalta nivoutuvat usein yhteen, mikä tekee määrittelystä hankalaa. (Pence & Paymar 1993; Säävälä, Nyqvist & Salonen 2006, 17–19.) Edellä mainittuja väkivallan määrittelyjä ja muotoja mukaillen ydinajatus on, että väkivalta on vallankäyttöä ja kontrollia, joka ilmenee monin eri tavoin: fyysisen, henkisen, taloudellisen ja seksuaalisen väkivallan käyttönä. Fyysinen väkivalta, kuten lyöminen, repiminen, potkiminen, aseiden käyttö, töniminen ja kuristaminen, on helpommin tunnistettavissa

kuin henkisen väkivallan muodot, jotka usein esiintyvät limittäin, ja niitä on vaikeampi määritellä. Eristäminen, pelottelu, miehen etuoikeuksien käyttäminen, uhkailu, lasten käyttö vallan välineenä ja taloudellinen väkivalta määritellään henkiseksi väkivallaksi. Joitakin seksuaalisen väkivallan muotoja voidaan pitää henkisenä väkivaltana ja jotkin muodot sisältävät fyysisen väkivallan tunnuspiirteitä.

Kuvio 1. Parisuhdeväkivallan ulottuvuuksia. Vallan ja kontrollin ympyrä. (Pence & Paymar 1993, Säävälän 2006 mukaan).

3.3 Parisuhdeväkivallan tyypit

Väkivalta ilmenee ihmissuhteissa eri tavoin. Parisuhdeväkivalta sisältää yleensä erilaisia piirteitä riippuen parisuhteen osapuolten elämäntilanteesta, iästä ja ajattelutavoista sekä väkivallan kestosta (Parisuhdeväkivalta 2015).

Seurusteluväkivalta on erityisesti nuorten parisuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa, jolle on tyypillistä mustasukkaisuus ja nimittely sekä painostaminen seksiin. Nuorten kokemattomuus ja itsenäisyyden tavoittelu vaikeuttavat väkivallan tunnistamista ja avun hakemista. (Seurusteluväkivalta 2014.) Nuorten väkivaltakokemusten fyysiset ja psyykkiset vaikutukset ovat moninaisia ja lisäävät riskiä joutua väkivallan kohteeksi myös seuraavissa suhteissa (Seurusteluväkivallan vaikutukset nuorelle voivat olla tuhoisat, [viitattu 25.10.2017]).

Väkivalta nuorissa perheissä. Uuden elämäntilanteen aiheuttamat paineet ja ristiriidat voivat purkautua väkivaltana. Nuorten aikuisten perheissä raskaana olevilla ja pienten lasten äideillä on erityinen riski joutua parisuhdeväkivallan kohteeksi. (Parisuhdeväkivalta 2015.)

Ikääntyneen kokema väkivalta on luottamuksellisessa suhteessa tapahtuvia tekoja tai tekemättä jättämisistä, joiden voidaan katsoa vaarantavan ikääntyneen hyvinvointia, turvallisuutta tai terveyttä. Ikääntynyt henkilö on usein riippuvainen väkivallan tekijästä, esimerkiksi omaishoitajasta, jolloin väkivaltaa on erityisen vaikea käsitellä. (Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on? 2017.) Väkivalta on voinut jatkua vuosikymmeniä, eikä siihen haeta herkästi apua. Kaltoinkohtelu vaikuttaa voimakkaasti elämänlaatuun. (Väkivalta tuo pelon perheeseen, [viitattu 25.10.2017].)

Parisuhdeterrori on pitkään harjoitettua systemaattista vallankäyttöä, joka sisältää väkivallan eri muotoja ja kontrollin keinoja (Piispa 2008, 106–128). Fyysisen, henkisen ja seksuaalisen väkivallan lisäksi siihen liittyy kumppanin elintilan kaventaminen sosiaalisia suhteita ja taloudellista itsemääräämisoikeutta rajoittamalla sekä yhteisen omaisuuden hajottaminen ja itsensä vahingoittamisella uhkaaminen (Parisuhdeväkivalta 2015).

Henkinen piina on yleensä pitkissä parisuhteissa esiintyvää väkivaltaa, joka liittyy menneisyydessä tapahtuneeseen vakavaan fyysiseen väkivaltaan. Lisäksi nöyryyttäminen, halventaminen ja kumppanin elämän kontrollointi pakottavat toisen alistaiseen suhteeseen ja aiheuttavat psyykkisiä seurauksia. (Parisuhdeväkivalta 2015.)

Vaino on rikoslaissa säädetty rangaistavaksi teoksi 1.1.2014 (L 13.12.2013/879, luku 25, § 7). Vainoaminen kuvaa parisuhteen päättämisen tai sen yrityksen jälkeisen vallankäytön kiinnipitävyyttä ja sisältää eri elämänalueisiin ulottuvat moninaiset väkivallan muodot (Nikupeteri & Laitinen 2013, 40). Vainoaminen on toistuvaa, häiritsevää seuraamista tai yhteydenottoja, jotka eivät ole toivottuja. Se voi olla pelottelua, uhkailua, väkivaltaa, omaisuuden tuhoamista, perättömien tietojen levittämistä tai uhrin tietojen kaappaamista ja väärinkäyttöä. Uhrin läheisetkin voivat joutua vainon kohteeksi. (Parisuhdeväkivalta 2015.) Euroopan unionin perusoikeusviraston tutkimuksen (2014, 30) mukaan verkkovainoamiselle eli vainoamiselle sähköpostin, tekstiviestien tai internetin välityksellä ovat alttiita erityisesti nuoret naiset.

Parisuhteen laiminlyöntiä ja kaltoinkohtelua ovat puolison läsnä ollessa liiallinen päihteiden käyttö, puolison valvottaminen tai esimerkiksi mielenterveysongelman hoidollisen avun käyttämättä jättäminen (Mikä on väkivaltaa?, [viitattu 5.12.2017]). Laiminlyönti on toisen ihmisen jättämistä vaille huolenpitoa silloin, kun hän on ollut siitä riippuvainen. Kaltoinkohtelu on väkivallan lisäksi toisen ihmisen vahingoittamista lääkkein, kemikaalein tai liuottimin. Molemmat voivat kohdistua puolison lisäksi lapseen, ikäihmiseen tai vammaiseen. (Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on? 2017.)

4 NAISIIN KOHDISTUVA PARISUHDEVÄKIVALTA JA SIIHEN LIITTYVÄ VÄKIVALTATYÖ

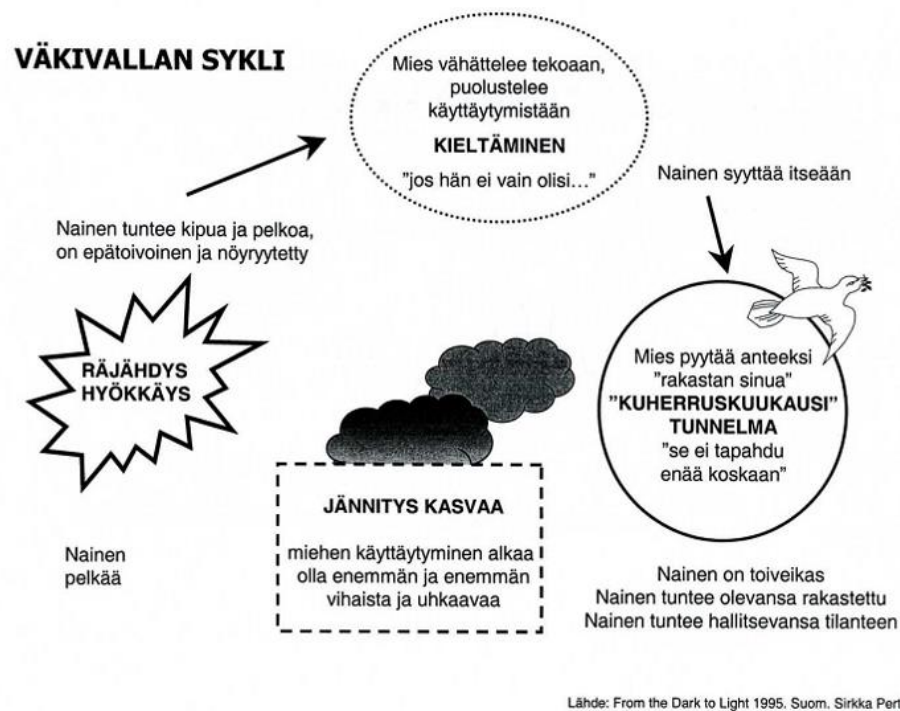
4.1 Naisiin kohdistuvan väkivallan erityispiirteet

Parisuhdeväkivaltaa on selitetty erilaisten teorioiden ja mallien avulla. Feministinen valtateoria esittää syyksi miehisen vallankäytön ja naisen alistamisen, ja psykopaatologiset selitysmallit kehittymättömän persoonallisuuden ja lapsuuden traumaattiset kokemukset. Perhedynaamisten selitysmallien mukaan väkivalta liittyy sosiaaliin ongelmiin, rahan puutteeseen, työttömyyteen ja yhteisten tavoitteiden katoamiseen. Kulttuuriteorioiden mukaan väkivallan käyttö on kotoa opittu käyttäytymismalli, joka siirtyy, ja sosiaalisten rakenneteorioiden mukaan merkitystä on taloudellisilla olosuhteilla, sosiaalisilla kriiseillä, rooliodotusten ristiriitaisuudella ja ahdistuneisuudella. (Kananoja, Lähteinen & Marjamäki, 2017, 391–392.)

Naisten ja miesten väkivaltakokemukset eroavat muun muassa väkivallan muodon ja väkivallasta aiheutuneiden seurausten osalta. Euroopan Kriminaalipolitiikan Instituutin, HEUNIn tutkimuksen mukaan naiset kokivat miehiä useammin liikkumisen estämistä, kiinni tarttumista ja kuristamista sekä seksuaalista häirintää ja ahdistelua. Naiset saivat parisuhdeväkivallan seurauksena yli kaksi kertaa useammin fyysisiä vammoja kuin miehet ja kärsivät yli kolme kertaa useammin psyykkisistä seurauksista. Myös parisuhdeväkivallan tapahtumakertoja oli naisilla miehiä enemmän. (Heiskanen & Ruuskanen 2010, 39–46.) Tutkimusten mukaan jatkuva pelossa ja väkivallan uhan alla eläminen saattavat jatkua, vaikka fyysinen väkivalta loppuisikin (Husso 2003, 188).

Parisuhdeväkivallalle on tyypillistä väkivallan syklisyys (Kuvio 2). Se voidaan kuvata väkivallan kehällä, jossa vaihtelevat jännityksen kasautuminen ennen väkivallan tekoa ja räjähdysten jälkeinen suvantovaihe. Jännityksen kasvaessa nainen yrittää ennakoita miehen käyttäytymistä varoen omia sanomisiaan ja tekemisiään. Väki-valtainen räjähdys voi seurata mistä tahansa tapahtumasta, myös ilman ”syytä” ja nainen kokee pelkoa, epätoivoa ja nöyryytystä. Tämän jälkeen mies kieltää teon tai vähättelee sitä, ja usein syyllistää naista tapahtuneesta. Yleensä tätä vaihetta seu-

raa lämmön kausi, ”kuherruskuukausi”, jolloin mies pyytelee anteeksi ja lupaa muuttua. Tällöin nainen on toiveikas väkivallan loppumisesta, ja kokee olevansa rakastettu sekä hallitsevansa tilanteen. Syklisyyden tiedostaminen auttaa ymmärtämään, miksi väkivallan kokijan on vaikea irtautua suhteesta. On kuitenkin huomattava, että väkivalta ei lopu itsestään, vaan jännite alkaa ennen pitkää taas kasautua. (From Dark to Light: Spousal Abuse 1995, 13, Nousiaisen & Pertun 2002, 59 ja Pertun 2002, 87 mukaan.)

Kuvio 2. Väkivallan sykli
(From Dark to Light: Spousal Abuse 1995, Suom. Sirkka Perttu 2002).

4.2 Väkivallan tunnistaminen

Väkivallan tunnistamista vaikeuttavat sen läsnäolon kieltäminen ja kokijan todellisuudentajun katoaminen. Björnisen (2014, 59–71) haastattelemat pitkään väkivaltaisessa parisuhteessa eläneet naiset kuvasivat väkivaltaa arkipäiväistyneenä. Tällä he viittasivat ”normaalielämään”, johon parisuhdeväkivallan uhka ja sen kokeminen eri muodoissaan kuuluivat. Marttalan (2011, 41–42) mukaan väkivallan nor-

malisoituessa siihen totutaan, eivätkä suhteen alussa väkivaltaisilta tuntuneet kokemukset enää tunnu samalta. Tällöin kokija tarvitsee ulkopuolisen ihmisen tunnistamaan ja määrittelemään kokemuksensa väkivallaksi.

Ojuri (2004, 105) on sitä mieltä, että väkivallan tunnistamisen ja myöntämisen vaikeus liittyy myös naisen pärjäämisen pakkoon. Kulttuurinen malli kodista ja naisen roolista perheen yhdistäjänä pakottaa hänet viimeiseen asti pitämään tätä järjestystä yllä. Björnisen (2014, 65–67) haastattelemien naisten valintoja selitti perinteinen, kulttuuriin liitetty ajattelu avioliittoinstituution merkityksestä pyhän kaltaisena. Tällöin avioliitto oli lupaus pysyä liitossa niin hyvinä kuin pahoina päivinä, eikä tästä vastuusta ja velvollisuudesta voinut ottaa eroa.

Väkivallan määrittäminen tai tunnistaminen ei ole yksiselitteistä, eikä helppoa todentaa, varsinkaan, jos siitä ei ole fyysisiä merkkejä. Usein naiset peittelevät vammojensa syytä kohdatessaan viranomaisia. Työntekijöiden valmius tietää ja tunnistaa väkivaltaan liittyvät asiat ja kysyä suoraan väkivallasta on ehdottoman tärkeää. (Marttala 2011, 40.) Ammattilaisilla on käytettävänä lukuisia lomakkeita väkivallasta kysymisen ja sen kirjaamisen apuvälineinä, kuten

- riskinarviointilomake (MARAK)
- pahoinpitely- ja kehokarttalomake (PAKE)
- lähisuhdeväkivallan suodatin- ja kartoituslomake
- lomake häirinnän ja vainon kartoittamiseen
- raiskatun akuuttiapua -kansio (RAP)
- henkilökohtainen turvasuunnitelma (Lomakkeet perhe- ja lähisuhdeväkivallan kirjaamiseen 2017).

Toistuvan parisuhdeväkivallan kohteeksi joutuminen aiheuttaa suoranaisten fyysisten ja psyykkisten seurausten lisäksi monenlaisen tuen tarvetta, kuten psykososiaalista ja taloudellista tukea, turvakotipalveluja sekä juridista neuvontaa. Suomessa toimii 33 kunnan alueella MARAK-työryhmä (moniammatillinen riskinarviointikokous), joka pyrkii tunnistamaan ja auttamaan vakavan ja toistuvan parisuhdeväkivallan kokijoita ja sen uhan alla eläviä. Riskinarvioinnin jälkeen tilannetta käsitellään väkivallan kokijan suostumuksella monialaisessa kokouksessa ja hänelle laaditaan toimenpidesuunnitelma. (Piispa & October 2017, 304–311; Monialainen MARAK-toimintamalli 2017.)

Piispa ja October (2017, 312) ovat sitä mieltä, että kaikilla toimijoilla ei vielääkään ole riittävästi osaamista parisuhdeväkivallasta ilmiönä, asiakkaalta kysymisestä tai väkivallan tunnistamisesta. MARAK-toimintamallin vaikuttavuuden selvityksen mukaan riskinarviointilomake osoittautui tehokkaaksi väkivallan kartoittamisen välineeksi, mutta sen käyttäminen on peruspalveluissa vielä vähäistä. Menetelmän tarjoaman avun yhdenvertainen saatavuus edellyttää mallin juurruttamista valtakunnalliseksi.

Siivosen tutkimuksen mukaan sosiaalityöntekijöille ilmoitus väkivallasta tulee useimmiten sosiaali- ja kriisipäivystyksestä, poliisilta, sairaalasta, lastensuojeluilmoituksen tai turvakodin ilmoituksen kautta. Kuten tutkimustuloksia esitellessä jo kävi ilmi, vastausten mukaan sosiaalityöntekijät kokivat valmiutensa naisiin kohdistuvan väkivallan tunnistamiseen hyväksi, mutta aikapula ja siihen liittyvä liiallinen työmäärä näyttäytyivät haasteina tunnistamisen ja jatkotyöskentelyn kannalta. Sosiaalityöntekijöiden mielestä asiakkaan empaattiseen kohtaamiseen ja luottamuksellisen suhteen muodostamiseen on oltava aikaa. (Siivonen 2017, 42–46.)

4.3 Avun hakemisen esteet

Monet tekijät vaikuttavat siihen, että parisuhdeväkivaltaa kokeneet naiset eivät hae apua. Tekijät voivat olla kokijaan itseensä liittyviä sisäisiä esteitä, kuten tunteet, toiveet ja asenteet tai ihmissuhteisiin ja ympäröivään yhteiskuntaan liittyviä ulkoisia esteitä (Taulukko 1). Häpeä, toivottomuus, itsesyytökset, yksin jäämisen pelko sekä epävarmuus omasta ja läheisten turvallisuudesta ovat yleisiä syitä jättää hakematta apua. Väkivallan kokemuksen vähättely tai näkemys väkivallan normaaliudesta ovat myös sisäisiä esteitä. Rakkauden tunne tekijää kohtaan voi säilyä, ja toive väkivallan loppumisesta sekä yhteisestä paremmasta tulevaisuudesta voivat estää avun hakemisen. (Kaittila 2017, 89–100.)

Väkivallan tekijä saattaa estää avun hakemisen kieltämällä, uhkailemalla tai satuttamalla fyysisesti kokijaa tai hänen läheisiään. Näitä ulkoisia esteitä ovat lisäksi huoli lastensuojelun puuttumisesta perheen elämään tai kielteiset aikaisemmat kokemukset lähiverkostolle tai viranomaisille kertomisesta. Tietämättömyys palveluista tai niiden vaikea saavutettavuus sekä voimavarojen puute vaikeuttavat niin

ikään väkivallan kokijan avun hakemista. Avun hakemisen esteet korostuvat väkivallan kokijan ollessa esimerkiksi maahanmuuttaja tai ikäihminen. Maahanmuuttajien vahvat perheavot, kielitaidottomuus, sosiaalinen eristäytyminen, puutteellinen tieto palveluista sekä viranomaisten kulttuurisensitiivisyyden puute saattavat estää avun hakemista. Ikääntyneiden väkivallan kokijoiden kohdalla tarjotut palvelut ja niiden tarve eivät aina kohtaa. (Kaittila 2017, 89–100.)

Taulukko 1. Parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten avun hakemista estävät tekijät (Kaittila 2017, 98).

<p>SISÄISET</p>
<p>Tunteet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kokemukset arvottomuudesta, itsesyytökset, häpeä, toivottomuus, heikko itsetunto • Rakkauden tunne tekijää kohtaan • Pelot yksin jäämisestä sekä omasta ja läheisten turvallisuudesta <p>Toiveet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Toive väkivallan loppumisesta <p>Asenteet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Näkemys väkivallasta normaaliin perhe-elämään kuuluvana asiana • Väkivaltaa ei pidetä vakavana • Maahanmuuttajat: vahvat perhearvot
<p>ULKOISET</p>
<p>Ihmisten väliset suhteet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Väkivallan tekijä estää avun hakemisen kieltämällä, uhkailemalla tai fyysisesti • Pelko siitä, mitä väkivallantekijälle tapahtuu • Pelko siitä, että väkivallantekijä vahingoittaa naisen läheisiä • Kielteiset kokemukset ja näkemykset lähiverkostolle tai viranomaisille kertomisesta • Huoli lastensuojelun puuttumisesta perheen elämään, halu tarjota lapsille ydinperhe <p>Sosiokulttuuriset tekijät</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tiedon puute • Resurssien puute • Maahanmuuttajat: kielitaidottomuus, sosiaalinen eristäytyminen, viranomaisten kulttuurisensitiivisyyden puute, vahvat perhearvot • Ikääntyneet: palvelut eivät vastaa tarpeita ja toiveita

4.4 Väkivaltatyö

Naisten kokema parisuhdeväkivalta on merkittävä yhteiskunnallinen ongelma, jonka ehkäisemiseen tarvitaan eri sektoreiden yhteistä työskentelyä (Särkelä 2017, 4). Jokaisen viranomaisen ja työntekijän on reagoitava väkivaltaan, koska jo kysyminen itsessään on interventio, jonka avulla väkivallan kokija saattaa pystyä irtautumaan suhteesta. Varhaisella puuttumisella ehkäistään vakavia vahinkoja ja vähennetään yksilöiden ja perheiden kärsimyksiä sekä säästetään yhteiskunnan resursseja. (Kovanen 2017, 8–9.)

Kohtaaminen. Oikeudenmukaisuus ei aina toteudu hyvinvointipalveluissa ja sosiaalityössä, vaan asiakas voi saada kokemuksen avun tarpeen ohittumisesta, kohtaamattomuudesta ja poiskäännyttämisestä (Määttä 2012, 123–128). Väkivallan kokijoiden avun etsimisen kertomuksissa toistuu usein sama kohtuuttomuuden kokemus: ”Ihminen ei tule kokemuksineen uskotuksi vaan tulkituksi ja kategorioiduksi”. Näitä tulkintoja Hurtig, Nikupeteri ja Laitinen kutsuvat lukkiuttaviksi tulkinnoiksi. Ne estävät väkivallan kokijan kuulluksi tulemistä, toimijuutta ja avun saamista. Näitä tulkintoja voivat tehdä ammattilaiset sekä kokijan läheiset ja yhteisöt. (Hurtig, Nikupeteri & Laitinen 2014, 255–269.)

Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisy kunnassa ja koordinaattorin tehtäväkuvamallin (2013, 7) mukaan kunnassa ehkäisevää väkivaltatyötä tekevät monialaisesti ja moniammatillisesti sosiaali-, terveys-, koulu- ja nuorisotoimi, poliisi, seurakunta sekä eri järjestöt. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan tukea antavia järjestöjä ovat muun muassa

- Ensi- ja turvakotien liitto ry ja sen jäsenyhdistykset
- Rikosuhripäivystys (RIKU)
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko
- Maria Akatemia
- Monika-Naiset Liitto
- Naisten Linja
- Raiskauskriisikeskus Tukinainen
- Kuurojen palvelusätiö
- Kehitysvammaliitto (Järjestöjen tarjoama tuki 2018).

Pohjoismaista ensimmäisenä Suomessa on Ensi- ja turvakotien liiton miestyö ollut yhdistettynä naisten ja lasten kanssa tehtävään työhön. Naiserityinen työote voi kehittää myös miehiin kohdistuvan väkivallan vastaista työtä. Miestyö voi puolestaan ehkäistä ja vähentää naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. (Holma & Nyqvist 2017, 119; Nousiainen & Pentikäinen 2017, 66.) Etelä-Pohjanmaalla ehkäisevän väkivaltatyön parissa toimivat esimerkiksi Etelä-Pohjanmaan Ensi- ja turvakotiyhdistys, Rikosuhripäivystys Seinäjoen palvelupiste, Kriisikeskus Mobile, Nuorisoasema Steissi, Seinäjoen kaupungin A-klinikka, Etelä-Pohjanmaan perheasiain neuvottelukeskus ja KRIS Etelä-Pohjanmaa ry (Väkivalta parisuhteessa, [viitattu 17.1.2018]).

4.5 Ensi- ja turvakotien liiton väkivallan vastainen työ

Osallisuus. Ensi- ja turvakotien liiton toiminnassa ajatellaan, että osallisuus on yksilön kokemus kuulumisesta johonkin. Se sisältää tunteen, että omalla toiminnalla ja ajatuksilla on merkitystä ja vaikutusta sekä mahdollisuudesta toimia mieltymystensä mukaisesti. Osallisuuden kokemus on aina tilannesidonnainen ja sen edellytyksiä ovat kuulluksi tuleminen, mahdollisuus ja halu liittyä yhteisöön ja ryhmään sekä mahdollisuus yhteiseen päätöksentekoon ja toimimiseen. (Meriluoto & Marila-Penttinen 2015, 7–8.)

Meriluodon ja Marila-Penttisen (2015, 9) mukaan väkivaltatyössä osallisuutta edistetään osallistumismahdollisuuksia luomalla ja tarjoamalla, ja muodot voivat vaihdella kuuntelemisesta erilaisiin toimintoihin. Vastuuta osallisuuden muodostumisesta ei saa jättää yksinomaan vaikeaan tilanteeseensa apua hakevalle, vaan tässä on toimijoilla merkityksellinen rooli (Hokkanen 2009, 315–334).

Vertaisuus. Mehtolan (2012, 7) mukaan vertaisuus perustuu saman kokeneiden ihmisten kohtaamiseen ja yhteisten kokemusten jakamiseen. Hän korostaa, että vertaistuen ja toisten selviytymistarinoiden merkitys on suuri erityisesti silloin, kun yksilö on kohdannut identiteettiään ja koko olemassaoloaan heikentäviä kokemuksia, kuten väkivaltaa. Hän toteaa, että vertaisuus auttaa olemaan suvaitsevaisempi omia menneisyydessä tehtyjä valintoja kohtaan.

Vertaisryhmissä mahdollistuvat vastavuoroiset ihmissuhteet, jotka koetaan tärkeiksi arkea tukevien rakenteiden horjuessa Mehtola (2012, 7) jatkaa. Lisäksi ryhmissä raja auttajan ja autettavan välillä on häilyvä, koska auttaminen on vastavuoroista. Vertaisuuden kokemus on monelle väkivallan kokijalle merkityksellinen kriisistä toipumisessa, hän tähdentää.

Kokemusasiantuntijuus. Kokemusasiantuntijan henkilökohtainen kokemus antaa yksilölle tietoa ja taitoa, jota tarvitaan väkivaltatyön käytännöissä. Kokemukseen pohjautuva tieto ja sen tuottaminen ovat kokonaisvaltaista tietoa, jossa yhdistyvät väkivallan henkinen, fyysinen ja sosiaalinen kokemus sekä niiden suhteet väkivallan tekijään, läheisiin, yhteisöön, viranomaisiin ja yhteiskuntaan. Kokemuksen muoto-tutuminen tiedoksi edellyttää sekä kokijan että työntekijän ymmärrystä eletyn ja koetun kautta syntyneen tiedon merkityksellisyydestä. (Laitinen & Nikupeteri 2013, 430–439.)

Kokemusasiantuntija voi olla apua hakeva asiakas, joka tuottaa tärkeää tietoa kokemastaan ilmiöstä tai kokemusasiantuntijan nimikkeellä palkattu työntekijä tai kokemusasiantuntijakoulutuksen käynyt henkilö. Kokemusasiantuntijasta mahdollisuus toimia asiantuntijana omassa asiassaan tuntuu arvostavalta ja tärkeältä. Merkittäväksi hän voi kokea myös sen, että omien vaikeiden kokemusten kertominen hyödyttää muita. Kokemusasiantuntijana toimiminen on aina oma valinta, eikä sen tulisi olla velvollisuus. Väkivallan kokijan on hyvä tietää pääsevänsä pois vanhojen kokemusten aiheuttamasta tunnemyrskystä. (Meriluoto & Marila-Penttinen 2015, 19–28.)

Jalkautuva väkivaltatyö on väkivaltatyön muoto, jossa organisaatio-, palvelu- ja prosessikeskeisen työskentelyn sijaan toimitaan kohdennetusti ruohonjuuritasolla ja arjen toimintaympäristöissä. Jalkautuvan väkivaltatyön tarkoituksena on herättää ihmiset huomaamaan ja tunnistamaan väkivallan olemassaolo. Työntekijät menevät kentälle, jossa he ovat läsnä ja saatavilla, jolloin väkivallan kokijat voivat löytää avun ja eri ammattilaiset väkivaltatiedon. (Laitinen, Nikupeteri & Skaffari 2017, 12–15.)

Jalkautuvan väkivaltatyön arvot pohjautuvat Ensi- ja turvakotien liiton arvoihin. Yksilöllisyyden huomioiminen ja kuulluksi tuleminen sekä tasavertainen dialogi kohtaa-

misissa tukevat *osallisuutta*. Avun ja väkivallattoman vaihtoehdon tarjoaminen vahvistavat *turvallisuutta*. On *oikeudenmukaista* tarjota apua kaikille väkivaltaa kokeneille, sillä jokaisella on oikeus elää ilman väkivaltaa. Jokainen kohdataan *inhimillisesti*, ihmisyyttä arvostaen ja kunnioittaen. Jalkautuva väkivaltatyö edellyttää *rohkeutta* käyttää omaa persoonaa työvälineenä ja kykyä vahvistaa asiakkaan rohkeutta. (Kovanen, Lehtonen & Uusitalo 2017, 16–19.)

Taide osallisuuden ja vapaaehtoisuuden muotona. Kulttuuri- ja taidetoimijat voivat esittää kannanottonsa väkivallattomuuden puolesta omilla teoksillaan vapaaehtoistyötä tehden. Tämä voi tapahtua kertaluontoisesti yksi teos tai tapahtuma kerrallaan. Taidetta voi hyödyntää myös omien väkivaltakokemusten esille tuomiseen. Tällöin omien vahvuuksien käyttäminen voi saada aikaan kokemuksen onnistumisesta ja väkivallan vastaiseen työhön osallistumisesta. Taiteen ja kulttuurin avulla voidaan tuoda esille uusia näkökulmia ja lähestymistapoja asioihin ja ilmiöihin, joita on vaikea ymmärtää, kuten väkivaltaan. (Kovanen ym. 2017, 21; Lehtonen & Uusitalo 2017, 32.)

Jalkautuvan väkivaltatyön apuna voidaan käyttää erilaisia taidelähtöisiä työmuotoja. Tarinakengät on osallistava näyttely, jossa erilaisten kenkien yhteyteen on liitetty henkilökohtaisia tarinoita pari -ja lähisuhdeväkivallan kokemuksesta. Se välittää viestin väkivallan kokijalta suoraan näyttelyn katsojalle muistuttaen väkivallan yleisyydestä. Tarinakengät kertovat juuri sen kirjoittajan kokeman tarinan. Se halutaan tuoda esiin henkilökohtaisista syistä sekä muiden auttamista ajatellen. Tarinan kertominen voi olla terapeutista ja auttaa eteenpäin toipumisprosessissa. (Lehtonen & Uusitalo 2017, 28–30.)

Voimavaroja liikkeestä -vertaisryhmässä hyödynnetään ammatillisesti ohjattuna tanssi- ja liiketerapian menetelmiä hyvinvoinnin vahvistamisessa. Traumaattiset kokemukset voivat jäädä kehomuistiin oireillen eriasteisesti. Tanssiterapia voi auttaa löytämään keinoja kehollisten reaktioiden käsittelemiseen kehon havainnoinnin ja tunteiden tunnistamisen kautta. Ryhmä mahdollistaa myös perinteisen sanallisen vertaistuen, jolle väkivallan kokijalla on usein tarvetta. (Lehtonen & Selin 2017, 22–23.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimusmenetelmä

Tämän työn tutkimusmenetelmä on kvalitatiivinen eli laadullinen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tarkoituksena on todellisen elämän kuvaaminen mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Siinä kiinnitetään huomiota merkityksiin, eli siihen, kuinka ihmiset kokevat ja näkevät reaalimaailman. Tavoitteena on usein tutkittavien omien tulkintojen esille nostaminen ja tunnustaminen. Tutkijan arvot ja aiempi tietämys aiheesta vaikuttavat ymmärrykseen tutkittavasta ilmiöstä, joten täyttä objektiivisuutta ei tutkimuksessa voi saavuttaa. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan ilmiöitä sanoin ja lausein, ilman tilastollisia menetelmiä tai muita määrällisiä keinoja eikä siinä tavoitella yleistyksiä. Pyrkimys on sisällöllisesti mahdollisimman monipuoliseen kuvaukseen, ymmärtämään tiettyä toimintaa ja antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta tutkittavasta ilmiöstä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161; Kananen 2014, 18–26; Hakala 2015, 22; Tuomi & Sarajärvi 2018, 85.)

Kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän avulla saadaan vastauksia tutkimuskysymyksiin: Miksi väkivallan puheeksi ottaminen on vaikeaa? Miten ammattilaisen kohtaaminen vaikuttaa väkivaltaprosessiin? Kuinka toimijoiden toivotaan huomioivan väkivaltaa kohdannut avunhakija? Vastaukset pyritään saamaan kysymällä suoraan kokijalta, kuinka hän on kokenut tilanteen ja mitä merkityksiä hän kokemukselleen antaa. Henkilökohtaisten väkivaltakokemusten tutkiminen luo haasteita sekä tutkijalle että tutkittavalle, väkivallan kokijalle. Aineiston keruun on hyvä tapahtua vuorovai-
kutussuhteessa, jolloin pyritään saamaan kokonaisvaltainen ymmärrys tilanteesta. Tämä arvioitiin toteutuvan kvalitatiiviselle tutkimusotteelle tyypillisen teemahaastattelun keinoin. Lisäksi tutkimusaineiston lähteinä käytettiin monipuolisesti tutkimuksia ja selvityksiä mahdollisimman kattavan käsityksen saamiseksi tutkittavasta ilmiöstä.

5.2 Tutkimusaineiston keruu

Kvalitatiivinen tutkimusprosessi on vaihe vaiheelta yksisuuntaisesti etenevä ja sille on ominaista sykliisyys. Tutkimussuunnitelma muotoutuu usein tutkimuksen edetessä. Aineistonkeruumenetelmää on pohdittava samanaikaisesti tutkimusmenetelmän kanssa ja kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkijalta edellytetään analyysiin liittyvää osaamista jo aineistonkeruuvaiheessa. Tutkijan tulee kiinnittää huomiota siihen, onko valmiita aineistoja olemassa vai kerätäänkö aineisto itse ja mikä on tutkimuksen kohteena, esimerkiksi teksti vai ihminen tai organisaatio. Tärkeää on myös pohdita, missä ajassa kelvollinen vastaus saadaan, eli tarvitaanko seurantatutkimusta vai riittääkö tiettyyn ajankohtaan kohdistuva poikittaistutkimus. Menetelmän valintaan vaikuttaa, miten paljon tutkittavia tarvitaan, miten heidät valitaan ja miten tavoitetaan. On suunniteltava järjestelyistä neuvottelemisen, tarvittavan materiaalin hankkiminen ja kustannuslaskelman tekeminen. Tutkimusmetodin valinnassa on otettava huomioon myös mahdollinen siinä tarvittava koulutus. (Hirsjärvi ym. 2009, 164–178; Kananen 2014, 27–28; Hakala 2015, 14–22.)

Tutkimussuunnitelman laatiminen ja teorian aineistonkeruu aloitettiin kesällä 2017. Kun tutkimusongelma ja alustavat tutkimuskysymykset oli asetettu, alkoi niihin pohjautuvan kirjallisen materiaalin hankkiminen. Yhteistyökumppanin kanssa järjestetyissä tapaamisissa saatiin opinnäytetyöhön soveltuvaa materiaalia. Jalkautuvaan väkivaltatyöhön tutustuminen tapahtui vieraillemalla Seinäjoen Tangomarkkinoilla Etelä-Pohjanmaan Ensi- ja turvakotiyhdistyksen ja Seinäjoen Rikosuhripäivystyksen yhteisellä kojulla sekä Porin ensi- ja turvakotiyhdistyksen järjestämässä Väkivallan vastainen pop- up 2017 paneelikeskustelussa Porin Jazzien aikaan.

Haastattelutyypinä teemahaastattelu. Yleisin tiedonkeruumenetelmä laadullisessa tutkimuksessa on haastattelu. Se mahdollistaa aineiston keruun joustavasti tilanteen edellyttämällä tavalla ja vastaajia myötäilemällä. Haastattelutilanteessa nähdään vastaaja, hänen eleensä ja ilmeensä. Siinä on mahdollista selventää ja syventää haastateltavalta saatavia tietoja lisäkysymysten avulla. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2015, 204–207.)

Haastattelutyypiksi valittiin puolistrukturoitu haastattelu eli teemahaastattelu. Siinä tutkija on etukäteen miettinyt aiheet, jotka ovat muodostuneet ilmiön ennakkonäkemyksistä. Yksityiskohtaisten kysymysten sijaan haastattelu etenee keskeisten teemojen mukaan, mikä mahdollistaa tutkittavien äänen kuuluviin tuomisen. Teema-alueet ovat kaikille samanlaiset, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys voivat vaihdella tilanteen mukaan. Kysymyksenasetteluilla voi vaikuttaa tietomäärään, sen laatuun ja syvyyteen. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47–48; Kananen 2014, 70–73.) Aiheesta aiemmin julkaistujen tutkimusten ja yhteistyökumppanin antaman materiaalin perusteella ilmiöstä oli jo muodostunut ennakkokäsitys, jonka perusteella tutkimuskysymykset muotoutuivat. Teemahaastattelussa käytetyt teemat valikoituivat näiden kysymysten mukaan, jolloin varmistettiin vastausten tukevan työn tavoitteita.

Eskolan ja Vastamäen (2015, 27–29) mukaan teemahaastattelua voidaan verrata tutkijan aloitteesta tapahtuvaan keskusteluun, jossa pyritään vuorovaikutuksessa saamaan selville tutkimuksen aihepiiriin kuuluvat asiat. He toteavat, että tutkijan on itse määriteltävä tapa, jolla hän kohtaa haastateltavan ja miten paljon hän on valmis antamaan itsestään. Tämän tutkimuksen teemahaastatteluihin valmistauduttiin harjoittelemalla tilannetta esihaastattelun ja siitä saadun palautteen avulla. Lähtökohdana oli haastateltavan henkilökohtaisen kokemuksen ainutlaatuisuuden huomioiminen ymmärtämällä aiheen arkaluonteisuus. Työparityöskentely on mahdollistanut keskinäisen vuoropuhelun ilmiön herättämistä ajatuksista, jolloin haastattelutilanteissa on pystytty vastaanottamaan kerrotut kokemukset ja suodattamaan niistä oleellinen tieto.

Teemahaastattelun toteutus. Syksyllä 2017 alkoi haastattelujen suunnittelu. Tavoitteena oli saada 6–8 haastateltavaa, joilla on kokemusta ammattilaisen kohtaamisesta väkivaltaprosessinsa aikana. Ilmoitus haastateltavien hausta julkaistiin yhteistyökumppanimme Facebook-päivityksessä ja yhdistyksen järjestämässä väkivallan kokijoiden vertaisryhmissä (Liite 1.) Ilmoituksessa kerrottiin opinnäytetyön tarkoitus ja korostettiin vaitiolovelvollisuuden ja salassapitosäännösten mukaan toimimista. Haastattelukysymysten runko laadittiin yhdessä yhteistyökumppanin edustajan ja opinnäytetyön ohjaajan kanssa (Liite 2). Haastateltavien otettua yhteyttä aloitettiin aikataulun suunnittelu ja haastattelutilojen järjestäminen. Haastateltaville lä-

hetettiin kysymysten teema-alueet ennalta mietittäviksi. Haastattelut päätettiin nauhoittaa ja työnjaosta sovittiin siten, että toinen esittää kysymyksiä ja toinen kirjoittaa muistiinpanoja.

Ensimmäinen haastattelu tehtiin kokemusasiantuntijalle Etelä-Pohjanmaan Ensi- ja turvakotiyhdistyksen tiloissa. Hänelle lähetettiin ennalta haastattelun teema-alueet ja pyydettiin niistä palautetta haastateltavan näkökulmasta. Haastattelu nauhoitettiin ja sen päätteeksi keskusteltiin haastattelutilanteen sujumisesta. Työnjako, jossa toinen haastattelee ja toinen kirjoittaa muistiinpanoja, todettiin hyväksi. Tällöin kysymysten esittäjä saa keskittyä kasvokkaiseen vuorovaikutukseen sekä kiinnittää huomiota myös ilmeisiin ja eleisiin, ja muistiinpanojen kirjoittaja pystyy tarkkailemaan koko haastattelutilannetta. Sovittiin, että myös muistiinpanojen kirjoittaja voi halutessaan kysyä täydentäviä kysymyksiä. Haastattelutilanne arvioitiin vielä nauhoituksen kuuntelun jälkeen, jolloin reflektointi ja esihaastateltavan palaute toimivat ohjeistuksena seuraaville haastatteluille.

Haastattelutilanteita sovittaessa kysyttiin kunkin haastateltavan toiveita sopivasta tilasta ja ajankohdasta. Haastatteluja toteutettiin yhdistyksen tiloissa, haastateltavan tai hänen ystävänsä kotona sekä kahvilassa. Vaikka mahdollisia häiriötekijöitä pyrittiin eliminoimaan, tuli haastattelujen aikana joitakin keskeytyksiä, kuten puhelinoitto tai ulkopuolisen ihmisen ilmaantuminen paikalle. Nämä eivät kuitenkaan oleellisesti häirinneet haastattelua, vaan sitä pystyttiin jatkamaan keskittymisen herpaantumatta.

Jokaisen haastattelun alussa pyrittiin ensin ”lämmittelemään” tarjoamalla kahvia tai teetä ja jutustelemalla kuulumisia. Tavoitteena oli saada haastateltava tuntemaan olonsa turvalliseksi ja mukavaksi, vaikka keskustelun aihe olikin vaikea ja henkilökohtainen. Haastateltavalle kerrottiin lyhyesti tutkijoiden opinnoista ja opinnäytetyöstä, ja hänen todettiin olevan tärkeä osa tätä tutkimusta. Lisäksi jokaisen haastateltavan kanssa tehtiin haastattelusopimus (Liite 3) kahtena kappaleena: yksi tutkijoille ja yksi haastateltavalle. Kaikissa haastattelutilanteissa pyrittiin luottamuksellisen ilmapiirin rakentamiseen, mikä on Kanasen (2014, 72) mukaan edellytys tarkoituksenmukaisen tiedon saamiselle.

Haastattelutilanteet osoittivat käytännössä toteen sen, että kysymysten muoto ja järjestys vaihtelivat tilanteen mukaan. Joskus haastateltava alkoi itse kertoa teemakysymyksiin liittyviä asioita, ja silloin tutkijan tehtäväksi jäi tarkentavien kysymysten esittäminen. Lisäksi tällöin oli tärkeä varmistaa, että kysymysrunгон kaikkiin kysymyksiin saatiin vastaus.

Ennen haastattelua tuotiin esille, että tilanne tulee etenemään haastateltavan ehtoilla ja hän voi jättää vastaamatta kysymyksiin, jos kokee aiheen vaikeaksi. Haastattelut sujuivat kuitenkin hyvin ja lopuksi kysyttiin niiden herättämistä tunteista. Useimmat arvioivat aiheen käsittelemisestä olleen hyötyä itselle, ja moni toivoi näin pystyvänsä auttamaan muita vastaavassa tilanteessa olevia. Haastatteluun osallistumisen motiivina on Eskolan ja Vastamäen (2015, 27–29) mielestä tahto olla tärkeä osa tieteellistä tutkimusta ja tuoda esiin omat kokemukset, jotka voivat hyödyttää muita samassa tilanteessa olevia.

5.3 Aineiston analyysi

Empiirisessä tutkimuksessa aineiston keruun jälkeen on yleensä tehtävä esitöitä ennen päätelmien tekoa. Ensin tarkistetaan, sisältyykö aineistoon selviä virheellisyksiä tai puuttuuko tietoja. Joskus on tarpeen ottaa yhteyttä haastateltavaan tietojen täydentämistä varten. Lopuksi aineisto on järjestettävä tiedon tallentamiseksi ja analysoimiseksi. (Hirsjärvi ym. 2015, 221–222.)

Haastateltavien kanssa sovittiin, että tarpeen vaatiessa voidaan myöhemmin kysyä täsmennyksiä haastatteluun. Aineistoa järjestettäessä huomattiin, että joiltakin haastateltavilta oli unohtunut kysyä ikä, ja jonkun kohdalla jäi epäselväksi esimerkiksi päihteiden käyttö väkivaltatilanteissa. Näiden asioiden täydentämiseksi haastateltaviin otettiin uudelleen yhteyttä.

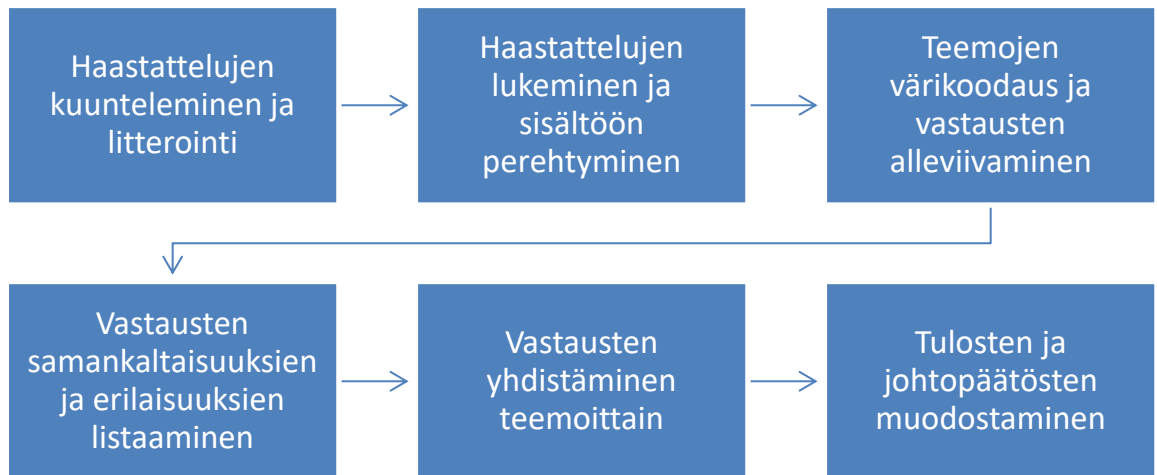
Aineiston purkaminen ja lukeminen. Kun tutkija on tallentanut laadullisen aineiston, hän voi kirjoittaa sen tekstiksi tai tehdä päätelmiä suoraan tallenteesta. Sana-sanainen puhtaaksikirjoitus eli litterointi tehdään koko aineistosta tai valikoidaan esimerkiksi teemojen mukaan. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 138; Hirsjärvi ym. 2015, 222.)

Tässä opinnäytetyössä litteroimme koko haastatteludialogin. Nauhaa kertyi 5 tuntia ja litteroitua tekstiä 64 sivua.

Vaikka aineisto tulee jo haastattelutilanteessa ja purkamisvaiheessa tutuksi, sitä on hyvä lukea useaan kertaan kokonaisuutena, jolloin tekstistä alkaa yleensä syntyä ajatuksia tai kysymyksiä (Hirsjärvi & Hurme 2008, 143). Kun litteroitu aineisto oli tulostettu, alkoi kumpikin lukea sitä ensin itse ja sitten yhdessä jakaen ajatuksia ääneen.

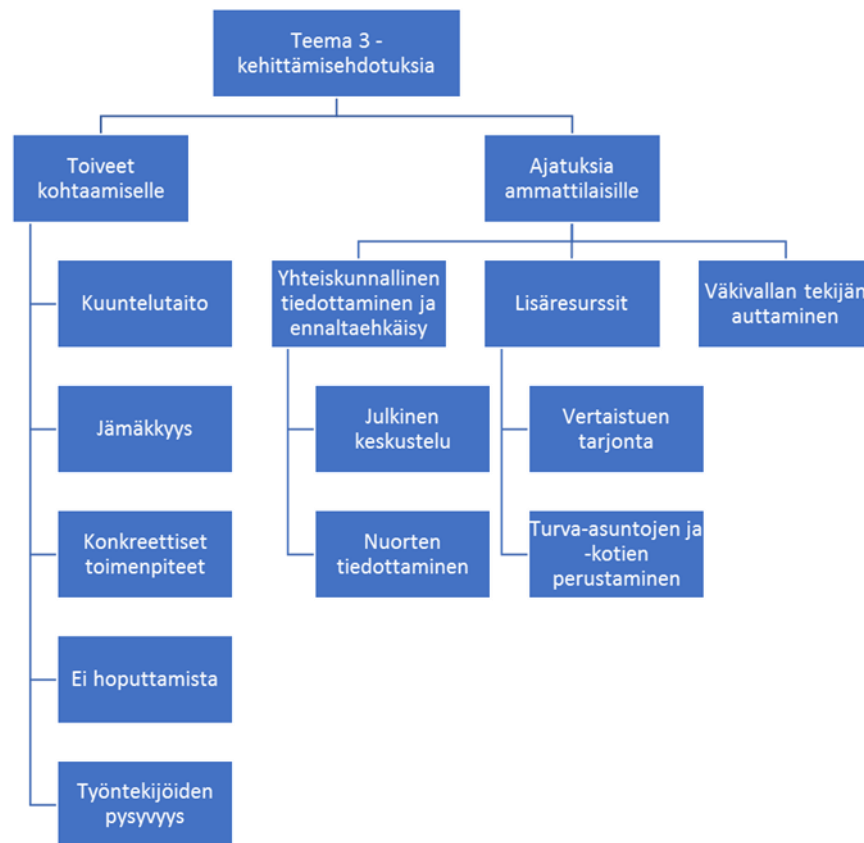
Aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Viimeisissä haastattelutilanteissa ja litteroinnin yhteydessä pystyi jo erottamaan yhteneväisyyksiä ja tekemään päätelmiä osittain suoraan aineistosta. Hirsjärven ja Hurmeen (2008, 143–144) mukaan laadullisen aineiston käsittely sisältää monia vaiheita, ja sitä voidaan kuvata sekä analyysiksi että synteetiksi. Tällöin aineistoa analysoidaan etenemällä kokonaisuudesta osiin aineistoa luokittelemalla ja luokkia yhdistelemällä. Synteesin tavoitteena on kokonaiskuvan luominen ja pyrkimys ilmiön tulkintaan ja syvällisempään ymmärtämiseen.

Kerätty aineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä ja analyysillä pyritään luomaan siitä sanallinen ja selkeä kuvaus kadottamatta alkuperäistä informaatiota (Strauss & Corbin 1998, Tuomen & Sarajärven 2018, 122 mukaan). Kuviossa 3 havainnoidaan aineistolähtöisen sisällönanalyysin vaiheita.

Kuvio 3. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin vaiheet. (Tuomea ja Sarajarveä 2018, 123 mukailleen).

Tutkittavaa aineistoa voidaan tarkastella joko luokittelun, teemoittelun tai tyyppittelyn avulla. Tällöin aineisto pilkotaan ja ryhmitellään aihepiirien mukaan. Tämän opinäytetyön sisällönanalyysissä käytettiin teemoittelua. Tässä tutkimuksessa teemat olivat väkivallan tunnistaminen ja puheeksi ottaminen, ammattilaisen kohtaaminen ja kehittämissuhteet. Aineistoa käytiin läpi teema ja siihen sisältyvä kysymys kerrallaan. Samalla täytettiin taulukkoa saatujen vastausten mukaan. Tarkoituksena oli etsiä aineistosta saman teeman ja siihen liittyvien kysymysten alle samanlaiset vastaukset ja näkemykset. Aineistolähtöisen teemoittelun etenemistä havainnollistetaan kuviossa 4 käyttämällä esimerkkinä pääluokkana olevaa *kehittämissuhteita*. Vastaukset koottiin yhteen kunkin teeman alle yhteenvedoksi, josta pystyttiin tekemään lopullisia päätelmiä.

Kuvio 4. Esimerkki tutkimuksen vastauksien teemoittelusta.

5.4 Luettavuus ja eettisyys

Haastatteluaineiston luotettavuuteen vaikuttaa aineiston laatu, esimerkiksi tallenteiden kuuluvuus ja litteroinnin täsmällisyys. Laatua parantaa haastattelujen litteroiminen mahdollisimman nopeasti, etenkin jos sama henkilö sekä haastattelee että litteroi. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 185.) Tieteellisen tutkimuksen yleiset luotettavuusmittarit ovat reliabiliteetti ja validiteetti, mutta niiden sisältö on erilainen kvantitatiivisessa ja kvalitatiivisessa tutkimuksessa. Yleisesti reliabiliteetilla tarkoitetaan tulosten pysyvyyttä ja validiteetilla oikeiden asioiden tutkimista. Luotettavuustarkastelun edellytyksenä on riittävä dokumentaatio sekä valintojen ja ratkaisujen perustelu. Laadullisen tutkimuksen yleisiä luotettavuuskriteerejä ovat vahvistettavuus, arvioitavuus tai dokumentaatio, tulkinnan ristiriidattomuus, luotettavuus ja saturaatio eli kylläntyminen. (Kananen 2014, 147–151.)

Laadullisen tutkimuksen aineiston luotettavuutta voi lisätä kuvaamalla tutkimuksen toteutuksen eri vaiheita tarkasti. Tässä opinnäytetyössä kerrotaan monipuolisesti

haastatteluista, niihin käytetystä ajasta ja mahdollisista häiriötekijöistä. Haastattelujen nauhoitukseen on kiinnitetty huomiota, jolloin tallenteet ovat olleet selkeitä ja niiden litterointi on sujunut ongelmitta. Lisäksi tulokset on perusteltu käyttäen suoria lainauksia kerätystä haastatteluaineistosta. Suorat lainaukset on erotettu tekstistä sisentämällä. Merkintää (- -) on käytetty silloin, kun osa lauseista tai tiettyjä kohtia tekstistä on jätetty pois niiden epäolennaisuuden tai anonymiteetin säilymisen vuoksi. Haastateltavat henkilöt kuvaillaan ja heidän valikoitumisensa tutkimukseen perustellaan. Haastattelutilanteet havainnollistetaan esittelemällä tilat ja haastattelun toteutustavat.

Kaikkiin tutkimuksiin liittyy eettisiä kysymyksiä etenkin silloin, kun tutkitaan ihmisiä ja heidän kokemuksiaan. Eettisyys tulee huomioida tutkimuksen kaikissa vaiheissa ja lähtökohtana on informointiin perustuva suostumus, luottamuksellisuus ja yksityisyyden säilyminen (Hirsjärvi & Hurme 2008, 20). Eettisessä tutkimuksenteossa noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä; jolloin ei plagioida toisten eikä omia aikaisempia tutkimuksia eikä yleistetä tuloksia kriitikittömästi. Raportoinnin ei saa olla harhaanjohtavaa tai puutteellista, eikä toisten tutkijoiden osuutta vähätellä. Tutkimukseen myönnettyjä määrärahoja ei saa käyttää väärin tarkoituksiin. (Hirsjärvi ym. 2015, 23–27).

Haastatteluihin osallistuvien anonymiteetin säilyttäminen on ollut tärkeää jo opinäytetyön alkuvaiheista lähtien. Haastateltavien yhteystietoja, asuinpaikkaa tai henkilöllisyyttä ei paljasteta missään tutkimuksen vaiheessa. Kommentit, joissa haastateltava puhui paikannimistä, korvattiin tutkimuksen tuloksissa kirjaimella (X). Haastateltavia ei nimetty tuloksia raportoitaessa, vaan heistä käytettiin kirjainlyhennettä H1–6. Jos haastattelussa tuli ilmi muita asioita, joista haastateltava voitaisiin tunnistaa, esimerkiksi hänen tai lastensa iät, jätettiin kyseinen asia mainitsematta anonymiteetin suojaamiseksi.

Haastateltavien tunnistettavuuden estämiseksi on kiinnitetty huomiota salassapiin ja asiakirjojen säilytykseen. Haastateltavien nimiä tai muita tunnistettavia tietoja ei kerrota sähköisessä eikä kirjallisessa muodossa missään dokumentissa. Sähköiset dokumentit on säilytetty lukitun tietokoneen muistissa ja kirjalliset dokumentit lukitussa kaapissa silloin, kun niitä ei ole käytetty tutkimuksen tekoon. Kaikki asiakirjat ja dokumentit tuhoetaan välittömästi opinäytetyön valmistumisen jälkeen.

Osa dokumenteista, esimerkiksi valokuvat ja niiden alkuperäiset kopiot, siirretään Etelä-Pohjanmaan Ensi -ja turvakotiyhdistykselle säilytettäväksi myöhempää käyttöä varten.

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Haastateltavien taustatiedot ja nykytilanne

Haastateltavat ovat 26–45-vuotiaita parisuhdeväkivaltaa kokeneita naisia Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan alueelta. He valikoituivat haastateltaviksi Etelä-Pohjanmaan Ensi- ja turvakotiyhdistyksen Facebook-sivuilla julkaistun ilmoituksen kautta. Lähes kaikilla haastateltavilla on kokemusta ensi- ja turvakotiyhdistysten toiminnasta tai turvakodeissa asumisesta. Lisäksi kaikki ovat olleet jonkin sosiaali- ja terveysalan palvelun käyttäjänä väkivaltaprosessin aikana. Yksi haastateltavista on kokemusasiantuntija.

Kaikki haastateltavat ovat eronneet väkivaltaisesta kumppanista ja osa on tällä hetkellä uudessa suhteessa. Lähes kaikilla on ollut vireillä rikosoikeudellinen prosessi, joka on päättynyt tai päättymäisillään. Yksi haastateltavista on vammautunut pysyvästi väkivallan seurauksena. Suurin osa haastateltavista on muuttanut asumaan toiselle paikkakunnalle suhteen päätyttyä.

6.2 Väkivallan tunnistaminen ja puheeksi ottaminen

Väkivallan kokemus. Kaikki haastateltavat ovat kokeneet sekä fyysistä että henkistä väkivaltaa. He kertoivat kohdanneensa alistamista, arvostelua, nimittelyä, vähättelyä, syyllistämistä, kontrollointia, mustasukkaisuutta, tavaroiden hajottamista, eristämistä ja sosiaalisen kanssakäymisen rajoittamista. Väkivaltainen kumppani on uhannut itsemurhalla tai väkivallan kokijan ja hänen läheistensä vahingoittamisella tai tappamisella.

Fyysisen väkivallan käytöstä nimettiin muun muassa töniminen, lyöminen, potkiminen, tukistaminen, pään hakkaaminen, raapiminen, repiminen, ravistelu ja teräaseen käyttö. Osa haastateltavista kykeni tunnistamaan kaikki väkivallan muodot kokemassaan väkivallassa: fyysinen, henkinen, taloudellinen, seksuaalinen, kulttuurinen ja hengellinen väkivalta sekä kaltoinkohtelu tai laiminlyönti.

Kaikki haastateltavat ovat kokeneet väkivaltaa suhteen alusta alkaen, ja kesto on vaihdellut neljästä vuodesta lähes kolmeenkymmeneen vuoteen. Viimeisimmästä väkivaltakokemuksesta oli aikaa alle puolesta vuodesta yli kymmeneen vuoteen. Kaikki haastateltavat kokevat, että väkivallan uhka, häirintä tai vaino on jatkunut jollakin tasolla suhteen päättymisen jälkeen.

Tähän tutkimukseen osallistuneista haastateltavista puolet näkee, että päihteiden käyttö on ollut vaikuttava tekijä väkivaltatapauksissa. Toinen puoli haastateltavista toteaa, että väkivaltaa on esiintynyt tekijän ollessa päihteetön.

Ei, päihteet ei oo ollu täs syynä väkivaltaan. (H1)

Sitte ku ne viinakuviot tuli siihen mukaan, niin sitte alakas nyrkki puhua. (H6)

Tunnistaminen ja avun hakemisen esteet. Haastateltavien on vaikea määritellä väkivallan tunnistamisen ajankohtaa. Väkivaltaisen käyttäytymisen piirteet ovat lisääntyneet pikkuhiljaa, ja usein naiset ovat ymmärtäneet esimerkiksi henkisen väkivallan läsnäolon vasta pitkän ajan kuluttua. Väkivaltaiset kumppanit ovat vaikuttaneet pukeutumiseen, rahan ja puhelimen käyttöön sekä liikkumisen vapauteen. Sosiaalista elämää on pyritty rajoittamaan yhteydenpitoa vaikeuttamalla tai estämällä se kokonaan. Osa naisista on pitänyt tätä normaalina parisuhteeseen kuuluvana asiana.

Kyllä se alakoo tavallaan jo sillä kaikenlaisella vähättelemisellä ja selälasella alistamisella ja syyllistämällä. Ja vahtimisella ja kontrolloimisella - - että tutki kaikki puhelimet ja tietokoneet, ku jäi yksin sitte. Ja sitä kommenttia, miten sä pukeudut ja että nyt sä laitat nuo aurinkolasit noin, että yritäksä miellyttää jotain muita miehiä. Ja sä rupeet niinku pikkuhiljaa tekemään sitä, että sä rupiat himmentämähän sitä omaa persoonallisuuttas - - niin se todellisuudentaju niinku tavallaan kaikkoo pikkuhiljaa. (H2)

Sitte piti olla kaikki kuitit esittää niinku, missä mä oon ollu ja paljonko sitä rahaa on menny ja mitä sä oot tällästä ostanu, mihin sä tätä tarttet. - - ja sehän määritteli kaikki mun vaatteet, mitä mulla saa olla päällä. Mulla ei saanu olla kauneudenhoitovälineitä muuta kun hammasharja ja hiusharja. - - Mutta sitä oli itte niin siinä jotenkin niin, että niinku piti aiva normaalina. Mä olin aina, että kaikki ihmiset toimii näin. (H6)

Useimmat naiset tunnistivat kokevansa väkivaltaa vasta sen muututtua fyysiseksi, ja moni ymmärsi sen vakavuuden, kun läheinen oli havainnut mustelmia ja huomauttanut niistä. Lähes kaikkien haastateltavien läheiset ovat kehottaneet hakemaan apua jo ennen, kuin kokija on itse ottanut asian puheeksi. Häpeä, syyllisyys ja pelko lähimmäisten tai oman hengen puolesta ovat vaikeuttaneet avun hakemista.

Kyllähän sen tutut jo näki monta kertaa, että mustelmia oli naamassa ja kaikkia, että no minkä takia sä oot siinä. Kyllä sitä itte tiesi koko ajan sen tilanteen, mutta se oli vaan siinä uhkaamassa. Että no joo, sitä vaan suojaus muka jotaki muita ihmisiä siinä omassa lähipiirissä ja en mäkää nyt kellekkää kertonu sillee mitää. Että sitä niinku häpes niitä asioita tietenki. (H3)

Ennemmin sitä kyllä kaverit joku sano jo välillä, että lähe jo niinku - - ne aina mielti kaveriporukalla, että miten ne saa mut pois, mut ku mä olin niin tulisesti tietty rakastunu ja uskoin sen äijän kaikki liirumlaarumit - - (H5)

Mä olin kotona käymäs äitin ja isän luona, äitee rupes sanomaan, että mikä - - niinku, ja mä olin, että ku siis, niin kauhia häpiän tunne, että mä aattelin, että mitä mä keksin, mihinkä mä oon sen tölvässy. (H6)

Kolmasosa haastateltavista kertoo eläneensä niin tiukan kontrollin alaisena, ettei heillä ole ollut mahdollisuutta ottaa yhteyttä auttaviin tahoihin. Yhtä moni kertoo yksinäisyyden pelon, suuren rakkauden tunteen tekijää kohtaan ja läheisriippuvuuden estäneen hakemasta apua aikaisemmin. Yksi haastateltavista kokee hengellisen yhteisön ja väkivallan tekijän suvun painostuksen olleen estävä tekijä väkivallasta irrottautumisessa. Pieni osa haastateltavista on ollut epätietoinen lastensa tilanteesta ja pelännyt, että viranomaiset ottavat heidät huostaan, jos väkivalta tulee ilmi.

- - no mua kontrolloitiin sillä tavalla, et mulla ei ollu puhelimia, ei ollu rahaa, eikä mitään - - muahan tarkkailtiin koko ajan, mun ajankäyttökin nimenomaan, et jos se oli vähän epäilyttävää, että mulla meni liian kauan aikaa jossain - - sit mulle sanottiin, et jos mä käyn hakees apua, niin - - uhkailtiin, että mun perhe tapetaan ja kaikkee mahdollista - - ite eli semmosessa pelkotilassa, että ei ees uskaltanu hakea apua. (H4)

Ja sitte me oltiin niinku semmoses symbioosis, että se erilleen meno oli ittellekki semmonen, että ei me nyt erota, se on ihan mahdotonta. Mutta se on taas siellä se riippuvuus, kun se molemminpuolinen riippuvuus sanelee sitäkin, että ei oo niinku valmis lähtemään eikä luovuttamaan. Sen käsittäminen, että siinä toises on valtavasti hyviä puolia, mistä sä tykkäät ja mihkä sä oot rakastunut ja sitte sillon se toinen puoli - - ja ehkä tavallaan on kumminki se toinen ihminen, että se pitää sua niinku, että sä oot niin hirveen ihana ja kaunis ja seksikäs ja kaikkia, ja sulle tuodaan kaikki, että sä haluat elääkki siinä, että mä oon nyt niinku prinsessa, tavallaan siinä illuusios. (H2)

Mä varmaan pelkäsin sitä yksinäisyyttä - - et mullon varmaan se, et mä rakastin sitä rakastumisen tunnetta ja sitä et joku on läsnä. Ja sitte mä uskoin aina - - siis aina, kun oli joku väkivaltatilanne ollu, niin sitte oli kaikkea, tuotiin rahaa ja sormuksia ja koruja. (H5)

- - mä saatoin sanoo lapsille, et älkää nyt vain sanoko, et se on sitte käyny mun päälle ja hakannu mut. Et siinäki pelkäs niinku sitä, että no joo, ny ne lapset varmaan otetaan pois, et ku meillä on näin ongelmaperhe. (H3)

Lopulta tilanteen pitkittyminen, väsymys, jatkuva varuillaanolo ja tekijän käytöksen ennakointi, pelkotilat sekä ”lopullisen pisteen”, rajan tuleminen vastaan ovat pakotaneet hakemaan apua, tai tilanne on kärjistynyt niin, että jonkun muun on pitänyt hälyttää apua.

No kai se oli sitte se piste iin päälle, että nyt riittää. Tai se oli vähä semmonen, että se oli joko mä kuolen tai lähen. Et mulla ei ollu enää vaihtoehtoja. (H1)

No se oli vain, koko ajan iski pelkotilat päälle, et mä en voi olla täällä kotona. Mä vaan ennakoisin niitä tilanteita joka päivä. (H3)

Mä oon pakannu kaks kertaa tavarat jo ennemmin. Mut sitte tota, tää viimesin oli se, että ku mä oon menettäny sen tajun siinä - - Mä olisin palannu vielä kotiin, mutta sitte niinku suku pisti vastaan, että NYT RIITÄÄ. Se oli varmaan, kun äiti tuli hakemaan, niin se oli niinku, ja sitte se viiminen oli varmaan sielt se, et se (työntekijä) tavallaan löi nyrkin pöytään. (H5)

Tieto auttavista tahoista. Useimmilla haastateltavilla on ollut tietoa, mistä väkivaltaan voi hakea apua. Väkivallan kokijat ovat olleet yhteydessä hätäkeskukseen, poliisiin, sosiaalitoimeen, terveydenhuoltoon, asianajajiin ja eri järjestöihin, kuten ensi-

ja turvakotiyhdistyksiin, Rikosuhripäivystykseen, Kriisikeskus Mobileen ja turvakoteihin. Suurin osa on saanut tietoa palveluista muilta toimijoilta ja osa on etsinyt tietoa auttavista tahoista internetistä tai lehdistä. Lähes kaikki ovat saaneet apua sukulaisilta, ystäviltä tai tuttavilta. Pieni osa haastateltavista ei kokenut tienneensä, mistä apua väkivaltaan voi hakea.

6.3 Ammatilaisen kohtaaminen

Väkivallan kokijoiden **ensimmäiset yhteydenotot** ammattilaisiin ovat tapahtuneet useimmiten jonkin muun syyn kuin väkivallan takia. Sosiaalitoimessa on asioitu muun muassa toimeentulotukiasioissa tai päihteiden käytön takia. Terveystieteiden huoltoon on otettu yhteyttä ”kaatumisen” tai muiden huolien takia, ja lastenneuvolassa on asioitu raskauden aikana ja lapsen syntymisen jälkeen. Yksi haastateltavista kuvailee ”avunhuutojaan” eli itsemurhayrityksiä ja bulimiaan sairastumista tavaksi pyytää apua väkivallan katkaisemiseen.

Väkivallan merkit ovat tällöin jo olleet havaittavissa ja joillakin ammattilaisilla on huoli herännyt, mutta väkivallan kokija ei ole halunnut tai uskaltanut ottaa asiaa puheeksi. Yleensä väkivallan tekijä on ollut mukana käynneillä, ja kokija on yrittänyt ilmeillään ja eleillään viestittää avun tarpeesta.

Ja mä muistan, että siinä tilanteessa mä olisin halunnu, että ne työntekijät olis jostakin tajunneet, että täälä ei oo kaikki hyvin. Että mitenkä mä saan sanottua ilman että mä sanon, että kuinka mä sen osotan. Aiva niinku sisin huusi, että apua, tässä pitää teherä jotakin! (H6)

No sanotaanko esimerkiksi X: ssa silloin kun mä olin raskaana, niin oisin tietenkin toivonut, että ne osaa lukea mua - - ja mulla oli aina tää entinen mukana, et mä en pystynyt sanomaan - - Jopa sen jälkeen kun poika oli mukana, niin näytin silmilläni ja kehollani, että apua tarvitaan. (H1)

Että jos se ammattilainen sielä - - jos sillä ei oo sitä tietotasoa siä taustalla, eikä se näe sitä suhdetta, sitä alistajan ja alistettavan suhdetta siinä, että sitte hän se menee siihen, joka saa siinä suunsa auki ja esittää sen asiansa hyvin - - niin ehkä sitä ääntänsä ei saanu kuuluviin - - (H2)

Ensimmäiset väkivaltaan liittyvät kohtaamiset

ammattilaisten kanssa ovat tapahtuneet useimmi-

ten poliisien ja turvakodin työntekijöiden kanssa sen jälkeen, kun väkivaltatilanne on kärjistynyt kotona. Seuraavaksi yleisin ensikohtaaminen on tapahtunut terveydenhuollossa, kuten lääkärin vastaanotolla tai perheneuvolassa. Muiden haastateltavien kohdalla ensimmäinen ammatillinen kohtaaminen on ollut rikosuhripäivystyksen tai sosiaalitoimen työntekijöiden kanssa.

Useimmilta haastateltavilta ammattilainen on kysynyt väkivallasta ja vain pieni osa heistä on itse ottanut väkivallan ensin puheeksi. Suurin osa haastateltavista on sitä mieltä, että heidän kohtamillaan ammattilaisilla on ollut tietoa väkivallasta ja kohtamisesta on jäänyt positiivinen ensivaikutelma. He ovat saaneet apua ja neuvoja sekä ohjausta muiden palvelujen piiriin, kuten sosiaalitoimeen ja turvakotiin. Positiivisena on koettu se, että pienellä paikkakunnalla apua ja hoitoa on saanut jonottamatta nopeasti ja kokonaisvaltaisesti.

Se (kohtaaminen) oli positiivinen. Kerta se apu, minkä mä sain ja kuinka ne autto mua ja ohjas mua, niin siit oli tosi paljon hyötyä. (H1)

Siis kyllä se (vastaanotto) oli hyvä, et otettiin tavallaan tosissaan - - ei mulla mitään negatiivista siitä jääny. Semmonen asiallinen ja ammattimainen - - joo, oli sillä tavalla kyllä tietoo. (H4)

No kyllä mä en siinä asiassa voi moittia. Et mun mielestä ihan hyvä. (H3)

Pieni osa haastateltavista toi esille, että ensikohtaaminen on ollut huono, eikä ammattilaisella tuntunut olleen tietämystä parisuhdeväkivallasta. Tällöin väkivallan kohdalle on syntynyt tunne, että häntä ei ole kuunneltu eikä uskottu, vaan hänet on ohitettu kohtamistilanteessa.

Mutta ehkä sieltä niinku mulle se - - sillai vähä huono kokemus. Vähä tuli ittelle niinku semmonen, että ohitettiin tai ylikäveltiin tavallaan. Enemmän kuunneltiin ehkä sitä toista. Nyt kun on ajatellu asiaa, niin ei varmaankaan oo tarpeeksi tietoa parisuhdeväkivallasta eikä alkoholismistakaan - - että se on niinku monen ongelman vyyhti. (H2)

Prosessinsa aikana haastateltavat ovat kohdanneet monia ammattilaisia. Positiivisten ensikohtaamisten jälkeen on saattanut tulla huonoja kokemuksia tai päinvastoin: huonon ensikohtaamisen jälkeen ovat ammattilaiset ottaneet väkivallan kokijan hyvin vastaan ja tarjonneet monipuolista tukea. Yksi haastateltavista on sitä mieltä, että hän on saanut saman toimijan kohdalla kaksi eri kokemusta, ensin hyvän ja myöhemmin huonon.

- - se ainakin ja mikä niinku täällä on ymmärretty X: lla - - täällä on ainaki mun mielestä tosi hyvä ollu ihan niinku se asiatieto ja kaikki semmonen pikkuhiljaa tuonu sitä semmosta itsevarmuutta ja muuta. (H2)

Se vain jotenki - - ku se on vähä sellanen, se aina sanoo ittestänsä, että se on vähä niinku enemmän ihminen eikä (työntekijä) - - tavallaan se, et jos se olis ollu eri, niin mä en tiä oisinko mä ikinä saanu sitä rikosilmoitusta aikaseksi. (H5)

On ollu sellasiaki kokemuksia, ettei se niinku - - ni istutaan vaan ja vain kattotaan konetta eikä katota päälle. (H6)

Ja sillee mun mielestä ne otti hyvin vastaan, multa kysyttiin just, et mistä te tykkäätte - - ja katottiin mitä tarvitaan. Joo kyllä koin, että se oli hyvää se vastaanotto, mut mullahan on kaks näitä eri kokemusta - - sillon edellisellä kerralla kohdattiin silleen lämpimämmin - - (H4)

Positiivisina kokemuksina useimmat mainitsevat ammattilaisten tiedon ja sen jakamisen väkivallan kokijalle. Arjen tukeminen ja uuden alun mahdollistaminen ovat auttaneet väkivallasta selviytymisessä. Vertaistukiryhmillä ja kokemusasiantuntijoiden avulla on ollut suuri merkitys asian käsittelemisessä. Moniammatillista yhteistyötä pidetään kokonaisvaltaisen avun saamisen edellytyksenä.

- - ne autto mua koko ajan ettimään asuntoo. Ja autto mua järjestää asioita, hoitamaan asioita, lääkärikäynnit - - (H1)

Nyt tällä kertaa oli hyvä kun oli sitä vertaistukea, et se on kyllä ehdottomasti se - - toinen ihminen, joka on kokenu sen saman, niin siis se pysyy ymmärtään. Et siinä on sit semmonen, joka tietää just. - - ja sen takia mä jotenkin peräänkuuluttaisin sitä, että siel olis semmosia ohjajia, jotka on ite kokenu. (H4)

Ne on ollu yhteistyös koko ajan - - kun ne teki yhteistyötä, niin se oli niittenki kans heleppoo tavallaan toimia, kun ne ties missä mennään. (H6)

Ensikohtaamisen vaikutus väkivaltaprosessin etenemiseen. Lähes kaikki haastateltavat kokevat, että ensimmäinen kohtaaminen ammattilaisen kanssa on parantanut selviytymisen etenemistä. Suurin osa haastateltavista on sitä mieltä, että ammattilaisen ymmärrys, empaattisuus, asiantuntemus, ammattimaisuus sekä asioihin tarttuminen ja konkreettisiin toimenpiteisiin ryhtyminen tekevät kohtaamisesta hyvän. Ammattilainen on varannut tapaamisajat, täyttänyt tarvittavat lomakkeet ja ottanut tarvittaessa yhteyttä turvakotiin. Kolmasosa naisista kokee ammattilaisen jäämäkkyyden ja suoraan puhumisen helpottaneen väkivallasta kertomista ja prosessin aloittamista. Silloin he ovat tunteneet helpotusta, että asia on vihdoon saatu tuotua esille ja joku ottaa ohjat käsiinsä tietäen, kuinka edetä. Lisäksi ammattilaisen samankaltainen kokemus tai tausta sekä asettuminen samalle tasolle ja "saman kielen puhuminen" väkivallan kokijan kanssa herättävät luottamusta ja helpottavat vaikean asian käsittelemistä.

Jos nyt aattelee vaikka sitä - - sehän oli todella kokenu ja empaattinen. Ja ehkä sellanen, asioihin tarttuva. Tiedäksä sellanen, että nyt ei enää lakasta maton alle, että nyt käydään nää läpille, piste. - - ja tavallaan sellanen luotettava, muistan, että jos se lupas jotaki niin sen ties, että näin käy. (H6)

Kyllä mä itte etin niitä huoneita koko ajan - - mutta kyllä ne nyt tietenki auto ja kyseli, että millasta haluaisin ja kuinka - - niin mulla oli yks työntekijä X: ssa, joka varmaan tavallansa vuosien ajan tiesi, että ei mulla se perhe-elämä ollu normaalia ja sit se anto kaiken avun sieltä päästä, että se niinku vaan siihen yritti satsata, että mä en vaan muuta takasin. Et se oli kyllä tosi hyvä työntekijä. (H3)

- - sit se sano, et tää ei oo eka kerta, kun sä tuut tänne jonku "kaatumisen" takia - - kyllähän nuo terkkarit ja nää - - kyllähän ne tajuaa, että onko se oikeesti kaapin kolhaasu vai nyrkinisku ollu - - Et tavallaan se tarvitti sellasen, joka uskalsi sanoa - - Et vähä silleen niinku hyvällä maulla sanoi suoraan, et tuo ei oo niinku elämää. (H5)

Se (kohtaaminen) oli positiivinen sen takia, että mulla oli itellä tausta niinku, hän oli ulkomaalainen ja se helpotti mua todella paljon justiin, ku tuli nää kulttuuri-asiat kyseeseen - - niin mun ei tarvinnu selittää niin paljo ku hän ymmärsi. (H1)

Pieni osa haastateltavista on kokenut, että ammattilaisen ymmärtämättömyys ja tietämättömyys parisuhdeväkivallasta sekä väkivallan kokijan ohittaminen kohtaamistilanteessa ovat heikentäneet väkivallasta irrottautumisen prosessin etenemistä. Tällöin jatkotoimenpiteet, kuten ohjautuminen muihin palveluihin, ovat jääneet avunhakijan oman aktiivisuuden varaan.

No kyllä huonontavasti oli - - olis voinu jäädä siihen. Ja varmaan niinku, jotenki varmaan pahempi tilanne olis jos olis silloin tehny sellaisia pikaasia ratkaasuja - - Ei niinku asiat tavallaan sillai edenny. Ei tuntunu, että ois saanu niinku mitää apua itellensä. (H2)

6.4 Kehittämisehdotukset

Toiveet kohtaamiselle ja ajatuksia ammattilaisille. Kysyttäessä, miten väkivallan kokija toivoo tulevansa kohdatuksi, kaikki haastateltavat vastasivat pitävänsä kuuntelutaitoa, samalle tasolle asettumista, jämäkkyyttä ja konkreettisiin toimenpiteisiin ryhtymistä onnistuneen kohtaamisen edellytyksenä. Usein avunhakija on uupunut, peloissaan ja häpeissään, joten liiallinen hoputtaminen tai pakottaminen koetaan rasittavana. Ammattilaiselta toivotaan ymmärrystä väkivallan kokijan tuntemaa häpeää ja väsymystä kohtaan. He eivät halua, että heitä kohdellaan kuten uhria tai sääliä.

- - semmonen hoputtaminen ja pakottaminen tavallaan, et siinä sä oot niin herkillä semmoses tilantees, et sua pitäis kohdella silleen tosi ymmärryksellä ja tosi hellävaroen, tavallaan vähä niinku haurainta posliiniesinettä. (H4)

Mun mielestä se kuuntelu on tosi iso, oli sitte ammattilainen tai ystävä, niin ettei ala säälimään, koska sit se vaan herkemmin pahentaa. (H5)

Kuinka mä oisin halunnu, että mut kohdataan - - Ehkä sellanen ainakin niin, ettei niin ylemmältä taholta tulla niinku tähän ”että me olemme ylempänä kuin sinä”, se kohtaaminen. (H6)

Yli puolet haastateltavista toivoo, että työntekijät eivät vaihtuisi usein. Väkivaltaa kohdanneen onnistunut auttaminen edellyttää luottamuksellisen suhteen syntymistä. Jos työntekijät vaihtuvat usein, joutuu avunhakija kertomaan tarinansa yhä uudelleen ja uudelleen, mikä koetaan raskaana. Puolet haastateltavista pitää tärkeänä, että ammattilainen kysyy, millä tavalla väkivallan kokija toivoo tulevansa autetuksi. Avun tarjoaja ei voi olettaa tietävänsä, mikä on kunkin kohdalla paras tapa toimia, ennen kuin on kysynyt sitä avunhakijalta.

No kyllähän siinä vähän sellanen, että saa sen ihmisen (uuden työntekijän) taas kartalle niinku mun asioista, että onhan se ollu sellanen, ettei tartte taas kaikkee alusta kertoa. Että kyllä se on vähän ollu sellanen miinus. (H6)

No kyl mä toivoisin sitä, että tulis sanomaan, että miten sä haluat, et mä autan sua. ”Ja jos sä et ite tiedä, niin saanko mä ehdottaa sulle vaikka, että mennäänkö ensiks huilaamaan yö” - - kerta ei toimi niinko järjenjuoksu, ei toimi kunnolla ennenkun sä pääset rauhattumaan ja vähän tasapainoon. (H1)

Yhtä tärkeänä pidetään alistetun, usein traumatisoituneen ihmisen mielentilan huomioimista sekä hienovaraisuuden ja kunnioituksen osoittamista. Naiset tuovat esille myös toiveen, että ammattilaisen tapaamiseen päästäisiin yksin, ilman väkivallan tekijää. Tällöin mahdollisuus väkivallan puheeksi ottamiselle avautuisi helpommin, koska muulloin väkivallan tekijä pystyy kontrolloimaan tilannetta läsnäolollaan, puheellaan, ilmeillään ja eleillään.

Mä nään sen silleen ehkä, että se on tosi tärkeätä, mitä sä sanot sille niin sanotulle uhrille, joka tulee ja avautuu, kerta kukaan ei kerro kaikkia

heti ensimmäisellä tapaamisella eikä muista kaikkee heti, niin pitää olla varovainen mitä sanoo. Yks pahimmista on se, että miks et lähteny aikaisemmin. Sitä ei saa IKINÄ sanoo. (H1)

Sä oot niin auki siinä tilanteessa, kun sä meet tonne. Sä oot niin auki ja haavottuvainen, et jos sulle sanotaan vähä väärällä äänensävyllä jotaki, niin se tuntuu tosi pahalta. (H4)

Kolmasosa haastateltavista toivoo lapsen tilanteen selvittämistä ensi tilassa. Avun hakemisen esteenä voi olla pelko lasten huostaan ottamisesta tai väkivallan tekijän koston kohdistumisesta lapsiin. Osa haastateltavista tuo esiin toiveen, että lapsia kuultaessa huomioitaisiin heidän luontainen tarpeensa suojella vanhempiaan, jolloin he saattavat kuvailla kodin tilanteen totuudenvastaisesti.

- - että se asia (lasten huostaanotto) selvitetään kunnolla sille ihmiselle - - ja että se vois rehellisesti se lapsi puhua, vaikka se ois sen vanhempi kieltäny. Että sitä pitäis yrittää sillai tuoda, koska mä oon aina itekki kieltäny, että älä ny vain sano, että se teki näin ja näin. (H3)

Turvakodissa asuneet toivoivat, että lapsille olisi oma työntekijä, joka mahdollistaisi vanhemmalle joskus omaa aikaa järjestellä ajatuksiin ja asioitaan tai levätä rauhassa. Mahdollisuus käydä ulkoilemassa tai kaupassa yksin koettiin tärkeäksi. Nuorille toivottiin myös enemmän tekemistä ja mieluiten jotain omassa rauhassa tehtävää. Monet säännöt tai niiden kirjaimellinen noudattaminen koettiin toisinaan ahdistavaksi, vaikka ymmärrettiin, että tietyt perussäännöt on kaikille oltava. Lomakkeiden täyttäminen heti turvakotiin tultua koettiin rasittavana, koska pitkään kestänyt varuillaanolo, henkinen paine ja unettomuus olivat heikentäneet muistia ja toimintakykyä.

Ne autto mua jopa silleen, että mä pääsin ulos, vaikka pelkästään kävelyille ilman et mun tarvi ottaa lasta mukaan, mikä on just tärkeimmistä, että siellä oli justii niitä henkilökuntaa ja vapaaehtosia - - et mä saan sen oman hetken. Se on todella tärkeätä. (H1)

Kyllähän ne yritti patistaa siihen, mutta sitä vain oli itte niin väsyne, et ei sitä oikeen jaksanu ja sitten rupes jo ahdistaa, että voi ei, taas tulee

huominen päivä ja taas pitäis olla se asunto jostakin, mutta kyllä siihen tietenki avun sai. (H3)

- - esimerkiks semmoset perusnormit tai semmoset mitkä okei, että ei saa tehdä. Mutta sillä tavalla pitäis ymmärtää se, et siinä tilanteessa, kun sä tuut, se voi olla niin järkyttävä. Että kun sä pääset siihen turvaan tavallaan, niin sit sulle annettais vähä - - tavallaan annettais olla rauhassa. (H4)

Ajatuksia ammattilaisille. Kysyttäessä yleisesti haastateltavien ajatuksia parisuhdeväkivallasta ilmiönä tuotiin esiin yhteiskunnallisen tiedottamisen ja ennaltaehkäisyn tärkeys. Haastateltavat ovat sitä mieltä, että ilmiöstä tulisi puhua avoimesti eikä pitää sitä tabuna. Toimijoilta toivotaan väkivallan puheeksi ottamista ja erityisesti nuorille suunnattua tiedottamista. Vertaistuellla koetaan olevan suuri merkitys ja sitä odotetaan olevan tarjolla. Lisää resursseja kaivataan turva-asuntojen ja turvakotien perustamiseen. Puheeksi otettiin myös ehdotus, että turvakotijakson jälkeen olisi paikka, johon mennä pidempää toipumista varten.

Mun mielestä tuo vertaistuki ja avun saaminen, että kyllä se on semmonen tabu ja siinä on se vahva häpeän leima, että sä oot kokenu sitä väkivaltaa - - ehkä siitä pitäis enemmänki yhteiskunnallisesti puhua - - (H2)

Nää asiat pitäis tuoda päivänvaloon enempi. Tää on niin valtavan suuri asia, mistä ei puhuta. (H1)

Mäki peräänkuuluttaisin jotain semmosta, vähä niinku seuraavaa pistettä tavallaan. Mihin vois sitte mennä toipumaan. (H4)

Turva-asuntoja ja turvakoteja. Sellaset olis kyllä mun mielestä ihan tarpeen. Niihin resursseja. (H3)

Monet haastateltavat tuovat esiin myös väkivallan tekijän avun tarpeen. He toivovat, että tekijöille olisi tarjolla apua väkivaltaisesta käyttäytymisestä irti pääsemiseksi.

- - että se häpee sieltä jotenki haihtuis, tavallaan molemmilta osapuolilta, sekä kokijalta että tekijältä, koska kyllähän se on sille tekijälleki itellensä häpeän paikka - - että ei pysty hillitteen itteensä tietyis tilanteis, että niihin apua sais. (H2)

Tavallaan niinku mä jo sanoinkin, molemmat osapuolet on semmosia rikkinäisiä jollain tapaa, sekä väkivallan tekijä että väkivallan kokija.
(H4)

7 VALOKUVALLA VAIKUTTAMINEN JA DOKUMENTAARINEN VALOKUVAUS

Tutkimusraportin lisäksi tuotoksena on valokuvanäyttely, jolla halutaan vaikuttaa sekä toimijoihin että yleisöön. Toikon ja Rantasen mukaan koettua vaikuttavuutta voidaan tutkia pyytämällä ihmisiä arvioimaan käsityksensä tai kokemuksensa toiminnasta (2009, 153). Valokuviiin osallistuneiden vapaaehtoisten ja valokuvanäyttelyn katsojien palautteiden perusteella arvioitiin näyttelyn vaikuttavuutta.

Dokumentaarisessa valokuvauksessa kuvalla on ol-tava vahva tarina (Kauppinen, [viitattu 28.1.2018]). Kuvien tarkoitus on puhutella katsojaa. Ne eivät vält-tämättä ole tekniikaltaan täydellisiä, vaan tärkeämpää on kuvan sisältö (Kauko 2013, 2.)

Kuvaustyyliksi valittiin dokumentaarinen valokuvaus, koska siinä yhdistyvät taide ja kantaaottavuus. Valo-kuvaus oli tässä työssä luonnollinen tapa tuottaa ma-teriaalia aiemman harrastuneisuuden vuoksi. Doku-mentaarin taidevalokuvaus tuki ajatusta väkivallan monimuotoisuuden esille tuomisesta.

Taidetta voi käyttää eri tavoin tehtäessä väkivaltatyötä. Suunnittelija ja psykoterapeutti Ulla Halkola on sanonut: "Valokuvassa yhdistyy valon ja kuvan voima. Sen avulla voidaan tuoda päivänvaloon asioita, joihin sanat eivät yllä" (Halkola 2009, 13).

Taiteen eri aloilla on viime aikoina vahvistunut halu keskustelun herättämisestä ja asioiden huomaamisesta. Valokuvien tuotetun taiteen dokumentaarinen luonne on erityinen mahdollisuus vaikuttaa ja ottaa kantaa. Subjektiivisuus, esteettisyys ja emotionaalisuus tulevat valokuvissa esille, ja tällöin valokuva vaikuttaa katsojaansa moniulotteisesti. (Rastenberger & Seppo 2015, 2.)

7.1 Valokuvanäyttelyn toteutus

Näyttelyn suunnittelu aloitettiin kuvattavien aiheiden valinnalla. Kuvauskohteiksi valittiin erilaisia ammatteja eri ympäristöissä ja tilanteissa. Aiheet olivat

- työväkivalta
- perheväkivalta
- seurustelu- ja parisuhdeväkivalta
- kulttuuriväkivalta.

Aiheiden sisälle rakennettiin erilaiset tilanteet, joissa väkivaltaa voi esiintyä. Myös miesten kokemus väkivaltaa huomioitiin ja haluttiin uhmata stereotyyppioita. Esimerkiksi palomiesten uskotaan olevan ammatin puolesta vahvoja, mutta julkisuuskuvan takana tilanne voi olla toisenlainen.

Valokuvat otettiin vapaaehtoisten kuvausmallien avulla, jotka valikoituivat Facebookissa julkaistun hakuilmoituksen perusteella (Liite 4). Osallistuvilta malleilta ei edellytetty kokemusta väkivallasta.

Kuvaukset toteutettiin tammi-helmikuun aikana ennalta sovituissa miljöissä Etelä-Pohjanmaan alueella. Kaikkien kuvattavien kanssa tehtiin valokuvaussopimus (Liite 5). Kuvauksien jälkeen vapaaehtoisilta kysyttiin, millaisia ajatuksia mallina oleminen oli herättänyt. Kuvauspäivien koettiin tuovan vaihtelua arkeen, ja eläytymisen väkivaltatilanteeseen perspektiiviä ilmiön ymmärtämiseen. Osa uskoi mallina olemisen auttavan oman väkivaltaprosessin käsittelyssä.

Tosi kivaa oli, kuvaukset suju hyvin ja kiva oli tehdä jotain erilaista.
(Malli1)

Itelle varmasti "kasvattava" kokemus. Pääsi vielä kerran käsittelemään sitä uhrina oloa. Oli helppo olla mallina, kun tiedettiin mitä haetaan.
(Malli2)

Kuvat otettiin omalla kameralla, käsiteltiin omalla tietokoneella ja tulostettiin valokuvausliikkeessä. Kehykset valmistettiin itse käsityönä. Koko näyttelyn toteuttamiseen kului suunnittelusta valmiisiin kuviin saakka noin 50 tuntia. Valmiina tuotoksina valokuvat viestivät väkivallan yleisyydestä ja kokemuksesta, joka ei ole sidottu ikään, sukupuoleen eikä ammattiin. Näyttely kulki nimellä ”Kuka tahansa voi olla väkivallan kokija.”

Näyttely pystytettiin maaliskuun aikana Seinäjoen Y-talon galleriaan sekä Kauhajoen terveyskeskuksen ja Seinäjoen ammattikorkeakoulun tiloihin. Kuvien lisäksi näyttelytilaan asetettiin haastatteluissa esille tulleita ajatuksia lyhyinä tekstipätkinä. Valokuvissa ja lainauksissa yhdistyivät väkivallan yleisyys, väkivallan kokijan epävarmuus puheeksi ottamisesta ja kokemukset ammattilaisten kohtaamisista. Samoja teemoja tuli esille myös tutkimustuloksissa.

Olli Noroviita (2012, 9) on todennut, että kun kuvilla pyritään vakuuttamaan vastaanottaja jostain, on loogista tehdä otetuista kuvista sarja. Tällöin kokonaiskuva aiheesta on laajempi eivätkä otokset jää pelkiksi yksittäisiksi kuviksi. Tavoitteena oli saada näyttelylle mahdollisimman monta katsojaa ja kertoa väkivallan monimuotoisuudesta. Näyttelyn toivottiin tavoittavan erityisesti ammatillisia toimijoita ja väkivallan kokijoita, jotka eivät ole vielä uskaltaneet kertoa kokemuksistaan kenellekään.

7.2 Valokuvanäyttelyn palaute

Näyttelytiloissa oli palautelaatikko, johon näyttelyä katsomaan tulleet saivat kirjoittaa vapaasti omin sanoin palautteensa. Sen perusteella voidaan todeta, että kuvat ovat koskettaneet, ja herättäneet monenlaisia ajatuksia ja tunteita. Väkivaltaa kokeneita kohtaan tunnettiin myötätuntoa ja ymmärrystä. Läheisten tukea tällaisissa tilanteissa pidettiin myös tärkeänä.

Kyllä se varmasti on vaikeaa jättää esim. parisuhde, joka on kestänyt *puoli elämää*. Toivottavasti jokainen löytäis, jonkun lähimmäisen, jonka tuella jaksaa/pystyy tehdä vaikean päätöksen. Ei tarvisi elää pelon vallassa ja alistettuna. Henkinen väkivalta on myös tosi yleistä. Toisen ihmisen nujertaminen myös sanoin on tosi sydäntä särkevää. Fyysinen väkivalta helpompi tunnistaa, sitä ei voi piilottaa. Kiitos näyttelystä! (Tuntematon1)

Näyttely herätti inhoa väkivaltaisista ihmisistä kohtaan. Ja empatiaa uhrien vuoksi. (Tuntematon2)

Tärkeä aihe, johon syytä puuttua. Puhuttelevia kuvia ja koskettavia lainauksia. (Tuntematon3)

Kiitos! Tärkeän asian olette ottaneet esille. Auttavan tahon näkökulmasta tärkeää aina muistuttaa, että otetaan ihmiset ihmisinä. Sekä kuunnella kummankin tarinat. (Tuntematon4)

Joistakin palautteista välittyi tosiasia, ettei väkivaltaa välttämättä osata tunnistaa ”riivien välistä”, vaan sen huomaamiseksi tarvitaan mustelmia ja haavoja. Suurin osa palautteesta osoitti, että näyttely sai yleisön pohtimaan väkivaltailmiötä ja miettimään omaa kohtaamistaan. Joitakin katsojia näyttely oli koskettanut henkilökohtaisella tasolla.

Kuvat olivat puhuttelevia ja herätti ajatuksia, mitä ei näe, mutta mitä pitäisi nähdä. Mitä jätän kysymättä, vaikka tiedän, että pitäisi kysyä. Väkivalta lähisuhteissa on ulkopuolisesta pelottava ja vaikea, puheeksi otettava asia. Mutta kuinka vaikeaa se onkaan väkivallan kokijalle! Paljon jäi ajatuksia. (Tuntematon5)

Herätti ajatuksia ja nosti tunteita pintaan. Hyvin pystyy samaistumaan näihin ajatuksiin. Ulkopuolisen/väkivaltaa kokemattoman voi olla

helppo sanoa, että lähde hakemaan apua ja että miten tuollaisessa suhteessa voi elää. Tällaiset sanat eivät auta ja voivat vain pahentaa tilannetta tai satuttaa. Uhri voi syvästi rakastaa, vaikka joutuukin väkivallan kohteeksi. Avun hakeminen yksin ei ole helppoa, vaan siihen tarvitaan useampi ihminen tueksi ja turvaksi, että uskaltaa hakea apua. (Tunte-
maton6)

Saamamme palaute oli enimmäkseen myönteistä ja rohkaisevaa. Sen perusteella voidaan arvioida, että ajankohta valokuvanäyttelylle oli otollinen, ja näyttely sai katsojat kiinnittämään huomiota väkivaltailmiöön ja väkivaltatyöhön.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten kokemuksia kohtaamisista ammatillisten toimijoiden kanssa. Lisäksi tarkastelimme väkivallan tunnistamisen ja puheeksi ottamisen merkitystä väkivaltaprosessin etenemiselle. Tässä luvussa esitellään tutkimustuloksien ja teoreettisen viitekehyksen pohjalta tehtyjä johtopäätöksiä. Johtopäätökset on jaoteltu haastattelun teemoja mukaillen, ja ne vastaavat samalla myös tutkimuskysymyksiin.

Tutkimuksessa selvisi, että väkivallan tunnistaminen ja puheeksi ottaminen vaihtelivat jonkin verran haastateltavien kokemuksissa. Yleistä oli väkivaltaisen käyttäytymisen lisääntyminen asteittain, ja sen ilmeneminen suhteen alussa henkisenä väkivaltana ymmärrettiin vasta myöhemmin. Tämä tuli esille myös Notkon (2011, 30–216) tutkimuksessa, jossa raportoitiin väkivallan kokemusten ja määritelmien olleen monimuotoisia ja vahingoittavista kokemuksista kertomisen sekä avun hakemisen tapahtuneen usein vasta pitkään kestäneen prosessin jälkeen.

Väkivallan esiintymistä parisuhteessa on saatettu pitää normaalina käyttäytymisenä, ja asian vakavuus on ymmärretty läheisen huomautettua väkivallan merkeistä. Usein naiset tunnistivat väkivallan konkreettisesti vasta sen muututtua fyysiseksi. Väkivallan läsnäolon kieltäminen ja kokijan todellisuudentajun katoaminen tekevät väkivallan tunnistamisesta ongelmallista. Björnisen (2014, 59–71) haastattelemat väkivaltaisessa parisuhteessa eläneet naiset kuvailivat väkivaltaa arkipäiväistyneeksi. Väkivallan uhka ja sen kokeminen eri muodoissaan kuuluivat ”normaalielämään”. Marttala (2011, 41–42) viittasi artikkelissaan tähän väkivallan normalisoitumiseen, jolloin nainen on tottunut väkivaltaan sen jatkuttua pitkään. Tällöin hän tarvitsee ulkopuolisen ihmisen tunnistamaan ja määrittelemään kokemansa väkivallaksi.

Haastateltavat pitivät suurimpina syinä siihen, ettei apua ollut haettu aikaisemmin, häpeän ja syyllisyyden tunteita sekä pelkoa lapsen, lähimmäisen tai oman hengen puolesta. Osa on elänyt tiukan kontrollin alaisena, eikä ole kyennyt ottamaan yhteyttä auttaviin tahoihin. Paasolaisen (2016, 49–124) tutkimuksesta kävi ilmi, että väkivaltaisesta suhteesta irtautumista estäviksi tekijöiksi nousivat väkivallan tekijän vallankäyttö ja kontrollointi, pelko, voimavarojen puute, häpeä, syyllisyys, väkivallan

normalisointi ja toimintamahdollisuuksien puute. Hänen mukaansa konkreettisen mahdollisuuden tarjoaminen väkivaltaisesta suhteesta lähtemiseen ei aina riittänyt, vaan tarvittiin myös voimavaroja sekä uskoa itseensä ja muutokseen.

Yksinäisyyden pelko, läheisriippuvuus ja rakkauden tunne väkivallan tekijää kohtaan ovat myös estäneet avun hakemista. Osa on pelännyt mahdollista lasten huostanottoa väkivallan tullessa ilmi. Kaittila (2017, 89–100) jaottelee avun hakemisen esteet sisäisiin tekijöihin: tunteet, toiveet ja asenteet sekä ulkoisiin tekijöihin: ihmisten väliset suhteet ja sosiokulttuuriset tekijät. Väkivallan kokemuksen vähättely tai näkemys väkivallan normaaliudesta ovat sisäisiä avun hakemisen esteitä. Kuten tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, ovat häpeä, toivottomuus ja pelot omasta ja läheisten turvallisuudesta myös Kaittilan mielestä yleisiä syitä jättää hakematta apua. Lisäksi hän toteaa rakkauden tunteen ja toiveen väkivallan loppumisesta estävän joskus avun hakemisen.

Yleensä ensimmäiset yhteydenotot ammattilaisiin ovat tapahtuneet jonkin muun syyn kuin väkivallan takia. Tällöin väkivallan merkit ovat naisten mielestä jo olleet havaittavissa, mutta asiaa ei ollut joko otettu puheeksi tai nainen oli kieltänyt tapahtuneen. Ojuri ja Laitinen (2015, 36) tähdentävät väkivaltatyön vaikuttavuutta tällaisessa tilanteessa, jossa väkivallan kokija on neuvoton eikä toimijalla ole kykyä tunnistaa väkivaltaa ja sen vaikutuksia. Usein vastuu jää avunhakijalle, ongelmiin ei puututa eikä tarvittavaa apua saada. Väkivallan määrittämisen ja tunnistamisen vaikeuteen viittaava Marttala (2011, 40) toteaa, ettei väkivallan todentaminen ole helppoa varsinkaan näkyvien merkkien puuttuessa ja naisten mahdollisesti peitellessä vammojen syitä. Hän pitää tärkeänä työntekijöiden valmiutta tunnistaa väkivaltaan liittyviä asioita ja siitä suoraan kysymistä. Kovasen (2017, 8–9) mukaan jokaisen toimijan on reagoitava väkivaltaan, ja jo kysyminen itsessään, interventiona, saattaa auttaa väkivallan kokijaa irtautumaan väkivaltaisesta parisuhteesta. Hän korostaa, että varhaisella puuttumisella voidaan vähentää yksilöiden ja perheiden kärsimyksiä ja säästää yhteiskunnan resursseja.

Tutkimuksessa ilmeni, että väkivallan kokijan väsymys jatkuvaan varuillaan olemiseen ja väkivallan kumppanin käytöksen ennakoimiseen tai lopullisen rajan tuleminen vastaan ovat pakottaneet lopulta hakemaan viranomaisapua. Joskus tilanteen kärjistyttyä kotona on jonkun muun pitänyt ryhtyä toimenpiteisiin. Useimmilla

haastateltavista on ollut tiedossa, mistä väkivaltaan voi hakea apua ja he ovat olleet yhteydessä sosiaali- ja terveysalan toimijoihin, poliisiin, hätäkeskukseen, rikosuhripäivystykseen, turvakodin työntekijöihin ja eri järjestöihin. Yleensä tietoa palveluista on saatu muilta toimijoilta, tai se on etsitty lehdistä tai internetistä. Läheisten ja ystävien tukea pidetään merkittävänä koko väkivaltaprosessin aikana. Vain pieni osa haastatelluista ei kokenut tienneensä, mistä apua väkivaltaan voi hakea.

Naiset korostavat moniammatillisen yhteistyön merkittävyyttä kokonaisvaltaisen avunsaamisen edellytyksenä. Toimijoiden tuntiessa alueen palvelut ja yhteistyökumppanit avunhakija saa helpommin tarvitsemansa tuen ja hänen luottamuksensa asioiden järjestymiseen lisääntyä. Tätä tähdentää myös Siivonen (2017, 42–59) tutkimuksessaan, jonka mukaan kuntien yhteistyötä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa tulee laajentaa, jotta pystytään hyödyntämään niiden tarjoama monipuolinen väkivaltatyön osaaminen. Siivosen mukaan työntekijöiltä edellytetään myös luottamusta tarjoamiensa palvelujen resursseihin.

Haastateltavat ovat työskennelleet useiden ammattilaisten kanssa, ja kokemukset kohtaamisesta vaihtelevat jonkin verran. Tutkimustulosten mukaan suurin osa haastatelluista naisista kokee ammattilaisilla enimmäkseen olleen tietoa väkivallasta, ja kohtaaminen on ollut positiivinen. Heille on tarjottu apua ja neuvoja, ja heitä on ohjattu muihin palveluihin. Yksittäisiä huonoja kokemuksia on ilmennyt jossain prosessin vaiheessa. Tämä vastaa myös Siivosen (2017, 42–46) tutkimuksen tuloksia, joiden mukaan sosiaalityöntekijät kokivat valmiutensa naisiin kohdistuvan väkivallan tunnistamiseen hyväksi, vaikka totesivat aikapulan ja liiallisen työmäärän hankaloittavan tunnistamista ja jatkotyöskentelyä. Työntekijöiden mukaan empaattiseen kohtaamiseen ja luottamuksellisen suhteen muodostamiseen on oltava aikaa.

Ammattilaisten rinnalla kulkeminen koetaan olevan tärkeää arjessa selviytymisen ja uuden alun mahdollistamisen kannalta. Vertaistukiryhmiä ja kokemusasiantuntijoita pidetään merkittävänä tekijöinä prosessin kulussa. Ojurin (2004, 73–194) tutkimuksen mukaan avun piiriin saattaminen, sen toistuvuus ja pitkäkestoisuus sekä vertaistuki olivat merkityksellisiä selviytymisprosessissa väkivallan kokemuksesta ja sen seurauksista. Tulokset tukevat myös Mehtolan (2012, 7) esitystä, jonka mukaan vertaistuen ja toisten selviytymistarinoiden merkitys korostuu erityisesti silloin, kun

yksilö on kohdannut identiteettiään ja koko olemassaoloaan heikentäviä kokemuksia, kuten väkivaltaa.

Tämä opinnäytetyö osoittaa, että onnistunut ensikohtaaminen on parantanut väkivaltaprosessin etenemistä. Ammatilliselta odotetaan ymmärrystä, empaattisuutta, tasa-arvoista kohtaamista, asiantuntemusta sekä asioihin tarttumista ja toimenpiteisiin ryhtymistä. Toimijan jämakkyuden ja suoraan puhumisen koetaan helpottavan väkivallasta kertomista ja prosessin aloittamista. Sen sijaan ammatillaisen ymmärtämättömyys ja tietämättömyys sekä kokijan ohittaminen kohtaamistilanteessa saattavat vaarantaa koko selviytymisprosessin käynnistymisen. Tätä havaintoa tukee myös Määtän (2012, 123–128) selvitys, jonka mukaan oikeudenmukaisuus ei aina toteudu hyvinvointipalveluissa ja sosiaalityössä. Kokija voi saada kokemuksen avun tarpeen ohittumisesta, kohtaamattomuudesta ja poiskäännyttämisestä. Hurtigin, Nikupeterin ja Laitisen (2014, 255–269) nimeämät lukkiuttavat tulkinnat estävät avunhakijan kuulluksi tulemistä, toimijuutta ja avun saamista. Silloin väkivallan kokijoiden kertomuksia ei uskota, vaan tulkitaan ja kategorisoidaan. Lukkiuttavia tulkintoja voivat tehdä sekä ammatillaiset että avunhakijan läheiset.

Aidon kohtaamisen lisäksi ammatillisilta odotetaan kärsivällisyyttä ja hienovaraisuutta sekä kykyä kohdata traumatisoitunut ihminen. Esille tuotiin myös tärkeä toive, ettei väkivallan kokijaa kohdeltaisi kuten uhria tai sääliä. Työntekijän pysyminen samana koetaan edistävän luottamuksellisen suhteen syntymistä ja helpottavan työskentelyä. Lisäksi lapsen tilanteen selvittämisen ensi tilassa todettiin helpottavan huostaanoton pelkoa ja väkivallan esille tuomista.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että ammatillaisen odotetaan kysyvän avunhakijan mielipidettä auttamisen tavasta, jolloin jokaisen yksilölliset tarpeet tulevat huomioiduksi. Kehittämisen kohteena mainittiin, että avunhakijalle annettaisiin mahdollisuus rauhoittua ja levätä ennen asioiden käsittelyn aloittamista. Etenkin turvakodissa asuneet toivoivat työntekijöiltä kärsivällisyyttä, koska pitkään kestänyt varuillaanolo, henkinen paine ja unettomuus ovat saattaneet heikentää muistia ja toimintakykyä. Turvakodissa lapsia ja nuoria varten on hyvä olla oma työntekijä, joka vapauttaa vanhemman aikaa lepäämiseen ja asioiden järjestämiseen. Lisäksi toivottiin nuorille ikätasonsa mukaista tekemistä. Meriluoto ja Marila-Penttinen (2015, 10) korostavat, että ammatillisella on mahdollisuus tukea asiakkaan toimijuutta kysymällä, miten

hän haluaa tulla autetuksi. Aktiivisen roolin tarjoaminen avunhakijalle kasvattaa toimijuutta toipumisen edetessä.

Tutkimuksessa tuotiin esiin, että väkivaltailmiöstä toivotaan avointa ja julkista keskustelua ja toimijoilta väkivallan puheeksi ottamista. Yhteiskunnallisen tiedottamisen ja ennaltaehkäisyn tärkeyttä korostetaan ja erityisesti nuorille suunnattua valistusta kaivataan. Vertaistuen merkittävyys on ymmärretty ja sitä toivotaan olevan tarjolla. Lisäresursseja kaivataan turvakotien ja -asuntojen perustamiseen. Näitä tuloksia tukee Lidmanin ja Amnestyn kuntaselvitys (2017, 122–126), jonka suositusten mukaan kuntien tulee kiinnittää erityistä huomiota naisiin kohdistuvan väkivallan ennaltaehkäisevään toimintaan, kuten väkivallasta ja tukipalveluista tiedottamiseen kuntalaisille sekä koulutuksiin ammattihenkilöstölle. Kirjaamisen ja puheeksi ottamisen lomakkeet ja mallit suositellaan otettavaksi käyttöön jokaisessa kunnassa. Selvityksen mukaan turvakotipaikkoja on lisättävä suositusten mukaisesti, jotta asuinkunnasta riippumatta kaikilla on yhtäläiset mahdollisuudet väkivallan kierteen katkaisemiseen sitä kautta.

Tässä tutkimuksessa kävi ilmi tutkijoiden mielestä yllättävä seikka, jonka mukaan moni väkivallan kokija tuo esiin myös väkivallan tekijän avun tarpeen. Väkivallan tekijöille toivotaan palveluja, jotka auttavat pääsemään eroon väkivaltaisesta käyttäytymisestä. THL ja Lyömätön Linja Espoossa ry ovat toimeenpanneet kehittämishankkeen *Lähisuhde- ja perheväkivaltarikoksesta epäillyn ohjaaminen esitutkinasta väkivaltaa katkaisevaan palveluun*. Sen tarkoituksena on ollut kehittää valtakunnallinen yhteistyömalli, jonka avulla poliisi tiedottaa ja ohjaa lähisuhde- ja perheväkivaltarikoksesta epäiltyjä väkivallan katkaisuojelmiin. (Hyvärinen & Hautamäki 2013, 6–10.) Etelä-Pohjanmaan Ensi- ja turvakotiyhdistys ry on mukana ottamassa käyttöön Katkaise väkivalta -mallia yhdessä Kriisikeskus Mobilen, Pohjanmaan Poliisin, Vaasan ensi- ja turvakotiyhdistys ry:n ja Kokkolan ensi- ja turvakotiyhdistyksen kriisi- ja väkivaltatyön yksikön kanssa. Tavoitteena on väkivallan käytön katkaiseminen ja uusiutumisen ennalta estäminen. (Ahola 2018.)

Vertasimme tutkimuksemme tuloksia teoriaosassa esitettyihin aikaisempiin tutkimuksiin ja selvityksiin, joiden mukaan toimijoiden osaaminen parisuhdeväkivallasta ilmiönä, asiakkaalta kysymisestä ja väkivallan tunnistamisesta sekä asiakkaan kohtaamisesta on ollut riittämätöntä. Tulkitsemme tulosten eroavaisuuksien johtuvan

väkivaltatiedon lisääntymisestä ja puheeksi ottamisen merkityksen ymmärtämisestä. Ojurin ja Laitisen (2015, 45) mukaan Ensi- ja turvakotien liiton väkivaltaerityistä työtä tekemällä korostetaan oikea-aikaisen, oikeanlaisen ja riittävän pitkään jatkuneen avun merkitystä. Jalkautuvan väkivaltatyön avulla on tehty väkivalta näkyväksi, ja ammatillisten toimijoiden koulutus on lisännyt sen tunnistamista ja puheeksi ottamista.

9 POHDINTA

Aloittaessamme opinnäytetyön suunnittelemisen viime keväänä oli naisiin kohdistuva väkivalta ajankohtainen aihe. Jalkautuva naistyö – Naisen hyvinvoinnin vahvistaminen väkivaltaa ennaltaehkäisevänä tekijänä -hankkeeseen pohjautuva Tarinäkengät-näyttely oli saavuttanut valtakunnallista näkyvyyttä tuoden väkivaltaa kohdanneiden kokemukset julkisuuteen. Yhteiskunnallisesti keskustelua herättäneet aiheet, kuten sukupuolineutraali kielenkäyttö sekä Me Too -kampanja naisten seksuaalista hyväksikäyttöä ja -häirintää vastaan, osoittavat tasa-arvokysymyksen sekä sukupuolistuneen väkivallan käsitteen nousseen jälleen esille. Julkisuuteen tuodut kokemukset vahvistavat aiheemme olevan merkityksellinen ja edistävät tavoitettamme väkivallan näkyväksi tekemisestä. Suositus turvakotipaikkojen lisäämisestä on ollut myös ajankohtainen aihe. Opinnäytetyöprosessimme aikana Etelä-Pohjanmaan Ensi- ja turvakotiyhdistys ry on avannut Seinäjoelle kauan kaivatun turvakodin.

Olemme saaneet informaatiota väkivaltailmiöstä monesta näkökulmasta: tutkimuksista, yhteistyökumppanin taholta, haastateltavilta, valokuvamalleiksi lupautuneilta vapaaehtoisilta ja valokuvanäyttelyn katsojilta. Teoriaosan kirjoittamisen aikaan syvennyimme moniin tutkimuksiin, mutta vasta haastattelut antoivat ilmiölle konkrettia. Haastattelut saivat meidät ymmärtämään väkivallan todellisuuden ja moninaisuuden. Fyysinen väkivalta on tunnistettavissa, mutta henkistä vallankäyttöä ja kontrollia on voinut kestää parisuhteen alusta asti. Haastattelut herättivät monenlaisia ajatuksia ja tunteita, ja niistä keskusteleminen työparin kanssa tuki väkivaltailmiön kohtaamista.

Mielestämme saavutimme asetetut tavoitteet hyvin. Saimme vastaukset tutkimuskysymyksiin väkivallan puheeksi ottamisesta ja ammattilaisen kohtaamisesta väkivaltaa kokeneiden näkökulmasta. Haastateltavien ajatukset ja toiveet ammattilaisille liitettiin osaksi valokuvanäyttelyä, jonka avulla pyrimme herättämään myös suuren yleisön huomion. Naisten kertomusten kautta pyrimme tuomaan esille, että jokaisen tarinalla on oikeus tulla kuulluksi ja jokaisen kohtaamisen on oltava inhimillinen. Tavoitteenamme oli myös rohkaista niitä väkivallan kokijoita, jotka eivät vielä ole uskaltaneet kertoa kokemuksistaan kenellekään.

Opinnäytetyöprosessin edetessä olemme hyödyntäneet monia sosionomin kompetensseja. Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen on osa eettistä osaamista, mikä on näyttäytynyt merkittävänä työssämme. Kriittisen ja osallistavan yhteiskuntaosaamisen kompetenssin mukaan sosionomilla on mahdollisuus tukea asiakkaan osallisuutta ja hänen oman elämänsä asiantuntijuutta. Lisäksi sosionomi pyrkii osallistumaan yhteiskunnalliseen keskusteluun tuoden esille epäkohtia eri menetelmiä käyttäen. (Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2016, [viitattu 26.3.2018].) Tähän opinnäytetyöhön liittämämme valokuvanäyttelyn kautta otimme kantaa väkivaltailmiöön kriittisesti ja osallistavasti.

Haastatteluista sekä näyttelystä saadun palautteen perusteella voimme arvioida työmme vaikuttaneen tavoittelemiimme kohderyhmiin. Onnistuimme valitsemaan haastatteluista oleelliset ajatukset valokuvanäyttelyyn. Voimme todeta, että näyttely sai yleisön pohtimaan väkivaltailmiötä ja miettimään omaa kohtaamistaan. Joitakin työmme on näyttänyt koskettaneen henkilökohtaisesti. Toimijoilta on tullut kommentointia väkivaltailmiön herättämisestä ajatuksista ja aidon kohtaamisen merkittävyydestä. Haastateltavien mielestä asioiden käsitteleminen oli hyödyksi heille itselleen, ja he toivoivat kokemuksista kertomisen auttavan muita samassa tilanteessa olevia.

Olemme tuoneet esille haasteita, jotka estävät väkivallan kokijaa hakemasta apua, ja toiveita ammatilliseen kohtaamiseen. Kun väkivallan kokija ja ammattilainen tunnistavat nämä esteet, väkivaltaisesta suhteesta irti pääseminen helpottuu ja selviytymisprosessi etenee. Sosionomin on tärkeä ymmärtää asiakastyössä hyvän kohtaamisen merkitys ammatillisen vuorovaikutus- ja yhteistyösuhteen onnistumiselle. (Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2016, [viitattu 26.3.2018]). Työstämme on hyötyä opiskelijoille, ammattilaisille ja kaikille niille, jotka kohtaavat ja kokevat elämässään väkivaltaa. Tarjoamme keinoja vaikuttaa asioihin ja rohkaissimme kaikkia ottamaan asian puheeksi jonkun kanssa. Tutkimuksessa esille tulleita esteitä pystytään ajan kanssa murtamaan ja ammattilaisille suunnatut toiveet kohtaamiselle on mahdollista ottaa osaksi työtä ja ammattitaitoa.

Tutkimuksen edetessä havaitsimme eri sektoreiden välisiä eroja työskentelyta-voissa. Kolmannella sektorilla käytetään julkista sektoria enemmän vertais- ja vapaaehtoistoimintaa sekä kokemusasiantuntijoita. Seuraava tutkimusaihe olisi selvittää, miten julkisella sektorilla voitaisiin vahvistaa asiakkaiden osallisuutta ottamalla

heidät kokemusasiantuntijoina mukaan palvelujen suunnittelu- ja toteuttamisryhmiin sekä ammattilaisten koulutustilaisuuksiin. Lisäksi tätä tutkimusta voisi jatkaa selvittämällä, onko väkivaltatyön jalkautumisella ja näkyväksi tekemisellä ollut vaikutusta asiakkaan kokemukseen saamastaan avusta.

Olemme sitä mieltä, että väkivaltaa ilmiönä ja hyvinvointia heikentävänä tekijänä tulee käsitellä jokaisella koulutusasteella. Erityisesti sosiaali- ja terveysalan koulutuksessa on kiinnitettävä huomiota väkivaltatyön erityispiirteisiin ja kohtaamiskäytäntöihin. Pidämme tärkeänä myös nuorille suunnattua tiedottamista ja ennaltaehkäisevää työtä esimerkiksi seurusteluväkivallan vähentämiseksi.

Opinnäytetyön toteuttaminen oli antoisa ja mielenkiintoinen organisointitaitoa ja pitkäjänteisyyttä vaativa prosessi, jota työstettiin pienissä osissa seminaarien ajankoh- tien ja koulutyön aikataulujen mukaan. Tiedon ja tekstin vuoropuhelu ei syntynyt aivan helposti, vaan se vaati välillä pitkän prosessin. Haastattelu- ja valokuvausai- kataulujen yhteensovittaminen oli mutkikasta. Jouduimme liikkumaan paljon, koska haastatteluja ja kuvauksia toteutettiin Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan alueilla. Työn rikkain vaihe oli haastattelujen toteuttaminen. Aitojen kokemusten kautta saimme tutkimukseen hyvää materiaalia, josta uskomme olevan tulevaisuudessa hyötyä monelle. Haastattelemiamme naisia pidämme rohkeina, koska he ovat us- kaltaneet astua esiin ja kertoa kokemastaan. Olemme kiitollisia kaikille haastattelui- hin ja valokuvauksiin osallistuneille vapaaehtoisille, jotka antoivat aikaansa tärkeän asian puolesta.

LÄHTEET

- Ahola, A-P. 2018. Poliisi ja järjestötoimijat ryhtyvät työhön perhe- ja lähisuhdeväkivallan uusiutumisen estämiseksi. [Verkkolehtiartikkeli]. Seinäjoen Sanomat. 28.2.2018. [Viitattu 27.3.2018]. Saatavana: <https://www.seinajoensanomat.fi/artikkeli/614049-poliisi-ja-jarjestotoimijat-ryhtyvat-tyohon-perhe-ja-lahisuhdevakivallan>
- Björninen, E. 2014. Henkilökohtaistumisesta muutosten vaatimiseen: Väkivaltaa kokeneen naisen kohtaamisen merkityksiä yhteiskunnallisille toimijoille. [Verkkojulkaisu]. Lapin yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, sosiaalityön koulutusohjelma. Pro gradu-tutkielma. [Viitattu 25.8.2017]. Saatavana: <http://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/61370/Bj%C3%B6rni-nen.Elina.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Danielsson, P. & Kääriäinen, J. 2016. Suomalaiset omaisuus- ja väkivaltarikosten kohteena 2015 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. [Verkkojulkaisu]. Helsingin yliopisto. Katsauksia 13/2016. [Viitattu 20.8.2017]. Saatavana: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/161960/Katsauksia_13_Danielsson_K%C3%A4ri%C3%A4inen_2016.pdf?sequence=1
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2015. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa: R. Valli (toim.) & J. Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1: Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4. uud. p. Jyväskylä: PS-kustannus, 27–44.
- EU:n laajuinen tutkimus naisiin kohdistuvasta väkivallasta: Tutkimustulokset lyhyesti. 2014. [Verkkojulkaisu]. Luxemburg: Euroopan Unionin julkaisutoimisto. [Viitattu 29.9.2017]. Saatavana: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-at-a-glance-oct14_fi.pdf
- European Union Agency for Fundamental Rights. 2014. Violence against women: an EU-wide survey. Main Results. [Verkkojulkaisu]. Luxembourg: Publications Office of the European Union. [Viitattu 28.9.2017]. Saatavana: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>
- From Dark to Light: Spousal Abuse. 1995. Canada: The Status of Women Council of the Northwest Territories. Kopio tekijöiden hallussa.
- Gracia, E. & Merlo, J. 2016. Intimate partner violence against women and the Nordic paradox. [Verkkojulkaisu]. Social Science & Medicine 157: 27–30. [Viitattu 27.12.2017]. Saatavana: https://www.researchgate.net/publication/299737791_Intimate_partner_violence_against_women_and_the_Nordic_paradox

- Hakala, J. 2015. Toimivan tutkimusmenetelmän löytäminen. Teoksessa: R. Valli (toim.) & J. Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1: Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4. uud. p. Jyväskylä: PS-kustannus, 14–26.
- Halkola, U. 2009. Mitä valokuvaterapia on? Teoksessa: U. Halkola, L. Mannermaa, T. Koffert & L. Koulu (toim.) Valokuvan terapeuttinen voima. 1–3. p. Helsinki: Duodecim.
- Hautamäki, J. 2013. Mikä minuun meni? Tositarinoita suomalaisesta perheväkivalta. Helsinki: Gummerus.
- Havu, E., Kovanen, T., Lehtonen, M. & Uusitalo, S. (toim.) Askeleita jalkautuvaan väkivaltatyöhön – hyvinvoinnilla väkivaltaa vastaan. 2017. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.
- Heiskanen, M. & Piispa, M. 1998. Usko, toivo, hakkaus. Kyselytutkimus miesten naisille tekemästä väkivallasta. Tilastokeskus, tasa-arvoasiain neuvottelukunta ja Oikeus 1998: 12. Helsinki: SVT, Tilastokeskus.
- Heiskanen, M. & Ruuskanen, E. 2010. Tuhansien iskujen maa: Miesten kokema väkivalta Suomessa. [Verkkójulkaisu]. Helsinki: Euroopan Kriminaalipolitiikan Instituutti (HEUNI). Julkaisusarja No. 66. [Viitattu 10.10.2017]. Saatavana: http://www.heuni.fi/material/attachments/heuni/reports/6KHnLcUwR/Full_report_66.pdf
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2015. Tutki ja kirjoita. 20. p. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hokkanen, L. 2009. Empowerment valtaistumisen ja voimaantumisen dialogina. Teoksessa: M. Mäntysaari, A. Pohjola & T. Pösö. Sosiaalityö ja teoria. Jyväskylä: PS-kustannus, 315–337.
- Holma, J. & Nyqvist, L. 2017. Väkivaltatyö miesten kanssa. Teoksessa: J. Niemi, H. Kainulainen & P. Honkatukia. 2017. Sukupuolistunut väkivalta: Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tampere: Vastapaino, 104–120.
- Hurtig, J., Nikupeteri, A. & Laitinen, M. 2014. Väkivallan kohtaaminen rakenteellisen oikeudenmukaisuustyön kysymyksenä. Teoksessa: A. Pohjola, M. Laitinen & M. Seppänen (toim.) Rakenteellinen sosiaalityö. UNIPress: Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014, 250–280.

- Husso, M. 2003. Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila. Jyväskylä: Vastapaino.
- Hyvärinen, S. & Hautamäki, J. 2013. [Verkkojulkaisu]. Katkaise väkivalta: Lähi-
suhde- ja väkivaltarikoksesta epäillyn ohjaaminen esitutkinnasta väkivaltaa kat-
kaisevaan palveluun. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Ohjaus
10/2013. [Viitattu 27.3.2018]. Saatavana: [https://www.julkari.fi/bitstream/han-
dle/10024/110163/URN_ISBN_978-952-245-922-0.pdf?sequence=1&isAllo-
wed=y](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110163/URN_ISBN_978-952-245-922-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y)
- Järjestöjen tarjoama tuki. 18.1.2018. [Verkkosivusto]. Helsinki: Terveiden ja hyvin-
voinnin laitos (THL). [Viitattu 19.1.2018]. Saatavana:
[https://www.thl.fi/fi/web/lapset-ja-perheet/tyon_tueksi/lahisuhde_perhe-
vakivallan_ekaisytyo/kunnilla/jarjestojen](https://www.thl.fi/fi/web/lapset-ja-perheet/tyon_tueksi/lahisuhde_perhe-
vakivallan_ekaisytyo/kunnilla/jarjestojen)
- Kaittila, A. 2017. Parisuhdeväkivaltaa kokeneet naiset avun hakijoina: Motivaatio
ja esteet. Teoksessa: J. Niemi, H. Kainulainen & P. Honkatukia Sukupuolistu-
nut väkivalta: Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tampere: Vastapaino, 89–
103.
- Kaitue, S., Noponen, T. & Slåen, A. 2007. Yleistä muttei yksityistä – Oikeudelliset
keinot lähisuhdeväkivallasta selviytymiseen. Helsinki: Edita.
- Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä: Miten kirjoitan kvalitatiivi-
sen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kananoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P. 2017. Sosiaalityön käsikirja. Helsinki:
Tietosanoma.
- Kansallinen ohjelma väkivallan vähentämiseksi. 2005. [Verkkojulkaisu]. Helsinki:
Oikeusministeriö. Oikeusministeriön julkaisuja 2005:2. [Viitattu 12.11.2017].
Saatavana: [https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/han-
dle/10024/75835/omju_2005_2_vakivallan_vahentaminen.pdf?se-
quence=1&isAllowed=y](https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/han-
dle/10024/75835/omju_2005_2_vakivallan_vahentaminen.pdf?se-
quence=1&isAllowed=y)
- Kauko, V. 2013. Dokumentaarinen valokuva ja verkon kuvatulva. [Verkkojulkaisu].
Helsinki: Metropolia ammattikorkeakoulu. Viestinnän koulutusohjelma. Opin-
näytetyö. [Viitattu 24.1.2018]. Saatavana: [https://www.theseus.fi/bitstream/han-
dle/10024/66897/opinnaytetyo_villekauko_kd09s1dv.pdf?sequence=1](https://www.theseus.fi/bitstream/han-
dle/10024/66897/opinnaytetyo_villekauko_kd09s1dv.pdf?sequence=1)
- Kauppinen, M. Ei päiväystä. Kuvaustyyli – dokumentaarinen kuvaus. [Verkkosi-
vusto]. Valonkuvaaja.com. [Viitattu 24.1.2018]. Saatavana: [http://www.valonku-
vaaja.com/valokuvaus/kuvaustyyli/dokumentaarinen-kuvaus](http://www.valonku-
vaaja.com/valokuvaus/kuvaustyyli/dokumentaarinen-kuvaus)
- Kovanen, T. 2017. Miksi väkivallan kokijaa autetaan? Teoksessa: E. Havu, T. Ko-
vanen, M. Lehtonen & S. Uusitalo (toim.) Askeleita jalkautuvaan väkivaltatyö-
hön – hyvinvoinnilla väkivaltaa vastaan. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto, 8–9.

- Kovanen, T., Lehtonen, M. & Uusitalo, S. 2017. Erilaiset tavat tehdä jalkautuvaa väkivaltatyötä. Teoksessa: E. Havu, T. Kovanen, M. Lehtonen & S. Uusitalo (toim.) Askeleita jalkautuvaan väkivaltatyöhön – hyvinvoinnilla väkivaltaa vastaan. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto, 16–21.
- Krug, E., Dahlberg, L., Mercy, J., Zwi, A. & Lozano, R. 2002. World Report on Violence and Health. [Verkojulkaisu]. Geneva: World Health Organization. [Viitattu 4.10.2017]. Saatavana: http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/42495/1/9241545615_eng.pdf
- Kunnilla on velvollisuus tehdä ehkäisevää väkivaltatyötä. 3.3.2015. [Verkkosivusto]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu 12.1.2018]. Saatavana: https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/lahisuhde_perhevakivallan_ekaisytyo/kunnilla
- L 21.4.1995/578. Rikoslaki.
- L 13.12.2013/879. Rikoslaki.
- L 53/2015. Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi.
- Laitinen, M. 2011. Väkivaltaa kokeneen naisen muotokuva. Teoksessa: R. Hannus, S. Mehtola, L. Natunen & A. Ojuri (toim.) Veitsen terällä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry. Ensi- ja turvakotien liiton raportti 13, 55–76.
- Laitinen, M. & Nikupeteri, A. 2013. Kokemusasiatuntijuus väkivaltatyössä. Teoksessa: M. Laitinen & A. Niskala Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä. Tampere: Vastapaino, 427–45.
- Laitinen, M., Nikupeteri, A. & Skaffari, P. 2017. Jalkautuva nais erityinen väkivaltatyö. Teoksessa: E. Havu, T. Kovanen, M. Lehtonen & S. Uusitalo (toim.) Askeleita jalkautuvaan väkivaltatyöhön – hyvinvoinnilla väkivaltaa vastaan. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto, 12–15.
- Lehti M. 2016. Henkirikoskatsaus 2016. [Verkojulkaisu]. Helsinki: Helsingin Yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Katsauksia 10/2016. [Viitattu 28.9.2017]. Saatavana: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/160000/Katsauksia_10_Lehti_2016.pdf
- Lehtonen, M. & Selin, K. 2017. Voimavaroja liikkeestä. Teoksessa: E. Havu, T. Kovanen, M. Lehtonen & S. Uusitalo (toim.) Askeleita jalkautuvaan väkivaltatyöhön – hyvinvoinnilla väkivaltaa vastaan. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto, 22–27.
- Lehtonen, M. & Uusitalo, S. 2017. Tarinakengät – askeleita lähisuhdeväkivallasta. Teoksessa: E. Havu, T. Kovanen, M. Lehtonen & S. Uusitalo (toim.) Askeleita

jalkautuvaan väkivaltatyöhön – hyvinvoinnilla väkivaltaa vastaan. Helsinki: Ensi- ja Turvakotien liitto, 28–33.

Lidman, S. 2015. Väkivaltakulttuurin perintö. Helsinki: Gaudeamus.

Lidman, S. & Amnesty International Suomen osasto. 2017. Kuka ottaa vastuun? Naisiin kohdistuva väkivalta ja ihmisoikeusvelvoitteiden toteutuminen. [Verkkopublication]. Helsinki: Amnesty International Suomen osasto. [Viitattu 12.1.2018]. Saatavana: <https://frantic.s3.amazonaws.com/amnesty-fi/2017/01/Amnestyn-kuntaselvitys-naisiin-kohdistuvasta-v%C3%A4kivallasta.pdf>

Lomakkeet perhe- ja lähisuhdeväkivallan kirjaamiseen. 21.12.2017. [Verkkosivusto]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu 12.1.2018]. Saatavana: https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/lomakkeet/lomakkeet_vakivallan_puheeksi_ottamiseen#Puheeksi_ottamisen_muistilista

Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisy kunnassa ja koordinaattorin tehtäväkuva-malli: Käytännön ohjeita lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn strategiseen suunnitteluun ja ehdotuksia väkivallan ehkäisyn koordinaattorin toimenkuva-malliksi. 2013. [Verkkopublication]. Helsinki: Aluehallintovirasto, Sosiaali- ja terveysministeriö, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu 12.1.2018]. Saatavana: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/125719/yhdyskunnan_tehtavakuva_v3.pdf?sequence=1

Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn suositukset: Tunnista, turvaa ja toimi. Sosiaali- ja terveystoimelle paikallisen ja alueellisen toiminnan ohjaamiseen ja johtamiseen. 2008. [Verkkopublication]. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen Kuntaliitto: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2008:9. [Viitattu 12.1.2018]. Saatavana: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74213/Julka_2008_9_perhevakivaltatyon_suosituks_verkko.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytöiden koordinointi ja osaamisen kehittäminen. 2006. [Verkkopublication]. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:82. [Viitattu 12.1.2018]. Saatavana: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74212/Selv200682.pdf?sequence=1>

Marttala, P. 2011. Parisuhdeväkivallan monet muodot. Teoksessa: R. Hannus, S. Mehtola, L. Natunen & A. Ojuri (toim.) Veitsen terällä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry. Ensi- ja turvakotien liiton raportti 13, 37–50.

Mehtola, S. 2012. Vertaisuus & Osallisuus. Teoksessa: A. Ojuri (toim.) Vertaisryhmä: Väkivaltaa kokeneiden naisten osallisuuden ja voimaantumisen tukeminen. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto, 6–9.

- Meriluoto, T. & Marila-Penttinen, L. 2015. Mikä osallisuus, mikä kokemusasiantuntijuus? Teoksessa: T. Meriluoto, L. Marila-Penttinen & E. Lehtinen Osallisuus: Osallisuuden ja kokemusasiantuntijuuden käsikirja. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto, 6–31.
- Mikä on väkivaltaa? Ei päiväystä. Nettiturvakoti. [Verkkosivu]. Ensi- ja turvakotien liitto ry. [Viitattu 5.12.2017]. Saatavana: https://www.turvakoti.net/site/?lan=1&page_id=12
- Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on? 30.11.2017. [Verkkosivusto]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu 30.11.2017]. Saatavana: https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/lahisuhde_perhevakivallan_ehkaisytyo/lahisuhde
- Monialainen MARAK-toimintamalli. 2017. [Verkojulkaisu]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu 17.1.2018]. Saatavana: <https://www.thl.fi/documents/605877/3375830/Martta+October+MARAK.pdf/ec2b4786-c2c1-4d32-9fa4-0a3175b996c6>
- Määttä, A. 2012. Perusturva ja poiskäännyttäminen. [Verkojulkaisu]. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja A Tutkimuksia 26. Akateeminen väitöskirja. [Viitattu 27.12.2017]. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/140360/A_36_ISBN%209789524931762.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Nikupeteri, A. & Laitinen, M. 2013. Vaino naisiin kohdistuvana eron jälkeisenä väkivaltana. Teoksessa: Naistutkimus – Kvinnoforskning 26:2. [Verkkolehtiartikkeli]. Helsinki: Suomen naistutkimuksen seura – Sällskapet för kvinnoforskning i Finland, 29–43. Saatavana Elektra Doria tietokannasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Noroviita, O. 2012. Hetket ennen niiden pysäyttämistä – tapaustutkimus dokumentaarisen valokuvauksen prosessista. [Verkojulkaisu]. Aalto yliopisto: Taiteen laitos. Kuvataidekasvatuksen koulutusohjelma. Taiteen kandidaatin opinnäyte. [Viitattu 24.1.2018]. Saatavana: https://aaltodoc.aalto.fi/bitstream/handle/123456789/11411/optika_id_870_noroviita_olli_2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Notko, M. 2011. Väkivalta, vallankäyttö ja vahingoittuminen naisten perhesuhteissa. [Verkojulkaisu]. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 406. [Viitattu 30.9.2017]. Saatavana: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/25769/9789513941789.pdf>
- Nousiainen, K. & Pentikäinen, M. 2017. Naisiin kohdistuva väkivalta ihmisoikeuskysymyksenä. Teoksessa: J. Niemi, H. Kainulainen & P. Honkatukia. Sukupuolistunut väkivalta: Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tampere: Vastapaino, 51–67.

- Nousiainen, V. & Perttu, S. 2002. Väkivallan traumaattiset vaikutukset. Teoksessa: M. Rautava & S. Perttu (toim.) Naisiin kohdistuva pari- ja lähisuhdeväkivalta: käsikirja perus- ja täydennyskoulutukseen. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes, 50–63.
- Nyqvist, L. 2001. Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos: prosessinarviointi parisuhdeväkivallasta ja turvakotien selviytymistä tukevasta asiakastyöstä. Turun yliopisto. Sosiaalipolitiikan laitos. Väitöskirja. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 28.
- Ojuri, A. 2004. Väkivalta naisen elämän varjona: tutkimus parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten elämäkulusta ja selviytymisestä. [Verkkojulkaisu]. Rovaniemi: Lapin yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Akateeminen väitöskirja. [Viitattu 31.8.2017]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ula-20111131011>
- Ojuri, A. & Laitinen, M. 2015. Turvakoti työnä. Selvitys Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten turvakotityön sisällöistä ja vaikutuksista. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry.
- Paasolainen, M. 2016. Parisuhdeväkivallan kohteena olevien naisten toimijuuden rakentuminen – kulttuuriset käsitykset, valtasuhteet ja toimintamahdollisuudet. [Verkkojulkaisu]. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Sosiaalityö. Pro gradu-tutkielma. [Viitattu 30.9.2017]. Saatavana: http://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/61731/Auli_Ojuri_v%C3%A4it%C3%B6skirja.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Parisuhdeväkivalta. 2.1.2015. [Verkkosivusto]. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu 10.10.2017]. Saatavana: https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/lahisuhde_perhevakivallan_ehkaisytyo/lahisuhde/parisuhdevakivalta
- Pence, E. & Paymar, M. 1993. Education groups for men who batter. [Verkkokirja]. New York: Springer Publishing Company. [Viitattu 6.2.2018]. Saatavana: https://books.google.fi/books?id=tJ189FTdO38C&pg=PA3&hl=fi&source=gbs_selected_pages&cad=2#v=onepage&q&f=false
- Perhevakivalta. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Poliisi. [Viitattu 4.10.2017]. Saatavana: <http://www.poliisi.fi/rikokset/perhevakivalta>
- Perttu, S. 2002. Naisen selviytymisprosessi ja sen tukeminen. Teoksessa: M. Rautava & S. Perttu (toim.) Naisiin kohdistuva pari- ja lähisuhdeväkivalta: käsikirja perus- ja täydennyskoulutukseen. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes, 84–102.

- Piispa, M. 2004. Väkivalta ja parisuhde. Nuorten naisten kokeman parisuhdeväkivallan määrittely survey-tutkimuksessa. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus. Tutkimuksia 214. [Viitattu 30.9.2017]. Saatavana: <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/val/sospo/vk/piispa/vakivalta.pdf>
- Piispa, M. 2008. Väkivallan muodot heteroseksuaalisissa parisuhteissa. Teoksessa: S. Näre & S. Ronkainen (toim.) Paljastettu intiimi: Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikkaa. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 106–128.
- Piispa, M. & Heiskanen, M. 2017. Sukupuoli ja väkivalta tilastoissa. Teoksessa: J. Niemi, H. Kainulainen & P. Honkatukia Sukupuolistunut väkivalta: Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tampere: Vastapaino, 68–86.
- Piispa, M. & October, M. 2017. Vaikuttava työkalu toistuvaan parisuhdeväkivaltaan puuttumiseen. [Verkkolehtiartikkeli]. Yhteiskuntapolitiikka 82 (3), 304–312. [Viitattu 12.1.2018]. Saatavana: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/134851/YP1703_Piispa%26October.pdf?sequence=1
- Rastenberger, A. & Seppo, S. 22.1.2015. Poliittisen valokuvan festivaali. [Verkkolehtiartikkeli]. Suomen valokuvataiteen museo. [Viitattu 28.1.2017]. Saatavana: https://www.pvf.fi/wp-content/uploads/2015/01/PVF_Poliittisen_valokuvan_festivaalilehti_2015.pdf
- Riski, T. 2009. Naisiin kohdistuva väkivalta ja tasa-arvopolitiikka. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009: 50, 15–17. [Viitattu 2.10.2017]. Saatavana: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/112010/URN%3ANBN%3Afi-fe201504225007.pdf?sequence=1>
- Ronkainen, S. 2017. Mitä väkivalta on? Teoksessa: J. Niemi, H. Kainulainen & P. Honkatukia Sukupuolistunut väkivalta: Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tampere: Vastapaino, 19–35.
- Ruuhilahti, S. 2015. Selkä seinää vasten: ajatuksia parisuhdeväkivallasta. Espoo: Espoon kaupunki, Omatila.
- Seurusteluväkivallan vaikutukset nuorelle voivat olla tuhoisat. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Kouluasiaa.fi. [Viitattu 25.10.2017]. Saatavana: <http://kouluasiaa.fi/artikkelit/nuorten-seurusteluvakivalta/>
- Seurusteluväkivalta. 31.12.2014. [Verkkosivusto]. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu 10.10.2017]. Saatavana: https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/lahisuhde_perhevakivallan_ehkaisytyo/lahisuhde/seurusteluvakivalta
- Siivonen, N. 2017. Naisiin kohdistuvan väkivallan tunnistaminen ja kohtaaminen sosiaalityössä. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen

- tiedekunta. Sosiaalitieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma. [Viitattu 31.8.2017]. Saatavana HELDA:n tietokannasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Sisäisen turvallisuuden ohjelman toimeenpano. Väliraportti 1/2010. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Sisäasianministeriö. Sisäasianministeriön julkaisuja 5/2010. [Viitattu 12.1.2018]. Saatavana: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80023/sm_052010.pdf?sequence=1
- Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit. 29.4.2016. [Verkkosivu]. [Viitattu 26.3.2018]. Saatavana: <https://www.innokyla.fi/documents/1167850/5e8f1ef1-7a5b-4dfb-a629-0ea09dbfe904>
- Strauss, A.L. & Corbin, J. 1998. Basics of qualitative research: Procedures and techniques for developing grounded theory. 2.p. London: Sage. Saatavana ResearchGate-palvelun kautta. Vaatii rekisteröitymisen.
- Sukupuolistunut väkivalta. 16.6.2017. [Verkkosivusto]. Sukupuolten tasa-arvo. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus. [Viitattu 9.10.2017]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/hyvinvointi/sukupuolistunut-vaikvalta>
- Suomen virallinen tilasto (SVT) 2017: Rikos- ja pakkokeinotilasto. [Verkkojulkaisu]. ISSN=2342-9151. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu 28.9.2017]. Saatavana: http://www.stat.fi/til/rpk/2016/15/rpk_2016_15_2017-05-31_tie_001_fi.html
- Särkelä, R. 2017. Lukijalle. Teoksessa: E. Havu, T. Kovanen, M. Lehtonen & S. Uusitalo (toim.) Askeleita jalkautuvaan väkivaltatyöhön – hyvinvoinnilla väkivaltaa vastaan. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto, 4–5.
- Säävälä, H., Nyqvist, L. & Salonen, S. 2006. Väkivallan olemus. Teoksessa: H. Säävälä, R. Pohjoisvirta, E. Keinänen & S. Salonen Mies varikolle: Apua lähisuuhdeväkivaltaan. Oulu: Oulun ensi- ja turvakoti ry, 17–30.
- Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. 3. korj. p. Tampere: Tampere University Press.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uud. laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Turvakotien yhteystiedot. 13.11.2017. [Verkkosivusto]. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL). [Viitattu 12.1.2018]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/valtion-sosiaali-ja-terveydenhuollon-erityispalvelut/turvakotipalvelut/turvakodit/turvakotien-yhteystiedot>

- Turvakotipalvelut 2016. Tilastoraportti 17/2017. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu 2.10.2017]. Saatavana: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/134679/Turvakotipalvelut%202016_Final.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Turvakotipalvelut. 15.11.2017. [Verkkosivusto]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu 30.12.2017]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/valtiososiaali-ja-terveydenhuollon-erityispalvelut/turvakotipalvelut>
- Villa, J. 2013. Hengellinen väkivalta. Helsinki: Kirjapaja.
- Väkivallan ehkäisyn strategiat. 7.8.2014. Väkivallan vähentäminen. [Verkkajulkaisu]. Rikksentorjuntaneuvosto. [Viitattu 4.10.2017]. Saatavana: <http://www.vakivallanvahentaminen.fi/fi/index/vakivallanehkaisy/vakivallanehkaisynstrategiat.html>
- Väkivalta parisuhteessa. Ei päiväystä. [Verkkajulkaisu]. Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri. [Viitattu 17.1.2018]. Saatavana: http://www.epshp.fi/files/5142/vakivalta_parisuhteessa.pdf
- Väkivalta tuo pelon perheeseen. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Mieli: Suomen mielen-terveysseura. [Viitattu 25.10.2017]. Saatavana: <https://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/vaikeat-el%C3%A4m%C3%A4ntilanteet/v%C3%A4kivalta/v%C3%A4kivalta-tuo-pelon-perheeseen>
- YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus 1948. Ei päiväystä. [Verkkajulkaisu]. Ihmisoikeusliitto. [Viitattu 28.9.2017]. Saatavana: <https://ihmisoikeusliitto.fi/ihmisoikeudet/ihmisoikeuksien-julistus/>

LIITTEET

Liite 1. Haastateltavien hakuilmoitus

Liite 2. Teemahaastattelun runko

Liite 3. Haastattelusopimus

Liite 4. Valokuvamallien hakuilmoitus

Liite 5. Valokuvaussopimus

LIITE 1. Haastateltavien hakuilmoitus

Hei ja kiitos, että saamme hetken kuluttaa aikaasi!

Olemme kaksi Seinäjoen Ammattikorkeakoulun kolmannen vuoden sosionomiopiskelijaa, Soile ja Marjo. Olemme aloittaneet koulutuksemme lopputyön tekemisen. Työmme perustuu Ensi- ja turvakotiyhdistyksen Jalkautuva naistyö – Naisen hyvinvoinnin vahvistaminen väkivaltaa ehkäisevänä tekijänä – hankkeeseen.

Tarkoituksemme on kerätä opinnäytetyöhömmme haastatteluja, jotka tulevat olemaan tutkimusmateriaalia. Tahtoisimme saada parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten ajatuksia kuuluville. Kerro meille, kuinka sinut on kohdattu ammattilaisten keskuudessa. Auta meitä auttamaan muita väkivaltaa kokeneita ja kehittämään tapoja, joilla väkivallan tunnistaminen ja puheeksi ottaminen helpottuisivat. Haastattelut toteutetaan nimettömästi ja sinulle sopivassa paikassa.

Haluamme herättää toimijat ymmärtämään, että kuka tahansa voi kohdata väkivaltaa. Kuka tahansa voi auttaa, kuka tahansa voi kuunnella. Jos ajattelet, että voisit työskennellä kanssamme jonkin aikaa, pyydämme ottamaan yhteyttä meihin: soile.siirtola@seamk.fi / marjo.kauppinen@seamk.fi tai Etelä-Pohjanmaan Ensi -ja turvakotiyhdistyksen työntekijöihin. Lisäksi meidät löytää Facebookista omilla nimillämme, jos haluat ottaa yhteyttä sitä kautta. Kiitos meiltä jo etukäteen!

Marjo ja Soile

LIITE 2. Teemahaastattelun runko

HAASTATTELURUNKO

Ikä:

TEEMA 1

Väkivallan tunnistaminen ja puheeksi ottaminen

1. a) Millaista väkivaltaa olet kokenut?

henkistä väkivaltaa (esim. alistaminen, arvostelu, nimittely, halveksunta, kontrollointi, sosiaalisen kanssakäymisen rajoittaminen, voimakas mustasukkaisuus, eristäminen, tavaroiden hajottaminen, kotieläinten vahingoittaminen tai jollakin näistä tai esimerkiksi itsemurhalla uhkaaminen)

fyysistä väkivaltaa (esim. töniminen, lyöminen, potkiminen, tukistaminen, pään hakkaaminen, raapiminen, repiminen, ravistelu, ampuma- tai teräaseen käyttö, fyysisellä väkivallalla uhkailu)

kaltointohtelua tai laiminlyöntiä (esim. lapsen, vanhuksen tai vammaisen jättäminen vaille hoitoa, apua tai huolenpitoa tilanteissa, joissa hän on ollut niistä riippuvainen, toisen ihmisen vahingoittaminen lääkkeillä, päihteillä, kemikaaleilla tai liuottimilla)

taloudellista väkivaltaa (esim. itsenäisen rahankäytön estäminen, taloudelliseen päätöksentekoon osallistumisen estäminen tai pakottaminen omien rahojen antamiseen toisen käyttöön, taloudellisella väkivallalla uhkailu tai kiristäminen)

kulttuurista tai uskonnollista väkivaltaa (esim. uskonnolliseen vakaumukseen pakottaminen, väkivallalla uhkaaminen tai sen käyttö uskontoon tai kulttuuriin viittaamalla, kuten ns. kunniaväkivalta, uskontoon liittyvillä asioilla uhkailu)

seksuaalista väkivaltaa (esim. raiskaus, raiskauksen yritys tai seksuaalisen kanssakäymisen eri muotoihin painostaminen tai seksiin pakottaminen, seksuaalisella väkivallalla uhkailu, seksuaalinen halventaminen, pornografiaan pakottaminen, ehkäisyn käytön kieltäminen, aborttiin pakottaminen, seksuaalisen itsemääräämisoikeuden rajoittaminen)

b) Kuinka kauan väkivallan käyttöä on kestänyt/ kesti?

2. Milloin viimeksi olet ollut kuvailemasi parisuhdeväkivallan kohteena?

3. Milloin huomasit tai ymmärsit kokevasi väkivaltaa? Vai huomasiko joku muu?

4. Mikä sai sinut hakemaan apua?

5. Mikä oli esteenä, jos et itse halunnut hakea apua?

6. Mistä olet hankkinut apua? Oliko sinulla tiedossa, mistä haet apua?

TEEMA 2

Kohtaaminen

1. **Kun otit yhteyttä ammattilaiseen ensimmäisen kerran, millainen tilanne oli/missä se tapahtui?**
2. **Kuka asian otti puheeksi? Kun väkivalta otettiin puheeksi, millainen oli ensivaikutelma?**
3. **Miten paljon ammattilaisella oli tietoa väkivallasta? Mihin ohjattiin, kerrottiinko muista palveluista?**
4. **Millainen tunnelma kohtaamisesta jäi? Millaisia tunteita se herätti?**
5. **Millaisia jatkosuunnitelmia tehtiin? Sopiko/varasiko ammattilainen sinulle uuden ajan itselleen tai muulle toimijalle vai jäikö jatko oman aktiivisuutesi varaan?**
 - a. **Miten asiaasi käsiteltiin? Mikä taho antoi avun?**
6. **Kun mietit ensikohtaamistasi ammattilaisen kanssa, oliko sillä vaikutusta siihen, kuinka asiat jatkossa etenivät?**
 - a) **Mikä oli seuraava askel?**
7. **Minkälainen kohtaaminen mielestäsi oli:**
 - a) **Positiivinen kokemus?**
 - b) **Negatiivinen kokemus?**
 - c) **Minkä uskot siihen vaikuttaneen?**

TEEMA 3

Kehittämisehdotuksia

1. **Mitä olisit toivonut kohtaamiselta? Mitä haluaisit sanoa toimijoille väkivallan kokijan kohtaamisesta?**
 - a) **Millaisilla kysymyksillä tai millaisella tyyllillä olisit toivonut tulleeesi kohdaksi?**
 - b) **Missä ja kuinka olisit toivonut/toivot asiaa käsiteltävän? (sosiaalitoimi, poliisi, lastensuojelu, perhetyö, päihde- ja mielenterveyspalvelut, avioliittoneuvoja/parisuhdeterapia, läheisverkosto...)**
 - c) **Yleisesti omia vinkkejä ammattilaisille?**

LIITE 3. Haastattelusopimus

HAASTATTELUUN SUOSTUMINEN

Olen saanut riittävän selvityksen tutkimuksesta; Marjo Kauppisen ja Soile Siirtolan opinnäyte-työstä naisiin kohdistuvasta parisuhdeväkivallasta ja sen yhteydessä suoritettavasta tietojen ke-
räämisestä, käsittelystä ja luovuttamisesta.

Tiedotteen sisältö on kerrottu minulle myös suullisesti ja olen saanut riittävän vastauksen kaikkiin tutkimusta koskeviin kysymyksiini. Minulla on ollut riittävästi aikaa harkita osallistumistani tutki-
mukseen. Olen saanut myös esittää heille kysymyksiä tutkimuksesta.

Annan luvan itseäni koskevien tutkimusten kannalta tarpeellisten tietojen keräämiseen haastat-
telun kautta. Tiedän, että kaikkia tutkimuksen osapuolia sitoo salassapitovelvollisuus. Se, mitä
kerron, käsitellään luottamuksellisesti ja siten koodattuna, että henkilöllisyyttäni ei ole mahdollista
tunnistaa. Kaikkia osapuolia sitoo salassapitovelvollisuus. Tutkimustietoja käsitellään luottamuk-
sellisina.

Ymmärrän, että osallistuminen tähän tutkimukseen on vapaaehtoista ja voin perua tämän suos-
tumuksen tai keskeyttää osallistumiseni milloin tahansa ennen tutkimuksen päättymistä. Olen tie-
toinen myös siitä, että keskeyttämiseen mennessä kerättyjä tietoja käytetään osana tutkimusai-
neistoa.

Allekirjoituksellani vahvistan osallistumiseni tähän tutkimukseen ja suostun
vapaaehtoisesti tutkimushenkilöksi.

_____/_____. 201_____.

Allekirjoitus ja päiväys

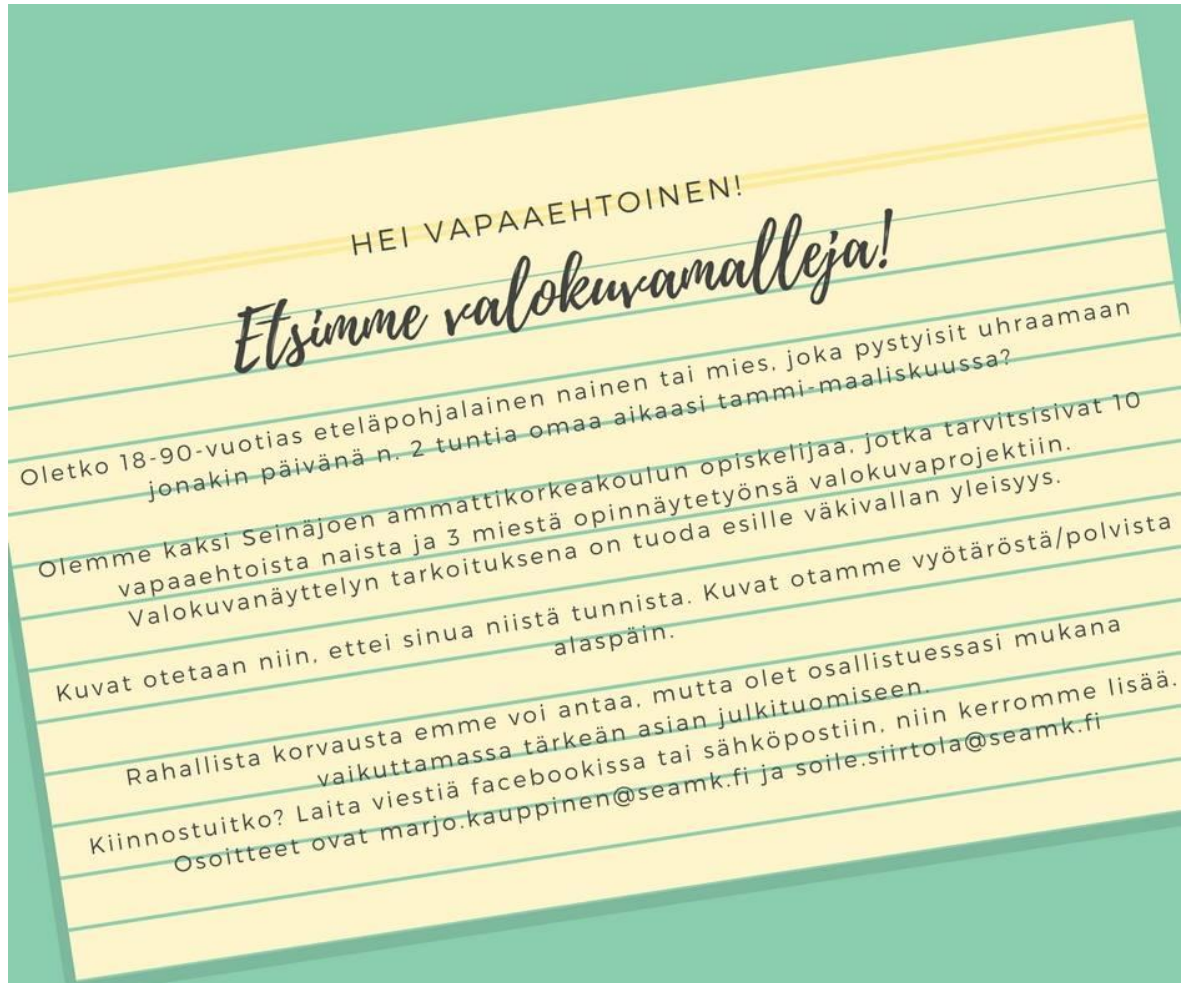
Nimen selvennys
Osoite

Olemme kertoneet tästä tutkimuksesta tutkimustiedotteen mukaisesti tutkittavalle ja otamme vastaan tämän suostumuksen

Tutkijoiden allekirjoitukset ja päiväys
Paikka

Nimen selvennykset

Tätä sopimusta on tehty kaksi kappaletta, joista toinen annetaan haastateltavalle ja toinen arkistoidaan tutkijoiden tutkimuskansioon.

LIITE 4. Valokuvamallien hakuilmoitus

HEI VAPAAEHTOINEN!

Etsimme valokuvamalleja!

Oletko 18-90-vuotias eteläpohjalainen nainen tai mies, joka pystyisit uhraamaan jonakin päivänä n. 2 tuntia omaa aikaasi tammi-maaliskuussa?

Olemme kaksi Seinäjoen ammattikorkeakoulun opiskelijaa, jotka tarvitsisivat 10 vapaaehtoista naista ja 3 miestä opinnäytetyönsä valokuvaprojektiin. Valokuvanäyttelyn tarkoituksena on tuoda esille väkivallan yleisyys.

Kuvat otetaan niin, ettei sinua niistä tunnista. Kuvat otamme vyötäröstä/polvista alaspäin.

Rahallista korvausta emme voi antaa, mutta olet osallistuessasi mukana vaikuttamassa tärkeän asian julkittuomiseen.

Kiinnostuitko? Laita viestiä facebookissa tai sähköpostiin, niin kerromme lisää. Osoitteet ovat marjo.kauppinen@seamk.fi ja soite.siirtola@seamk.fi

LIITE 5. Valokuvaussopimus

VALOKUVAUKSEEN SUOSTUMINEN

Olen saanut riittävän selvityksen tutkimuksesta; Marjo Kauppisen ja Soile Siirtolan opinnäytetyöstä naisiin kohdistuvasta parisuhdevallasta ja sen yhteydessä tehtävästä valokuvausprojektista, joka liittyy opinnäytetyön toiminnalliseen osioon.

Tiedotteen sisältö on kerrottu minulle myös suullisesti ja olen saanut riittävän vastauksen kaikkiin tutkimusta ja tulossa olevaa valokuvanäyttelyä sekä valokuvamallina olemista koskeviin kysymyksiini. Minulla on ollut riittävästi aikaa harkita osallistumistani tutkimukseen. Olen saanut myös esittää tutkijoille kysymyksiä tutkimuksesta.

Annan luvan itsestäni otettujen valokuvien julkaisuun siinä määrin kuin se opinnäytetyöhön liittyvän valokuvanäyttelyn kannalta on tarpeellista. Tiedän, että kaikkia tutkimukseen ja näyttelyyn liittyviä osapuolia sitoo salassapitovelvollisuus mallina toimivien taustoista ja tiedoista. Valokuvat, jotka minusta otetaan, on otettu siten, ettei henkilöllisyyttäni ole mahdollista selvittää. Olen saanut tiedoksi, että valokuvanäyttely tulee olemaan esillä julkisissa tiloissa ja hyväksyn minusta otettujen kuvien käyttämisen näyttelytiloissa.

Ymmärrän, että osallistuminen valokuvausmalliksi on vapaaehtoista ja voin perua tämän suostumuksen tai keskeyttää osallistumiseni milloin tahansa ennen näyttelyn julkistamista. Olen tietoinen, että voin pyytää lähettämään minulle valmiin työn ja minusta otetut kuvat antamaani osoitteeseen.

Allekirjoituksellani vahvistan osallistumiseni tähän tutkimukseen ja suostun vapaaehtoisesti tutkimushenkilöksi.

_____/____. 201____.

Allekirjoitus ja päiväys

Nimen selvennys
Osoite

Olemme kertoneet tästä valokuvanäyttelystä ja siihen liittyvistä valokuvien ottamisesta vapaaehtoisille malleille ja otamme vastaan tämän suostumuksen

Opinnäytetyöntekijöiden allekirjoitukset ja päiväys
Paikka

Nimen selvennykset

Tätä sopimusta on tehty kaksi kappaletta, joista toinen annetaan mallille ja toinen arkistoidaan opinnäytetyön tekijöiden tutkimuskansioon.